

III

RIIGIKOGU PROTOKOLLIDE
LISAD.

—

VIII ISTUNGJÄRK.

15. jaanuarist 1929 — 26. märtsini 1929.

Rk. kantselei
nr. 413.

Eesti vabariigi kulude ja tulude eelarve 1929./1930. a.

I.

K U L U D.

Korralised kulud.

Riigikogu.

Peatükk I.

§§	Riigikogu.	Krooni
1.	Teenistusetasu	302.170
2.	Ametisõidud	5.000
4.	Esindus	5.000
84.	Rahvusvahelised maksud	750
		312.920
Riigikogu		312.920

Peatükk II.

Kantselei.

1.	Teenistusetasu	69.876
3.	Riigiteenijate toetused.	2.500
5.	Ametnikkude ja teenijate va- rustus	944
8.	Kantseleikulud	6.220
9.	Majapidamine	16.285
10.	Avalikud maksud ja kohustu- sed	1.500
11.	Sõidu- ja veokulud	2.600
12.	Vallasvara	3.500
14.	Hoonete remont	6.900
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	6.000
90.	Segakulud	350
		116.675
Kantselei		116.675

Peatükk III.

Riigikogu valimised ja rahvahääletamised.

§§		Krooni
17.	Valimine ja hääletamine	20.700

Riigikogu valimised ja rahva- hääletamised	20.700
---	--------

Riigikogu 450.295

Riigivanem ja riigikantselei.

I jagu.

Peatükk I.

Riigivanem.

1.	Teenistusetasu	18.727
2.	Ametisõidud	500
3.	Riigiteenijate toetused.	492
4.	Esindus	7.500
5.	Ametnikkude ja teenijate va- rustus	1.491
8.	Kantseleikulud	2.260
9.	Majapidamine	8.480
10.	Avalikud maksud ja kohustused	245
11.	Sõidu- ja veokulud	5.470
12.	Vallasvara	1.390
14.	Hoonete remont	8.000
90.	Segakulud	150.300
		204.855
Riigivanem		204.855

II jagu.

Peatükk I.

§§	Riigikantselei.	Krooni
1.	Teenistusetasu	23.800
2.	Ametisõidud	400
3.	Riigiteenijate toetused	1.092
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	853
8.	Kantseleikulud	5.200
9.	Majapidamine	4.980
12.	Vallasvara	750
16.	Toetus kaitseliidu ülalpidamiseks	650.000
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	4.000
90.	Segakulud	250
	Riigikantselei	691.325

Peatükk II.

Riigi raamatukogu.

1.	Teenistusetasu	4.395
2.	Ametisõidud	50
3.	Riigiteenijate toetused	150
8.	Kantseleikulud	280
12.	Vallasvara	720
21.	Raamatukogud	15.500
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	2.000
90.	Segakulud	100
	Riigi raamatukogu	23.195

Peatükk III.

Riigi arhiiv.

1.	Teenistusetasu	8.842
2.	Ametisõidud	200
3.	Riigiteenijate toetused	688
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	50
8.	Kantseleikulud	1.645
9.	Majapidamine	1.774
12.	Vallasvara	480
90.	Segakulud	200
	Riigi arhiiv	13.879

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

1.	Teenistusetasu	68.308
2.	Ametisõidud	1.850
3.	Riigiteenijate toetused	4.952
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	482
8.	Kantseleikulud	6.000
9.	Majapidamine	3.553
10.	Avalikud maksud ja kohustused	225

§§

12.	Vallasvara	800
14.	Hoonete remont	720
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	42.790
90.	Segakulud	400

Riigi statistika keskbüroo 130.080

Riigivanem ja riigikantselei 1.063.334**Riigikontroll.**

1.	Teenistusetasu	300.735
2.	Ametisõidud	20.369
3.	Riigiteenijate toetused	12.268
4.	Esindus	300
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	322
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	2.050
8.	Kantseleikulud	7.117
9.	Majapidamine	7.116
10.	Avalikud maksud ja kohustused	500
11.	Sõidu- ja veokulud	844
12.	Vallasvara	1.234
13.	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	50
14.	Hoonete remont	1.350
34.	Hariduslikud kulud	600
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	3.000
44.	Autasud ja ergutused	1.000
90.	Segakulud	400

Riigikontroll 359.255**Rahaministeerium.**

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	26.157
2.	Ametisõidud	3.180
3.	Riigiteenijate toetused	1.000
4.	Esindus	1.000

Keskasutus 31.337

Peatükk II.

Riigikassa.

1.	Teenistusetasu	107.655
2.	Ametisõidud	1.000
3.	Riigiteenijate toetused	6.690
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	370
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	3.400
8.	Kantseleikulud	12.800

§§	Krooni
9. Majapidamine	4.700
10. Avalikud maksud ja kohustused	1.200
12. Vallasvara	700
14. Hoonete remont	3.500
15. Kultuurilised toetused	313.786
23. Väärtmärkide valmistamine	153.165
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	7.500
90. Segakulud	500
	<hr/>
Riigikassa	616.966

Peatükk III.

Otsekoheste maksude peavalitsus.

A. Keskasutus.

1. Teenistusetasu	64.368
2. Ametisõidud	1.500
3. Riigiteenijate toetused	4.172
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	79
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.000
8. Kantseleikulud	14.200
9. Majapidamine	1.434
12. Vallasvara	700
90. Segakulud	250
	<hr/>

Otsekoheste maksude peavalitsuse keskasutus 87.703

B. Maksuametid.

1. Teenistusetasu	247.108
2. Ametisõidud	5.950
3. Riigiteenijate toetused	14.250
8. Kantseleikulud	15.515
9. Majapidamine	19.710
10. Avalikud maksud ja kohustused	15
12. Vallasvara	2.026
14. Hoonete remont	945
90. Segakulud	550
	<hr/>

Maksuametid 306.069

Otsekoheste maksude peavalitsus 393.772

Peatükk IV.

Aktsiisi peavalitsus.

A. Keskasutus.

1. Teenistusetasu	58.553
2. Ametisõidud	460
3. Riigiteenijate toetused	2.852
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	158
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	100
8. Kantseleikulud	5.771

§§	Krooni
9. Majapidamine	2.145
10. Avalikud maksud ja kohustused	268
12. Vallasvara	1.264
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	50
14. Hoonete remont	750
44. Autasud ja ergutused	5.000
90. Segakulud	65
	<hr/>
Aktsiisi peavalitsuse keskasutus	77.436

B. Aktsiisi-ringkonnad.

1. Teenistusetasu	174.880
2. Ametisõidud	18.500
3. Riigiteenijate toetused	14.494
8. Kantseleikulud	4.689
9. Majapidamine	5.222
11. Sõidu- ja veokulud	385
12. Vallasvara	397
	<hr/>

Aktsiisi-ringkonnad 218.567

C. Piirituse monopol.

1. Teenistusetasu	51.232
2. Ametisõidud	150
3. Riigiteenijate toetused	3.772
8. Kantseleikulud	2.305
9. Majapidamine	10.968
10. Avalikud maksud ja kohustused	9.189
12. Vallasvara	9.785
14. Hoonete remont	15.110
26. Piirituse monopoli erikulud	4.363.013
90. Segakulud	200
	<hr/>

Piirituse monopol 4.465.724

Aktsiisi peavalitsus 4.761.727

Peatükk V.

Tolli peavalitsus.

1. Teenistusetasu	424.063
2. Ametisõidud	2.530
3. Riigiteenijate toetused	45.219
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	14.372
8. Kantseleikulud	24.489
9. Majapidamine	24.660
10. Avalikud maksud ja kohustused	11.750
11. Sõidu- ja veokulud	2.914
12. Vallasvara	7.018
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	500
14. Hoonete remont	20.594
90. Segakulud	840
	<hr/>

Tolli peavalitsus 578.949

Peatükk VI.

Kinnisvarade hindamisamet.

§§		Krooni
1.	Teenistusetasu	221,268
2.	Ametisõidud	34,020
3.	Riigiteenijate toetused	12,608
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	179
8.	Kantseleikulud	10,600
9.	Majapidamine	2,678
11.	Sõidu- ja veokulud	138
12.	Vallasvara	1,990
14.	Hoonete remont	600
90.	Segakulud	160

Kinnisvarade hindamisamet 284.241

Rahaministeerium 6.666.992

Kaubandus-tööstus- ministeerium.

1.	Teenistusetasu	93,604
2.	Ametisõidud	11,800
3.	Riigiteenijate toetused	4,638
4.	Esindus	600
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	487
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	2,000
8.	Kantseleikulud	10,880
9.	Majapidamine	3,425
10.	Avalikud maksud ja kohustused	2,920
11.	Sõidu- ja veokulud	180
12.	Vallasvara	3,515
13.	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	2,000
14.	Hoonete remont	1,300
15.	Kultuurilised toetused	16,500
29.	Loodusevarade uurimine	4,000
82.	Informatsioon	3,000
90.	Segakulud	390

Kaubandus-tööstusministeerium 161.239

Haridusministeerium.

Peatükk I.

Juhatus ja üldsekretariaat.

1.	Teenistusetasu	123,037
2.	Ametisõidud	4,950
3.	Riigiteenijate toetused	15,096
4.	Esindus	600
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	233
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	2,560

§§		Krooni
8.	Kantseleikulud	5,100
9.	Majapidamine	2,172
10.	Avalikud maksud ja kohustused	1,000
12.	Vallasvara	500
14.	Hoonete remont	1,000
90.	Segakulud	600

Juhatus ja üldsekretariaat 156.848

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	22,753
2.	Ametisõidud	3,000
3.	Riigiteenijate toetused	480
15.	Kultuurilised toetused	521,750
34.	Hariduslikud kulud	43,800
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	4,000

Riigi koolivalitsuse keskasutus 595.783

B. Riigikoolid.

1.	Teenistusetasu	560,264
2.	Ametisõidud	1,400
3.	Riigiteenijate toetused	12,048
8.	Kantseleikulud	4,150
9.	Majapidamine	91,060
10.	Avalikud maksud ja kohustused	750
11.	Sõidu- ja veokulud	600
12.	Vallasvara	24,500
14.	Hoonete remont	27,000
15.	Kultuurilised toetused	18,200
35.	Õppetarbed ja -vahendid	15,000
88.	Hoolealuste ülalpidamine	36,200
90.	Segakulud	1,100

Riigikoolid 792.272

C. Avalikud ja erakoolid.

1.	Teenistusetasu	5,673,064
3.	Riigiteenijate toetused	73,440

Avalikud ja erakoolid 5.746.504

Riigi koolivalitsus 7.134.559

Peatükk III.

Teaduse ja kunsti peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	7,045
2.	Ametisõidud	900
3.	Riigiteenijate toetused	192
15.	Kultuurilised toetused	283,260

§§	Krooni
34. Hariduslikud kulud	1.230
37. Rahvuskultuuriliste väärtuste kogumine ja korraldamine	19.000
<hr/>	
Teaduse ja kunsti peavalitsuse keskasutus	311.627

B. Tartu ülikool.

1. Teenistusetasu	968.379
2. Ametisõidud	1.000
3. Riigiteenijate toetused	31.760
8. Kantsleikulud	3.511
9. Majapidamine	80.200
15. Kultuurilised toetused	45.000
29. Loodusevarade uurimine	5.500
39. Instituutide, kabinetide ja kliinikute ülalpidamine	112.000
<hr/>	
Tartu ülikool	1.247.350

C. Tallinna tehnikum.

1. Teenistusetasu	116.544
3. Riigiteenijate toetused	768
8. Kantsleikulud	130
9. Majapidamine	17.754
15. Kultuurilised toetused	2.040
35. Õppetarbed ja -vahendid	15.000
88. Hoolealuste ülalpidamine	500
<hr/>	
Tallinna tehnikum	152.736

D. Riigi keskarhiiv.

1. Teenistusetasu	23.407
2. Ametisõidud	650
3. Riigiteenijate toetused	1.248
8. Kantsleikulud	1.750
9. Majapidamine	5.384
11. Sõidu- ja veokulud	1.800
12. Vallasvara	1.100
14. Hoonete remont	3.500
90. Segakulud	400
<hr/>	
Riigi keskarhiiv	39.239

Teaduse ja kunsti peavalitsus 1.750.952

Haridusministeerium 9.042.359

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

1. Teenistusetasu	61.746
2. Ametisõidud	2.900
3. Riigiteenijate toetused	2.500

§§	Krooni
4. Esindus	600
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	634
8. Kantsleikulud	5.520
9. Majapidamine	2.082
11. Sõidu- ja veokulud	150
12. Vallasvara	375
14. Hoonete remont	2.000
15. Kultuurilised toetused	13.000
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	40.000
90. Segakulud	50
<hr/>	
Keskasutus	131.557

Peatükk II.

Kohtud.

A. Riigikohus.

1. Teenistusetasu	100.521
2. Ametisõidud	700
3. Riigiteenijate toetused	2.568
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	228
8. Kantsleikulud	4.000
9. Majapidamine	2.503
10. Avalikud maksud ja kohustused	300
11. Sõidu- ja veokulud	50
12. Vallasvara	650
14. Hoonete remont	500
41. Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	200
<hr/>	
Riigikohus	112.220

B. Kohtupalat.

1. Teenistusetasu	109.548
2. Ametisõidud	537
3. Riigiteenijate toetused	1.884
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	330
8. Kantsleikulud	2.974
9. Majapidamine	390
12. Vallasvara	3.120
41. Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	4.400
<hr/>	
Kohtupalat	123.183

C. Rahukogud.

1. Teenistusetasu	884.037
2. Ametisõidud	42.000
3. Riigiteenijate toetused	40.900
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	2.284
8. Kantsleikulud	79.700
9. Majapidamine	83.042
10. Avalikud maksud ja kohustused	3.503

§§	Krooni
11. Sõidu- ja veokulud	1.000
12. Vallasvara	33.206
14. Hoonete remont	36.570
41. Kohtulik asjaajamine ja abi- andmine	88.000
90. Segakulud	100
	<hr/>
Rahukogud	1.294.342
	<hr/>
Kohtud	1.529.745

Peatükk III.
Prokuratuur.

1. Teenistusetasu	160.745
2. Ametisõidud	6.309
3. Riigiteenijate toetused	7.272
5. Ametnikkude ja teenijate va- rustus	444
8. Kantseleikulud	9.295
9. Majapidamine	3.519
12. Vallasvara	3.250
43. Kuritegevuse vastu võitlemine	700
	<hr/>
Prokuratuur	191.534

Peatükk IV.
Vangimajad.
A. Vangimajad.

1. Teenistusetasu	560.688
2. Ametisõidud	1.000
3. Riigiteenijate toetused	73.695
5. Ametnikkude ja teenijate va- rustus	48.107
8. Kantseleikulud	11.345
9. Majapidamine	148.547
10. Avalikud maksud ja kohustused	1.932
11. Sõidu- ja veokulud	27.853
12. Vallasvara	14.960
14. Hoonete remont	41.000
34. Hariduslikud kulud	5.000
42. Vangide ülalpidamine	406.295
56. Relvad ja nende varustus	1.700
90. Segakulud	100
	<hr/>
Vangimajad	1.342.222

B. Harku alaealiste kurja-
tegijate kolonii.

1. Teenistusetasu	40.054
2. Ametisõidud	142
3. Riigiteenijate toetused	3.650
8. Kantseleikulud	1.177
9. Majapidamine	5.975
11. Sõidu- ja veokulud	1.000
12. Vallasvara	650
14. Hoonete remont	5.003

§§	Krooni
34. Hariduslikud kulud	240
35. Õppetarbed ja -vahendid	2.945
42. Vangide ülalpidamine	34.545
90. Segakulud	450
	<hr/>
Harku alaealiste kurjategijate kolonii	95.831
	<hr/>
Vangimajad	1.438.053
	<hr/>
Kohtuministeerium	3.290.889

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

1. Teenistusetasu	68.087
2. Ametisõidud	1.700
3. Riigiteenijate toetused	3.244
4. Esindus	400
5. Ametnikkude ja teenijate va- rustus	841
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.750
8. Kantseleikulud	19.225
9. Majapidamine	6.468
10. Avalikud maksud ja kohustused	2.294
11. Sõidu- ja veokulud	100
12. Vallasvara	780
14. Hoonete remont	13.500
74. Rahvapargid ja -platsid	9.594
90. Segakulud	200
	<hr/>
Administratiiv-osakond	128.183

Peatükk II.

Politsei peavalitsus.

1. Teenistusetasu	2.177.890
2. Ametisõidud	219.500
3. Riigiteenijate toetused	198.216
5. Ametnikkude ja teenijate va- rustus	222.280
8. Kantseleikulud	153.000
9. Majapidamine	96.340
10. Avalikud maksud ja kohustused	1.030
11. Sõidu- ja veokulud	85.150
12. Vallasvara	8.540
14. Hoonete remont	13.100
15. Kultuurilised toetused	5.000
35. Õppetarbed ja -vahendid	500
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	1.500
42. Vangide ülalpidamine	5.020
43. Kuritegevuse vastu võitlemine	81.600
44. Autasad ja ergutused	2.000
56. Relvad ja nende varustus	7.500
90. Segakulud	1.500
	<hr/>
Politsei peavalitsus	3.279.666

Peatükk III.

§§	Piirivalve valitsus.	Krooni
1.	Teenistusetasu	639.160
2.	Ametisõidud	7.400
3.	Riigiteenijate toetused	40.760
8.	Kantsleikulud	28.520
9.	Majapidamine	42.075
10.	Avalikud maksud ja kohustused	500
11.	Sõidu- ja veokulud	34.060
12.	Vallasvara	2.400
14.	Hoonete remont	13.000
35.	Õppetarbed ja -vahendid	1.500
41.	Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	150
42.	Vangide ülalpidamine	100
43.	Kuritegevuse vastu võitlemine	7.435
44.	Autasud ja ergutused	500
54.	Toitlusevarustus	192.000
55.	Kraamivarustus	163.871
56.	Relvad ja nende varustus	5.066
59.	Hobuste tervishoid	400
60.	Sõjalaevade varustus ja korrashoid	23.850
61.	Kindlustuse tööd	10.000
90.	Segakulud	500

Piirivalve valitsus 1.213.247

Siseministeerium 4.621.096

Sõjaministeerium.

1.	Teenistusetasu	6.617.551
2.	Ametisõidud	105.070
3.	Riigiteenijate toetused	337.990
4.	Esindus	9.000
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	2.074
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	250
8.	Kantsleikulud	100.318
9.	Majapidamine	822.634
10.	Avalikud maksud ja kohustused	27.500
11.	Sõidu- ja veokulud	536.820
12.	Vallasvara	77.000
14.	Hoonete remont	307.000
15.	Kultuurilised toetused	33.900
21.	Raamatukogud	4.310
35.	Õppetarbed ja -vahendid	73.069
37.	Rahvuskultuuriliste väärtuste kogumine ja korraldamine	4.250
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	9.900
41.	Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	5.000
44.	Autasud ja ergutused	7.653
54.	Toitlusevarustus	3.161.512
55.	Kraamivarustus	2.560.572
56.	Relvad ja nende varustus	1.112.724

§§

Krooni

57.	Inseneriline ja tehniline varustus	347.952
59.	Hobuste tervishoid	5.650
60.	Sõjalaevade varustus ja korrashoid	443.650
61.	Kindlustusetööd	38.085
62.	Topo- ja hüdrograafilised tööd	86.866
90.	Segakulud	151.000

Sõjaministeerium 16.989.300

Põllutööministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	24.997
2.	Ametisõidud	2.700
3.	Riigiteenijate toetused	1.672
4.	Esindus	400
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	425
8.	Kantsleikulud	2.070
9.	Majapidamine	6.477
10.	Avalikud maksud ja kohustused	968
11.	Sõidu- ja veokulud	400
12.	Vallasvara	170
14.	Hoonete remont	1.500
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	1.500
90.	Segakulud	50

Keskasutus 43.329

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	545.252
2.	Ametisõidud	81.843
3.	Riigiteenijate toetused	32.096
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	16.000
8.	Kantsleikulud	73.500
9.	Majapidamine	12.750
11.	Sõidu- ja veokulud	450
12.	Vallasvara	9.890
13.	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	500
15.	Kultuurilised toetused	105.340
34.	Hariduslikud kulud	2.500
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	1.000
63.	Maakorraldamine ja maaparandamine	575.800
66.	Metsaasjandus	29.000
90.	Segakulud	300

Maakorralduse ja metsade peavalitsuse keskasutus 1.486.221

§§	B. Esindused kohtadel.	Krooni
1.	Teenistusetasu	1.320.342
2.	Ametisõidud	146.388
3.	Riigiteenijate toetused	193.168
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	6.930
8.	Kantsleikulud	75.385
9.	Majapidamine	45.925
10.	Avalikud maksud ja kohustused	201.000
11.	Sõidu- ja veokulud	250
12.	Vallasvara	22.663
14.	Hoonete remont	160.000
34.	Hariduslikud kulud	3.900
66.	Metsaasjandus	515.000
90.	Segakulud	1.109
	Esindused kohtadel	2.692.060

C. Metsakool.

1.	Teenistusetasu	8.385
2.	Ametisõidud	150
3.	Riigiteenijate toetused	248
8.	Kantsleikulud	338
9.	Majapidamine	1.193
10.	Avalikud maksud ja kohustused	14
11.	Sõidu- ja veokulud	60
12.	Vallasvara	460
35.	Õppetarbed ja -vahendid	400
66.	Metsaasjandus	500
90.	Segakulud	47

Metsakool 11.795

Maakorralduse ja metsade peavalitsus 4.190.076

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	39.049
2.	Ametisõidud	6.420
3.	Riigiteenijate toetused	2.096
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	159
8.	Kantsleikulud	4.050
9.	Majapidamine	1.560
12.	Vallasvara	250
13.	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	5.930
14.	Hoonete remont	300
15.	Kultuurilised toetused	568.615
34.	Hariduslikud kulud	1.800
35.	Õppetarbed ja -vahendid	3.000
40.	Kodifikatsioon ja kirjastamine	2.500
90.	Segakulud	300

Põllumajanduse peavalitsuse kesk-asutus 636.029

B. Põllumajandus-kultuurilised asutised kohtadel.

§§		Krooni
1.	Teenistusetasu	140.789
2.	Ametisõidud	2.120
3.	Riigiteenijate toetused	2.256
4.	Esindus	400
8.	Kantsleikulud	5.700
9.	Majapidamine	16.500
12.	Vallasvara	7.215
13.	Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	4.190
14.	Hoonete remont	550
35.	Õppetarbed ja -vahendid	9.000
90.	Segakulud	650

Põllumajandus-kultuurilised asutised kohtadel 189.670

C. Avalikud omavalitsuse ja erapõllumajanduslikud koolid.

1.	Teenistusetasu	188.940
3.	Riigiteenijate toetused	672

Avalikud omavalitsuse ja erapõllumajanduslikud koolid 189.612

Põllumajanduse peavalitsus 1.015.014

Peatükk IV.

Loomatervishoiu peavalitsus.

1.	Teenistusetasu	80.598
2.	Ametisõidud	300
3.	Riigiteenijate toetused	5.840
8.	Kantsleikulud	920
9.	Majapidamine	828
15.	Kultuurilised toetused	4.200

Loomatervishoiu peavalitsus 92.686

Põllutööministeerium 5.341.102

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Teenistusetasu	79.109
2.	Ametisõidud	5.300
3.	Riigiteenijate toetused	4.640
4.	Esindus	1.000
5.	Ametnikkude ja teenijate varustus	487
7.	Juriidiline abi ja kohtukulud	250
8.	Kantsleikulud	5.380
9.	Majapidamine	4.997
10.	Avalikud maksud ja kohustused	730
11.	Sõidu- ja veokulud	2.500

§§	Krooni
12. Vallasvara	310
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	250
14. Hoonete remont	1.500
15. Kultuurilised toetused	500
29. Loodusevarade uurimine	10.878
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	3.000
69. Teede ja raudtee ehituste korrashoidmine	20.000
73. Teede, sildade ja parvede ehitamine ja korrashoidmine	3.000.000
82. Informatsioon	500
90. Segakulud	250

Keskasutus 3.142.161

Peatükk II.

Riigi raudteedevalitsus.

1. Teenistusetasu	5.200.488
2. Ametisõidud	32.800
3. Riigiteenijate toetused	521.636
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	198.000
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	3.540
8. Kantseleikulud	62.654
9. Majapidamine	168.389
11. Sõidu- ja veokulud	7.142
12. Vallasvara	44.664
15. Kultuurilised toetused	2.500
67. Rongide liikumine ja kaubavedu	2.129.876
68. Veerevate abinõude korrashoidmine	2.123.987
69. Teede ja raudtee ehituste korrashoidmine	1.820.524
70. Varustuse talitus	130.234
90. Segakulud	30.000

Riigi raudteedevalitsus 12.476.434

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

1. Teenistusetasu	133.254
2. Ametisõidud	4.005
3. Riigiteenijate toetused	10.360
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	1.336
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.810
8. Kantseleikulud	3.750
9. Majapidamine	4.076
10. Avalikud maksud ja kohustused	950
12. Vallasvara	367
14. Hoonete remont	1.315
23. Väärtmärkide valmistamine	17.000
34. Hariduslikud kulud	1.200
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	9.500

§§	Krooni
72. Telegraafi ja telefoni korrashoidmine ja arendamine	1.035.456
84. Rahvusvahelised maksud	110.095
90. Segakulud	250

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse keskasutus 1.334.724

B. Asutused kohtadel.

1. Teenistusetasu	1.962.626
2. Ametisõidud	23.783
3. Riigiteenijate toetused	179.864
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	67.742
8. Kantseleikulud	76.400
9. Majapidamine	147.971
10. Avalikud maksud ja kohustused	4.945
11. Sõidu- ja veokulud	580.978
12. Vallasvara	54.000
14. Hoonete remont	35.872
90. Segakulud	7.000

Asutused kohtadel 3.141.181

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus 4.475.905

Peatükk IV.

Mereasjanduse peavalitsus.

1. Teenistusetasu	561.394
2. Ametisõidud	6.100
3. Riigiteenijate toetused	73.500
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	5.086
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	840
8. Kantseleikulud	17.647
9. Majapidamine	6.977
10. Avalikud maksud ja kohustused	106.000
11. Sõidu- ja veokulud	4.900
12. Vallasvara	4.500
14. Hoonete remont	16.000
15. Kultuurilised toetused	20.000
29. Loodusevarade uurimine	1.000
76. Sadamasildade korrashoidmine	69.360
77. Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanide ülalpidamine	279.000
78. Mere- ja liinimärgid	23.200
79. Ujuvate abinõude, tuletornide ja elektrikraanide remont	317.000
90. Segakulud	17.500

Mereasjanduse peavalitsus 1.530.004

Teedeministeerium 21.624.504

Välisministeerium.

Peatükk I. Keskasutus.

§§	Krooni
1. Teenistusetasu	87.968
2. Ametisõidud	1.600
3. Riigiteenijate toetused	3.556
4. Esindus	15.000
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	711
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.000
8. Kantseleikulud	16.500
9. Majapidamine	10.910
10. Avalikud maksud ja kohustused	1.300
11. Sõidu- ja veokolud	3.950
12. Vallasvara	7.000
14. Hoonete remont	8.150
15. Kultuurilised toetused	22.400
80. Rahvusvaheliste lepingute sõlmimine ja täitmine	10.000
90. Segakulud	250

Keskasutus 190.295

Peatükk II.

Välisesindus.

A. Üldkulud.

2. Ametisõidud	36.500
3. Riigiteenijate toetused	5.000
4. Esindus	30.000
82. Informatsioon	40.000
84. Rahvusvahelised maksud	59.000
85. Konverentsid ja erakorralised esindused	25.000
86. Eestimaalaste võõrsilt koju-toomine	14.000
90. Segakulud	1.000

Üldkulud 210.500

B. Välisesindused.

1. Teenistusetasu	427.310
2. Ametisõidud	5.125
8. Kantseleikulud	38.330
9. Majapidamine	146.466
10. Avalikud maksud ja kohustused	6.900
11. Sõidu- ja veokolud	3.300
12. Vallasvara	16.510
14. Hoonete remont	10.000
90. Segakulud	2.000

Välisesindused 655.941

Välisesindus 866.441

Välisministeerium 1.056.736

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§§	Krooni
1. Teenistusetasu	29.900
2. Ametisõidud	600
3. Riigiteenijate toetused	1.200
4. Esindus	300
5. Ametnikkude ja teenijate varustus	237
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.350
8. Kantseleikulud	7.300
9. Majapidamine	4.182
10. Avalikud maksud ja kohustused	550
11. Sõidu- ja veokolud	60
12. Vallasvara	500
14. Hoonete remont	6.900
90. Segakulud	50

Keskasutus 53.129

Peatükk II.

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

A. Keskasutus.

1. Teenistusetasu	49.980
2. Ametisõidud	3.000
3. Riigiteenijate toetused	692
15. Kultuurilised toetused	708.860
41. Kohtulik asjaajamine ja abiandmine	1.000
48. Rahva tervishoid	170.000
89. Riiklik hoolekanne	463.300
90. Segakulud	3.000

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse keskasutus 1.399.832

B. Leprosoriumid.

1. Teenistusetasu	20.522
2. Ametisõidud	476
3. Riigiteenijate toetused	563
8. Kantseleikulud	1.364
9. Majapidamine	7.281
10. Avalikud maksud ja kohustused	104
11. Sõidu- ja veokolud	1.738
12. Vallasvara	2.708
14. Hoonete remont	14.855
49. Haigete ülalpidamine	58.017
64. Põllumajapidamine	5.566
90. Segakulud	510

Leprosoriumid 113.704

C. Tervishoiu-asutised.

1. Teenistusetasu	196.410
2. Ametisõidud	835

§§	Krooni
3. Riigiteenijate toetused	7.024
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	880
8. Kantseleikulud	4.936
9. Majapidamine	59.959
10. Avalikud maksud ja kohustused	686
11. Sõidu- ja veokulud	5.344
12. Vallasvara	8.414
14. Hoonete remont	38.891
49. Haigete ülalpidamine	261.613
64. Põllumajapidamine	32.186
90. Segakulud	1.740
Tervishoiu-asutised	618.918

D. Lastevarjupaigad.

1. Teenistusetasu	98.460
2. Ametisõidud	1.112
3. Riigiteenijate toetused	4.398
7. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.175
8. Kantseleikulud	2.373
9. Majapidamine	40.205
10. Avalikud maksud ja kohustused	150
11. Sõidu- ja veokulud	1.920
12. Vallasvara	7.220
14. Hoonete remont	10.430
35. Õppetarbed ja -vahendid	1.250
64. Põllumajapidamine	9.153
88. Hoolealuste ülalpidamine	130.135
90. Segakulud	1.420
Lastevarjupaigad	309.401

E. Mitmesugused hoolekandeesutised.

1. Teenistusetasu	66.913
2. Ametisõidud	510
3. Riigiteenijate toetused	1.620
5. Ametnikkude ja teenijate va- rustus	100
8. Kantseleikulud	1.633
9. Majapidamine	14.262
10. Avalikud maksud ja kohustused	365
11. Sõidu- ja veokulud	3.125
12. Vallasvara	7.980
14. Hoonete remont	7.557
35. Õppetarbed ja -vahendid	5.850
64. Põllumajapidamine	23.325
65. Põllumajanduslik tööstus	17.475
88. Hoolealuste ülalpidamine	76.026
90. Segakulud	900

Mitmesugused hoolekandeesutised 227.641

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus 2.669.496

Peatükk III.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valit-
sus.

§§	A. Keskasutus.	Krooni
1. Teenistusetasu		16.685
2. Ametisõidud		900
3. Riigiteenijate toetused		1.288
12. Vallasvara		20
15. Kultuurilised toetused		9.200
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine		1.000
83. Töökaitse		1.600
85. Konverentsid ja erakorralised esindused		16.000
87. Pension		2.405.583

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse va-
litsuse keskasutus 2.452.276

B. Tööinspeksiooni jaoskonnad.

1. Teenistusetasu	26.565
2. Ametisõidud	5.000
3. Riigiteenijate toetused	1.500
8. Kantseleikulud	3.550
9. Majapidamine	3.308
11. Sõidu- ja veokulud	50
12. Vallasvara	386
14. Hoonete remont	240

Tööinspeksiooni jaoskonnad 40.599

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse
valitsus 2.492.875

Töö-hoolekandeministeerium 5.215.500

Riigivõlad.

27. Riigivõlgade ja protsentide tasumine	4.630.152
28. Laenude realiseerimise kulud ja kursivahed	150.000

Riigi võlad 4.780.152

Korralised kulud 80.662.753

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Riigivanem ja riigikantselei.

II jagu.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

1. 1929./30. a. põllumajanduse
üleskirjutamine 110.000

Riigi statistika keskbüroo 110.000

Riigivanem ja riigikantselei 110.000

Rahaministeerium.

Peatükk I.

§§	Keskasutus.	Krooni
1.	Sõjaageste rekvireerimiste ja kahjude tasumine	40.000
	Keskasutus	40.000

Peatükk II.

Riigikassa.

1.	Metallrahade ümbervahetamine	45.500
2.	Höberahade löömine	750.000
	Riigikassa	795.500

Rahaministeerium 835.500

Kaubandus-tööstusministeerium.

1.	Käsitööde valmistamise instrueerimine	10.000
----	---	--------

Kaubandus-tööstusministeerium 10.000

Haridusministeerium.

Peatükk I.

Juhatus ja üldsekretariaat.

1.	Uued ehitused, juurde- ja ümberehitused riigi majades	41.000
2.	Toetus piiriäärsete maade kultuuri edendamiseks	34.000
3.	Toetus Tallinna õpetajate seminari botaanikaiaiale	8.800
4.	Koolimajade eeskujulikkude plaanide soetamine	2.000
	Juhatus ja üldsekretariaat	85.800

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

C. Avalikud ja erakoolid.

1.	Toetus maavalitsustele algkoolide õpetajate palkade maksimiseks	430.000
2.	Toetus kutsekoolide ruumide soetamiseks ja kordaseadmiseks	75.000

Avalikud ja erakoolid 505.000

Riigi koolivalitsus 505.000

Peatükk III.

Teaduse ja kunsti peavalitsus.

§§	A. Keskasutus.	Krooni
1.	Toetus Tartu Eesti rahva muuseumile hoone remonteerimiseks ja sisseade täiendamiseks	3.000

Teaduse ja kunsti peavalitsuse keskasutus 3.000

B. Tartu ülikool.

1.	Ülikooli võimla ehitamine	20.000
	Tartu ülikool	20.000

Teaduse ja kunsti peavalitsus 23.000

Haridusministeerium 613.800

Kohtuministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Petseri- ja Narvataguste maade kinnisvarade ajutine kinnistusekomisjon	74.000
2.	Kuressaare kinnistuseraamatute jaluleseadmine	9.480

Keskasutus 83.480

Peatükk II.

Kohtud.

C. Rahukogud.

1.	Segakulud	5.919
2.	Rakvere-Paide rahukogule puurkaevu ja hüdrofoor-sisseade ehitamine	4.000

Rahukogud 9.919

Kohtud 9.919

Peatükk IV.

Vangimajad.

A. Vangimajad.

1.	Tallinna karistusevangimaja juurdeehitus	15.000
2.	Viljandi vangimaja ehitamine	70.000

Vangimajad 85.000

Vangimajad 85.000

Kohtuministeerium 178.399

Siseministeerium.

Peatükk II.

§§	Politsei peavalitsus.	Krooni
1.	Uued ehitused	12.000
	Politsei peavalitsus	12.000

Peatükk III.

Piiirivalve valitsus.

1.	Uued ehitused	58.700
	Piiirivalve valitsus	58.700

Siseministeerium 70.700

Sõjaministeerium.

1.	Relvad ja nende varustus . .	76.000
2.	Inseneriline ja tehniline varus- tus	550.000
3.	Sõjalaevade remont ja korras- hoidmine	145.000
4.	Uued ehitused	518.200
5.	Ranna kindlustused	32.200
6.	Kinnisvarade muretsemine. .	100.000

Sõjaministeerium 1.421.400

Põllutöoministeerium.

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Uute hoonete ehitamine. . .	79.500
2.	Telefoniliinide ehitamine . .	2.000

Maakorralduse ja metsade pea-
valitsuse keskasutus 81.500

Maakorralduse ja metsade pea-
valitsus 81.500

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Koolide ja katsejaamade ehita- mine ja sisseseade kulud . .	120.000
----	--	---------

Põllumajanduse peavalitsuse
keskasutus 120.000

Põllumajanduse peavalitsus 120.000

Põllutöoministeerium 201.500

Teedeministeerium.

Peatükk I.

§§	Keskasutus.	Krooni
1.	Laevaliinide toetamine . . .	50.000
3.	Teedeministeeriumi maja lam- mutamine	1.500
4.	Sõjaministeeriumi ülesannete täitmine	80.000
5.	Peipsi veepinna alandamine .	250.000
6.	Riigi hoone ehitamise eeltööd	20.000
	Keskasutus	401.500

Peatükk II.

Riigi raudteedevalitsus.

1.	Jaamade laiendamine ja uute hoonete ehitamine	78.840
2.	Jaamade laiendamiseks ja hoo- nete ehitamiseks maa võõran- damine	68.600
3.	Sonda-Mustvee kitsarööpalise raudtee uued tööd	24.300
4.	Raudteevõrgu arendamine . .	5.609.000
5.	Laiksaare teeharu ehitamine Iklani	5.000
6.	A.-s. „Dvigatel“ilt ostetud vagunite hinnavahe	20.000
7.	Kitsarööpaliste vedurite muret- semine	200.000
8.	Bensiin-mootorvagunite mu- retsemine	76.000
9.	Raudteelastele üldkasulikuks otstarbeks hoonete ehitamine ja nende varustamine sissesea- dega	5.000
10.	Veduritele valgustamis-sisse- seadete muretsemine	29.000
11.	Inglismaalt ostetud rööbaste hinnavahe	186.104

Riigi raudteedevalitsus 6.301.844

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni
peavalitsus.

§§	A. Keskasutus.	Krooni
1.	Posti-telegraafi-telefoni hoonete ehitamine	80.600
2.	Telefonijaama laiendamine	100.000
		<hr/>
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse keskasutus		180.600
		<hr/>
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus		180.600

Peatükk IV.

Mereasjanduse peavalitsus.

1.	Hoonete ehitamine	1.600
2.	Teede ehitamine	38.000
3.	Hüdrotehnilised ehitused meresadamates	242.500
4.	Hüdrotehnilised ehitused sisemistel veeteedel	91.650
5.	Süvendusetööd	90.000
6.	Tuletornide, meremärkide ning ujuvate abinõude sisseadete täiendamine ja ümberkorraldamine	12.230
7.	Rannasõiduliinide ekspuatsioonimine	76.420
		<hr/>
Mereasjanduse peavalitsus		552.400

Teedeministeerium 7.436.344

Välisministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Maaribade tasu õiendamiseks Eesti-Läti piiril	15.000
		<hr/>
Keskasutus		15.000

Välisministeerium 15.000

Töö-hoolekandeministeerium.

Peatükk II.

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Toetus Eesti Punase Risti peavalitsusele	40.000
2.	Toetus vigastatud sõjameeste ühingule	40.000

§§		Krooni
3.	Toetus kindral Laidoner'i nimelisele invaliidide kapitalile.	20.000
4.	Toetus omavalitsustele hoolekande korraldamiseks	550.000
		<hr/>
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse keskasutus		650.000

B. Leprosooriumid.

1.	Audako leprosooriumi kinnisvara väljaostmine Lümmada vallalt	1.700
2.	Kuuda leprosooriumi maa-parandusetööd	2.900
		<hr/>
Leprosooriumid		4.600

C. Tervishoiu-asutised.

1.	Jämejala vaimuhaigemaja uue haigemaja ehitamine	66.530
2.	Jämejala vaimuhaigemaja maa-parandusetööd	4.000
		<hr/>
Tervishoiu-asutised		70.530

D. Lastevarjupaigad.

1.	Soojavee sisseadmine Nõmme rinnalaste ja emade kodus	13.000
2.	Raiskvee ärajuhtimine Nõmme rinnalaste ja emade kodus .	10.000
3.	Uue hoone ehitamine Tartus rinnalaste ja emade kodule .	75.000
4.	Uue lamamisrõdu ehitamine Taheva lastekodu-sanatooriumile	7.500
		<hr/>
Lastevarjupaigad		105.500

E. Mitmesugused hoolekandeesutised.

1.	Töömaja töökodade hoone, sauna, elumaja ja krundi piirava aia ehitamine	30.000
		<hr/>
Mitmesugused hoolekandeesutised		30.000
		<hr/>
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus		860.630

Peatükk III.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse
valitsus.

A. Keskasutus.

§§		Krooni
1.	Toetus haigekassade liidule sanatooriumi ehitamiseks . . .	100.000
	Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse keskasutus	100.000
	Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse valitsus	100.000
	Töö-hoolekandeministeerium	960.630

Riigikeskasutuste kulud 11.853.273**B. Operatsiooni fondid.****Rahaministeerium.**

Peatükk I.

Keskasutus.

1.	Koolimajade ehitusefondi täiendamine	300.000
2.	Elukorterite ehituselaen . . .	500.000
	Keskasutus	800.000
	Rahaministeerium	800.000

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Kooli- ja lastekirjanduse soetamine	10.000
2.	Tallinna õpetajate seminari bootaanikaia tegevusekapital . .	8.000
	Riigi koolivalitsuse keskasutus	18.000
	Riigi koolivalitsus	18.000
	Haridusministeerium	18.000

Põllutöoministeerium.

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

§§		Krooni
1.	Laen maasaajatele inventari muretsemiseks.	100.000
	Maakorralduse ja metsade peavalitsuse keskasutus	100.000
	Maakorralduse ja metsade peavalitsus	100.000

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

1.	Põllumajandusliikude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku laenu fondi täiendamine . .	30.000
2.	Kalameeste riikliku laenu fondi täiendamine	90.000
3.	Ühispiimatalituste riikliku laenu fondi täiendamine . . .	50.000
4.	Maaparanduse riikliku laenu fondi täiendamine	200.000
	Põllumajanduse peavalitsuse keskasutus	370.000
	Põllumajanduse peavalitsus	370.000
	Põllutöoministeerium	470.000

Teedeministeerium.

Peatükk II.

Riigi raudteedevalitsus.

1.	Raudteelaste kodu tegevusekapital	20.000
	Riigi raudteedevalitsus	20.000
	Teedeministeerium	20.000
	Operatsiooni fondid	1.308.000
	Erakorralised kulud	13.161.273
	Kulud	93.824.026

TULUD.

Korralised tulud.

Otsekohesed maksud.

Peatükk I.

§§	Tulumaks.	Krooni
1.	Tulumaks	1.310.000
2.	Trahvid ja viivituserahad	96.000
	Tulumaks	1.406.000

Peatükk II.

Äri-, tööstuse- ja juriidiliste isikute maksud.		
1.	Põhiärimaks	400.000
2.	Lisaärimaks	800.000
3.	Juriidiliste isikute maksud	1.000.000
4.	Trahvid ja viivituserahad	50.000
	Äri-, tööstuse- ja juriidiliste isikute maksud	2.250.000

Peatükk III.

Maa- ja hoonetemaks.

1.	Maks kinnisvaradelt linnades ja alevites	15.000
2.	Maks kinnisvaradelt maal	400.000
3.	Trahvid ja viivituserahad	10.000
	Maa- ja hoonetemaks	425.000

Peatükk IV.

Maks kapitali protsentidelt.

1.	Maks väärtpaberitelt	25.000
2.	Maks hoisusummadelt	230.000
3.	Maks konto-korrent arvetelt	60.000
4.	Maks võidulaenu võitudel	4.000
5.	Viivituserahad	2.000
	Maks kapitali protsentidelt	321.000

Peatükk V.

Kinnistusemaks.

1.	Kinnistuse- ja kingitusemaks.	750.000
2.	Viivituserahad	1.000
	Kinnistusemaks	751.000

Peatükk VI.

§§	Pärandusemaks.	Krooni
1.	Pärandusemaks	400.000
2.	Trahvid ja viivituserahad	50.000

Pärandusemaks 450.000

Otsekohesed maksud 5.603.000

Lõivud ja tasumaksud.

Peatükk VII.

Tempelmaks ja lõivud.

1.	Tempelmaks	4.380.000
2.	Kohtulõivud ja revisjonimaks	375.000
3.	Aktilõivud	5.000
4.	Advokaatide maks	200
5.	Kantseililõivud ja -maksud	60.000
6.	Kohtumaks	75.000
8.	20% raudtemaks	6.500

Tempelmaks ja lõivud 4.901.700

Peatükk VIII.

Patendid ja proovid.

1.	Maks leiutisepatentide, kaubamärkide ja mudelite eest	13.250
2.	Proovimaks metallidelt	65.000
3.	Mõõtude ja kaalude õigeks-tunnustamine	15.000
4.	Mitmesugused proovid ja analüüsid	31.300

Patendid ja proovid 124.550

Peatükk IX.

Mitmesugused tasumaksud.

1.	Isikutunnistused	6.000
2.	Välispassid	290.000
3.	Maks loterii võitudel	20.000
4.	Kodakondsuse maksud	10.150
6.	Maksud lubadelt, tunnistus-telt j. t.	30.000
7.	Tasu haigetelt ja hoolealustelt	192.730

Mitmesugused tasumaksud 548.880

Lõivud ja tasumaksud 5.575.130

Kaudsed maksud.

Peatükk X.

Tollid.

1.	Sisseveotoll	19.470.000
2.	Väljaveotoll	500.000

§§	Krooni
3. 3 ja 5% aktsidentsid (lisatoll)	40.000
4. Kantseleimaksud	120.000
5. Trahvid	20.000
6. Mitmesugused tulud	100.000

Tollid 20.250.000

Peatükk XI.

Aktsiisid.

1. Aktsiis piirituselt	4.000
2. Aktsiis veinidelt, napsidelt ja likööridelt	220.000
3. Aktsiis õllelt	770.000
4. Patendid joogikohtadele, kauplustele, vabrikutele, töökodadele ja ladudele	110.000
5. Aktsiis pärmilt	142.000
6. Patendid pärmivabrikutele	50
7. Aktsiis tubakalt	3.250.000
8. Aktsiis paberossikestadelt ja paberilt	80.000
9. Tubaka patendid kauplustele	32.000
10. Patendid tubaka- ja paberossikestade vabrikutele	6.500
11. Aktsiis tuletikkudelt	120.000
12. Trahvid	10.000
13. Mitmesugused tulud	600

Aktsiisid 4.745.150

Kaudsed maksud 24.995.150

Riigi monopolid.

Peatükk XII.

Piirituse monopol.

1. Piirituse ja denaturaadi müük	15.500.000
3. Eetri müük	46.000
4. Puskariõli müük	8.500
5. Mitmesugused tulud	143.500

Piirituse monopol 15.698.000

Riigi monopolid 15.698.000

Riigi ettevõtted ja varandused.

Peatükk XIII.

Riigi kapitalid.

1. Protsendid fondidelt, laenudelt ja arvetelt	2.695.863
2. Viivituserahad	2.000

Riigi kapitalid 2.697.863

§§ Peatükk XIV.

Maad, hooned, metsad ja veed.

	Krooni
1. Rent maadelt, metsadelt ja veetelt	75.378
2. Rent hoonetelt	158.600
3. Tulud metsadest	4.481.000
4. Tulud jahist ja kalapüügist	6.000
5. Mitmesugused tulud	89.470
6. Trahvid ja viivituserahad	150.300

Maad, hooned, metsad ja veed 4.960.748

Peatükk XV.

Raudteed.

1. Sõidupiletid	5.230.000
2. Pagasivedu	600.000
3. Kaubavedu	8.325.000
4. Transiit	100.000
5. Mitmesugused tulud	850.000
6. Maksud eelmiste aastate eest	200.000
7. Trahvid	20.000

Raudteed 15.325.000

Peatükk XVI.

Sadamad ja laod.

1. Maks ladude tarvitamise eest	194.446
2. Laeva- ja sadamamaksud	1.032.610
3. Maks kraanide tarvitamise eest	30.000

Sadamad ja laod 1.257.056

Peatükk XVII.

Post, telegraaf ja telefon.

1. Postimaks	3.000.000
2. Telegraafimaks	450.000
3. Telefonimaks	2.130.000

Post, telegraaf ja telefon 5.580.000

Peatükk XVIII.

Mitmesugused riigi ettevõtted.

1. Eesti pank	873.883
2. Pikalaenu pank	257.000
3. Riigi põlevkivitööstus	53.940
4. Riigi metsatööstus	850.000
5. Riigi trükikoda	14.316
6. Mitmesugused abiettevõtted	231.069

Mitmesugused riigi ettevõtted 2.280.208

Peatükk XIX.

Mitmesugused riigi varandused.

1. Vallasvara kasutamine	2.010
2. Trükitööde müük	18.810

§§	Krooni
3. Mitmesuguste varanduste müük	152.500
4. Konfiskeeritud ja leitud varandused	1.800
5. Kontsessiooni maksud	35.100
	<hr/>
Mitmesugused riigi varandused	210.220
	<hr/>
Riigi ettevõtted ja varandused	32.311.095

Segatulud.

Peatükk XX.

1. Kuludeks kantud summade tagasimaks	287.500
2. Trahvid ja viivituserahad, mis mujal pole nähtud ette	275.000
3. Juhuslikud tulud	306.161

Segatulud 868.661

Kokku 85.051.036

Tagasimaks eelmiste aastate tuludest 250.000

Korralised tulud 84.801.036

§§ Erakorralised tulud.

§§	Krooni
1. Operatsiooni fondide ja laenude tagasimaks	312.886
2. Trahv eksportööridelt müümata jäänud välisvaluuta eest	10.000
3. Rannasõiduliinide ekspluateerimine	53.000
4. Vanamõisa põlevkivikaevanduse rent	361.000
5. Ühekordne tasu riigile tuletikude müügi ja ainuõiguse kasutamise eest	1.000.000
6. Laen raudteede ehitamiseks	4.600.000
7. Hõbe vahetuserahad	2.500.000
8. Inglismaalt saadud laenu osaline tasumine	186.104

Erakorralised tulud 9.022.990

Tulud 93.824.026

II.

§ 1. Vabariigi Valitsusel on õigus käesolevas kulude eelarves ettenähtud summasid liigitada Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduses ettenähtud asutuste ja sama seaduse alusel kujundatavate allasutuste kohaselt niipalju, kui selle seaduse teostamine selle paratamatuks teeb, kusjuures

vastavad eelarve-summad kas liidetakse või jaotatakse samanimeliste paragrahvide piires. Vabariigi Valitsuse vastavad otsused hõlmavad maksma nende avaldamisega Riigi Teatajas.

§ 2. Käesolev eelarve ühes II osaga hõlmab maksma 1. aprillist 1929.

Eripõhikirjata töötavate riiklikkude ettevõtete ja riigi- asutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitalide tulude ja kulude erieelarved.

(Riigi eelarve seaduse §§ 17 ja 29.)

KOHTUMINISTEERIUMI ALAL.

Kulud. Krooni

Peatükk I.

Harku mõis.

Tulud. Krooni

1. Põllud	24.932	
2. Heinamaa	4.662	
3. Mets	3.765	
4. Aed	5.000	
5. Kari	20.040	
6. Hobused	990	
7. Muud tulud	24	59.413
Tulud	59.413	

Kulud.

1. Põlluseeme	2.616	
2. Põlluväetis	4.830	
3. Teenijad ja töölised	22.351	
4. Aiakulud	731	
5. Kari	12.686	
6. Hobused	7.170	
7. Üldkulud	6.461	
8. Puhaskasu	2.568	59.413
Kulud	59.413	

Peatükk II.

Harku turbatööstus.

Tulud.

Sissetulek turba müügist	82.500	
Tulud	82.500	

a) turba väljatootamine	68.550	
b) ülejääk riigi kanda	6.975	
c) ülejääk vangide tööstu- se erifondi	6.975	82.500
Kulud		82.500

Peatükk III.

Vahialuste tööd.

Tulud.

Sissetulek vahialuste töödest	378.000	
Tulud		378.000

Kulud.

a) vahialustele	189.000	
b) ülejääk riigikassale	94.500	
c) ülejääk vangimajale	94.500	378.000
Kulud		378.000

PÕLLUTÖÖMINISTEERIUMI ALAL.

Riigimõisad.

Peatükk I.

Tulud.

1. Põld ja heinamaa	1.093.272	
2. Veised	661.531	
3. Hobused	48.262	
4. Sead	52.675	
5. Lambad	616	

	Krooni
6. Kalakasvandus	750
7. Piiritusevabrik	272,880
8. Telliskivivabrik	13,500
9. Veski	2,435
10. Postijaam	2,890
12. Viljapuuaed	10,040
13. Rendid ja üürid	22,509
14. Varad	74,058
15. Mitmesugused tulud	4,850
Tulud	2,260,268

Kulud.
Peatükk I.
Keskasutus.

1. Palgad	41,008
2. Ametisõidud	2,500
3. Ametnikkude ja teenijate toetus	561
4. Esindus	500
5. Kantseleikulud	3,750
7. Varad	800
8. Kultuuriline toetus	47,340
9. Segakulud	460
Keskasutus	96,919

Peatükk II.

Asutused kohtadel.

1. Palgad	528,095
2. Ametisõidud	5,620
3. Ametnikkude ja teenijate toetus	9,810
5. Kantseleikulud	10,360
7. Varad	75,677
9. Majapidamine	1,366,983
90. Segakulud	11,533
Asutused kohtadel	2,008,078

Riigi mõisad

2,104,997

Varade amortiseerimine 73,706

Loodetav puhaskasu 81,565

Kulud 2,260,268

Tapaloomadelt võetav riigi protsendimaks.

Tulud.

1. Riigi protsendimaks tapaloomadelt	208,000
2. Seerumite müük	500
3. Kinnisvarade ekspluateerimine	1,200
4. Põllumajandusliku kirjanduse müük	1,000
5. 1928./29. a. eelarvest ülekan- tud summad	3,000
Tulud	213,700

Kulud.

	Krooni
1. Teenistusetasu	48,800
2. Ametisõidud	10,000
3. Ametnikkude ja teenijate toetus	500
8. Kantseleikulud	4,000
9. Majapidamine	7,220
10. Maksud kinnisvaradelt	400
12. Vallasvara	4,030
14. Hoonete remont	6,000
15. Kultuurilised toetused	17,000
16. Kahjutasud	38,000
21. Raamatukogud	1,320
34. Hariduslikud kulud	1,500
39. Laboratooriumide ülalpidamine	23,000
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	3,000
45. Kinnisvarade soetamine	45,800
90. Segakulud	130
Tagavarakapital	3,000

Kulud 213,700

Puuvilja väljaveokontrolli erimaks.

Tulud.

1. Erimaks väljaveetatavalt õuntelt	900
2. Mitmesugused tulud ja eelmise aasta ülejääk	1,000
Tulud	1,900

Kulud.

1. Teenistusetasu	300
2. Ametisõidud	400
8. Kantseleikulud	500
12. Vallasvara	250
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	250
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	100
90. Segakulud	100
Kulud	1,900

Kanamunade väljaveo erimaks.

Tulud.

1. Erimaks väljaveetatavalt kanamunadelt	18,000
Tulud	18,000

Kulud.

1. Teenistusetasu	6,150
2. Ametisõidud	800
3. Teenijate toetused	250

	Krooni
8. Kantsleikulud	800
12. Vallasvara	150
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	250
15. Kultuurilised toetused	8.500
40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	600
90. Segakulud	500
Kulud	18.000

TEEDEMINISTEERIUMI ALAL.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse kesktöökodajad.

Tulud.	
1. Sissetulekud tööst	119.810
Tulud	119.810
Kulud.	
1. Teenistusetasu	47.280
2. Ametisõidud	600
3. Teenijate toetused	6.650
8. Kantsleikulud	900
9. Majapidamine	3.780
11. Sõidu- ja veokulud	500
13. Materjalide proovimised ja saaduste kontroll ning katsed	600
14. Hoonete remont	500
57. Inseneriline ja tehniline varustus	51.500
Kulud	112.310
Kalkulatsioonide vahe	7.500
Bilanss	119.810

Sadamatehased.

Tulud.	
1. Mereasjanduse peavalitsuse töötellimised	201.000
2. Raudteedevalitsuse tellimised	68.500
3. Sõjamineisteriumi merejõudude baasi ja sõjaminesteriumi muude osakondade töötellimised	402.000
4. Muude riigiasutuste töötellimised	44.000
5. Erasisikute, kogukondlike asutuste, riigi tööstuslike ettevõtete töötellimised ja kasutamata varanduste realiseerimine	162.000
6. Elektrivool, vesi ja ujuvad abinõud	12.000
7. Muud tulud	126.000
Tulud	1.015.500

Kulud.

I.

Tööstuse kulud.

A. Otsekohesed kulud.

	Krooni
1. Tööjõud	263.600
2. Materjal	258.500
3. Segakulud	5.000
Otsekohesed kulud	527.100

B. Kaudsed kulud.

1. Teenistusetasu töökodade ametnikkudele, vabateenijatele, ülemääralistele ja ajutistele tööhõududele	33.400
2. Töökodade ametnikkude, vabateenijate, ülemääraliste ja ajutiste tööhõudude sõidukulud ja päevarahad	1.200
3. Tasu tööliste oma tööriistade eest	1.000
4. Töökodade masinate, sisseseadete ja tööabinõude parandamine (jooksev remont)	11.500
5. Töökodade masinate, sisseseadete ja tööabinõude puhastamine ja järelevalve	5.500
6. Töökodade hoonete ja ruumide parandamine (jooksev remont)	10.500
7. Töökodade hoonete ja ruumide puhastamine ning korrahoidmine	4.300
8. Töökodade kütmine	6.430
9. Abinõud, mida ei inventeerita	17.800
10. Katsed ja rikkiläinud tööd	1.800
Kaudsed kulud	93.430

II.

Üldkulud.

1. Administratsiooni teenistusetasu	108.464
2. Administratsiooni sõidukulud ja päevarahad	300
3. Toetused ja tervishoid	72.000
4. Esindus	500
5. Juriidiline abi ja kohtukulud	1.500
6. Autasud ja ergutused	500
7. Kantsleikulud	7.300
8. Materjalide vedu, paigutamine, pakkimine, väljaandmine ja analüüsid	10.000
9. Realiseerimiseks üleantavate varanduste kohaletoomine	2.000
10. Tänavate puhastamine	800

11. Kontorite, ladude ja muude hoonete ning ruumide parandamine	Krooni	4.500	III.	Tehaste mehhanismide, tööriistade ja seadiste uuendamine.	
12. Kontoritele, ladudele ja muile hoonetele ning ruumidele kuuluvate sisseadete (inventari), samuti ka tõste- ja veoabinõude parandamine		30.000		1. Tehaste mehhanismide, tööriistade ja seadiste uuendamine (varanduste amortisatsioon)	Krooni 30.000
13. Kontorite, ladude ja muude hoonete ning ruumide puhastamine, korrashoid ja järelevalve		9.200		Tehaste mehhanismide, tööriistade ja seadiste uuendamine	30.000
14. Kontoritele, ladudele ja muile hoonetele ning ruumidele kuuluvate sisseadete (inventari), samuti ka tõste- ja veoabinõude puhastamine, korrashoid ja järelevalve		39.500		Korralised kulud	1.000.100
15. Jõujaamade, katlamajade, ladude ja muude hoonete ning ruumide kütmine; küttaained, tõste- ja veoabinõud		25.006	IV.	Erakorralised kulud.	
16. Avalikud maksud ja kohustused		36.000		1. Erakorralised kulud	4.400
17. Segakulud		2.000		Kulud	1.004.500
Üldkulud		349.570		Kalkulatsioonide vahe (resp. ülejääk)	11.000
				Bilanss	1.015.500

Asundusekapitali arvel 1929. aasta jooksul sissetulevate summade tarvitamise eelarve.

(Asundusekapitali seaduse § 5.)

I. SISSETULEK.

1. Omanduseks antud maade ostuvõla tähtajalised maksud ja intressid	Krooni	149.700
2. Linnade ja alevite maaga varustamisest		30.000
3. Riigimaade rent		2.460.000
4. Liidetud laenud		207.806
5. Asunikkude ehituselaen		652.910
6. Maale elukorterite ehituselaen		56.843
7. Müüdüd maakohtade päraldiste ostuvõlg		615.696
8. Tagasiantud maadele ingrosseeritud ja tagasiantavate maade eest tasutavad võlad		20.000
9. Eesti maapanga pantkirjade intressid		9.500
10. Viivituserahad		118.700
Kokku sissetulek		4.321.161

II. VÄLJAMINEK.

1. Maaseaduse elluviimisel riigi kanda võetud kohustused:	
a) võõrandatud maade eest tasu maksmiseks	Krooni 240.000
b) võõrandatud maadele ingrosseeritud võlad ja nende võlgade %	150.000
c) kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade hinna tasumiseks	20.000
d) tagasiantavatelt varadelt saadud	

SELE-

Riigi 1929./1930. a. eelarve esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule tasakaalustatult Rahaasjanduse komisjon (laiendatud koosseisus) esitab eelarve Riigikogule tasakaalustatult asjalikult operatsiooni fondide arvel.

Kulud ja nende muudatuste

Asutuse nimi	Korralised kulud			E r a k o r	
	Vabariigi Valitsuse ettepanek	Raha- asjanduse komisjoni ettepanek	Suuren- dus + Vähend- dus —	A. Riigiasutuste	
				Vabariigi Valitsuse ette- panek	Rahaasjanduse komisjoni ette- panek
Riigikogu	449.795	450.295	+500	—	—
Riigivanem ja riigikantselei .	438.834	1.063.334	+624.500	110.000	110.000
Riigikontroll	359.255	359.255	—	—	—
Rahaministeerium	6.666.992	6.666.992	—	835.500	835.500
Kaubandus-tööstusminis- teerium	164.856	161.239	—3.617	10.000	10.000
Haridusministeerium	9.013.859	9.042.359	+28.500	646.800	613.800
Kohtuministeerium	3.290.889	3.290.889	—	178.399	178.399
Siseministeerium	4.628.352	4.621.096	—7.256	70.700	70.700
Sõjaministeerium	16.981.647	16.989.300	+7.653	1.421.400	1.421.400
Põllutööministeerium	5.336.102	5.341.102	+5.000	545.500	201.500
Teedeministeerium	21.640.946	21.624.504	—16.442	7.264.200	7.436.344
Välisministeerium	1.051.736	1.056.736	+5.000	—	15.000
Töö-hoolekandeministeerium	5.217.300	5.215.500	—1.800	960.630	960.630
Riigi võlad	4.725.152	4.780.152	+55.000	—	—
Kokku	79.965.715	80.662.753	+726.153	12.043.129	11.853.273
			—29.115		
			+697.038		

Suurenenud on riigikantselei, sõja- ja teedeministeeriumi eelarve ning riigi võlgade tasu. Suurendused on tehtud suuremalt osalt Vabariigi Valitsuse algatusel. Komisjoni algaministeeriumi korralistes kuludes peat. III A § 15 lit. c suurendamisega Kr. 20.000.— võrra, mil-Üksikasjalisemad andmed komisjoni poolt tehtud muudatuste kohta leiduvad vastavates

TUSKIRI.

Kr. 95.481.844.— suuruses.

Kr. 93.824.626.— suuruses. Seega on eelarve üldsummas Kr. 1.657.818.— võrra vähenenud pea-

üldkokkuvõtte riigiasutuste järgi.

r a l i s e d k u l u d				K o k k u k u l u d		
k u l u d		B. Operatsiooni fondid		Vabariigi Valitsuse ettepanek	Raha- asjanduse komisjoni ettepanek	Suurendus + Vähendus —
Suurendus + Vähendus —	Vabariigi Valitsuse ettepanek	Raha- asjanduse komisjoni ettepanek	Suuren- dus + Vähend- us —			
—	—	—	—	449.795	450.295	+500
—	—	—	—	548.834	1.173.334	+624.500
—	—	—	—	359.255	359.255	—
—	800.000	800.000	—	8.302.492	8.302.492	—
—	—	—	—	174.856	171.239	—3.617
—33.000	18.000	18.000	—	9.678.659	9.674.159	—4.500
—	—	—	—	3.469.288	3.469.288	—
—	—	—	—	4.699.052	4.691.796	—7.256
—	—	—	—	18.403.047	18.410.700	+7.653
—344.000	2.620.000	470.000	—2.150.000	8.501.602	6.012.602	—2.489.000
+172.144	35.000	20.000	—15.000	28.940.146	29.080.848	+140.702
+15.000	—	—	—	1.051.736	1.071.736	+20.000
—	—	—	—	6.177.930	6.176.130	—1.800
—	—	—	—	4.725.152	4.780.152	+55.000
—377.000	3.473.000	1.308.000	—2.165.000	95.481.844	93.824.026	—2.506.173
+187.144						—848.355
—189.856						—1.657.818

mise krediit, kuna teiste keskasutuste eelarved on vähenenud. tuseel tehtud suurendus-ettepanekutega on Vabariigi Valitsus ühinenud, välja arvatud haridus-lega valitsus ei ühinenud. muudatusetabelites.

Tulude ja nende muudatuste üldkokkuvõte.

N i m e t u s	Vabariigi Valitsuse ettepanek	Rahaasjanduse komisjoni ettepanek	Komisjoni ettepanek võrreldes eelarve-eelnõuga Suurendus + Vähendus —
Korralised tulud:			
Otsekohesed maksud	5.603.000	5.603.000	—
Lõivud ja tasumaksud	5.575.130	5.575.130	—
Kaudsed maksud	25.021.250	24.995.150	—26.100
Riigi monopolid	15.698.000	15.698.000	—
Riigi ettevõtted ja varandused	34.465.095	32.311.095	—2.154.000
Segatulud	699.983	868.661	+168.678
Kokku	87.062.458	85.051.036	—2.011.422
Tagasimaks eelmiste aastate tuludest	250.000	250.000	—
Kokku korralised tulud	86.812.458	84.801.036	—2.011.422
Erakorralised tulud	8.669.386	9.022.990	+353.604
Tulud	95.481.844	93.824.026	—1.657.818

Muudatused tuludes on tehtud peasjalikult Vabariigi Valitsuse algatusel.

Vabariigi Valitsuse sellekohase ettepaneku põhjal on komisjon eelarvet täiendanud märkusega, millega Vabariigi Valitsusele õigus antakse ministeeriumide korraldamise seaduse alusel eelarvet teatavas piiris ümber kujundada.

Riigikogule kinnitamiseks esitatud eripõhikirjata töötavate riiklikkude ettevõtete ja riigiasutuste valitseda olevate eriotstarbeliste kapitalide tulude ja kulude erieelarved esitab komisjon Riigikogule lisana riigi eelarve juurde vastuvõtmiseks.

Rahaasjanduse komisjoni poolt (laiendatud koosseisus) riigi 1929./1930. a. kulude ja tulude eelarve-eelnõus tehtud muudatuste tabelid ja põhjendused.

K u l u d.

Riigikogu.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk II.				
Kantselei.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk	34.740	—	3.000	37.740
b) ülemääraliste palk . . .	21.610	—	410	22.020
d) mitmesugused tasud . . .	8.350	3.410	1.500	6.440
§ 1.	68.376	3.410	4.910	69.876
§ 12. Vallasvara:				
a) soetamine	2.750	—	500	3.250
§ 12.	3.000	—	500	3.500
§ 44. Autasud ja ergutused . . .	1.500	1.500	—	—
Kantselei	116.175	4.910	5.410	116.675
Riigikogu	449.795	4.910	5.410	450.295

Põhjendused.

- Peatükk II.
Kantselei.
- § 1-a: Suurendatud lit. a Kr.3.000.— ja lit. b— Kr. 410.— võrra ühenduses Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seaduse nr. 4 (Rahaasjanduse komisjoni ettepanek 28. II 1929) Riigikogu kantselei määraliste ametnikkude koosseisu muutmise tõttu.
- § 1-d: Vähendatud Kr.3.410.—võrra ühenduses Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse nr. 4 (Rahaasjanduse komisj. ettep. 28. II 1929).
- § 1-d: Suurendatud Kr.1.500.—võrra, kandes sialle üle krediit, mis samas peatükis § 44. oli ette nähtud, eeldusel, et sellest krediidist võidak tarvilikul korral määrata erakorralisi au- ja ergutusetasusid, pehmendades seega üleminekut Rahalise autasu seaduse kaotamisele.
- § 12-a: Suurendatud Kr.500.—, käskjalgadele kolme jalgratta ostmiseks ja korrashoiuks.
- § 44: Kustutatud, arvesse võttes, et 1. aprillist 1929 kaotab maksuvuse Rahalise autasu seadus.

Riigivanem ja riigikantselei.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
I jagu.				
Peatükk I.				
Riigivanem.				
§ 11. Sõidu- ja veokulud:				
a) sõidu- ja veoabinõude muretsemine	12.000	12.000	—	—
b) sõidu- ja veoabinõude korrashoidmine	2.000	500	—	1.500
§ 11.	17.970	12.500	—	5.470
Riigivanem	217.355	12.500	—	204.855
II jagu.				
Peatükk I.				
Riigikantselei.				
§ 16. Toetus kaitseliidu ülalpidamiseks	—	—	650.000	650.000
§ 44. Autasud ja ergutused	20.000	20.000	—	—
Riigikantselei	61.325	20.000	650.000	691.325
Peatükk IV.				
Riigi statistika keskbüroo.				
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	35.790	—	7.000	42.790
§ 40.	35.790	—	7.000	42.790
Riigi statistika keskbüroo	123.080	—	7.000	130.080
Riigivanem ja riigikantselei	438.834	32.500	657.000	1.063.334

Põhjendused.

Korralised kulud.

    I jagu.

        Peatükk I.

            Riigivanem.

§ 11-a: Kustutatud ettenähtud krediit täies ulatuses põhjusel, et leiti olevat eba- vajalik osta eelarves ettenähtud uus esinduseauto. Ühenduses tähendatud auto krediidi kustutamiseks tuli loomulikult vähendada ka sama paragrahvi liter b-s ettenähtud korrashoidmise kulusid, mis olid määratud 2

auto jaoks. Kärbiti tähendatud krediiti Kr. 2.000.— pealt Kr. 1.500.— peale, nii siis Kr. 500.— võrra. Kokku kärbiti § 11-dat Kr. 12.500.— võrra, võttes eelarvesse ettenähtud Kr. 17.970.— asemele Kr. 5.470.—.

        II jagu.

            Peatükk I.

                Riigikantselei.

§ 16: Krediit sisse võetud Vabariigi Valitsuse täiendus-ettepaneku põhjal

kaitseleiidule toetuse andmise seaduse alusel.

- § 44: Kustutatud täies suuruses põhjusel, et vahepeal on Riigikogus vastu võetud Riigiteenijate teenistusevanuse tasu seadus, mille maksmahakkamisel 1. aprillist s. a. kaotab oma maksvuse Rahalise autasu seadus (RT 183/184 — 1925), mis oli § 44-das ettenähtud autasude ja ergutuserahade aluseks. Kustutamine sündis eeldusel, et sõjaministeeriumi eelarvesse üle kantaks vastav krediit samas suuruses, nagu see oli ette nähtud sõjaministeeriumi 1928./1929. a. eelarve § 44-das. Sõjaministeeriumis sünniks tähendatud krediidi tarvitamine vastavates kaitseväänamäärustikkudes seatud alustel. Ühtlasi avaldati arvamist, et hädavajalikkudel juhtudel võidaks määrata

erakorralisi au- ja ergutusetasusid Riigivanema eelarve I jao § 90-a ettenähtud krediidist.

Peatükk IV.

Riigi statistika keskbüroo.

- § 40: Suurendatud ettenähtud krediiti Kr. 7.000.— võrra eesmärgiga, võimaldada keskbüroole 1929./1930. eelarve-aasta jooksul anda välja statistiline koguteos pealkirjaga „Rahvastik ja tervishoid Eestis“, millise väljaandmise komisjon loeb hädavajalikuks. Tähendatud väljaanne oli ette nähtud keskbüroo esialgses eelarve-ettepanekus, vastav krediit — Kr. 7.132.— kustutati aga rahaministeeriumi eelarve-komisjonis. Nii figureerib siis § 40-das ettenähtud Kr. 35.790.— asemel Kr. 42.790.—.

Riigikontroll.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus.	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
§ 1. Teenistusetasu:				
d) mitmesuguseid tasud .	5.048	1.000	—	4.048
§ 1.	301.735	1.000	—	300.735
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjastamine	2.000	—	1.000	3.000
§ 40.	2.000	—	1.000	3.000
Riigikontroll	359.255	1.000	1.000	359.255

Põhjendused.

- § 1-d: Mis puutub palgakrediidi vähendamisse Kr.1.000.— võrra, siis arvas riigikontroll, et § 40. seletustes tähendatud juhtnööride ja määruste kokkuseadmine töö intensiivsust sedavõrt tõstab, et tööjõudu vastavalt vähendada võib.
- § 40: Riigikontrolli revisjoni töö intensiivsemaks, lihtsamaks ja ühtlasi ka põhjalikumaks tegemiseks on tarvis kokku

seada ja kirjastada revisjoni-juhtnöörid ja sisemise töö korralduse määrustik, millised seni puudulikud olnud. Samuti on kontrollil olemas terve rida üksikuid tähtsaid riigimajandusse puutuvaid küsimusi, missugused suurt huvi pakuvad Riigikogu liikmetele, ja missuguseid riigikontroll leiab vajalikuks valgustada 1928./29. a. riigikontrolöri ülevaates.

Kaubandus-tööstusministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk	76.658	6.000	—	70.658
	§ 1.	6.000	—	93.604
§ 2. Ametisõidud:				
b) sõidurahad	1.200	1.200	—	—
	§ 2.	1.200	—	11.800
§ 10. Avalikud maksud ja muud kohustused	837	—	2.083	2.920
§ 12. Vallasvara:				
a) soetamine	1.415	—	1.500	2.915
	§ 12.	2.015	—	3.515
Kaubandus-tööstus- ministeerium	164.856	7.200	3.583	161.239

Põhjendused.

Korralised kulud.

- §§ 1-a ja 2-d: Vähendatud ministri palk ja sõiduraha.
- § 10: Suurendatud Kr. 837.— pealt 2.920 kr. peale, arvestades seda, et linna heaks makstav kinnisvara maks on 2.083 kr. võrra suurenenud.
- § 12-a: Meetrisüsteemi peale üle minnes on

tarvis teha lastanormaal-kilogrammide kaaluvihid materjalist, mis ei muutu. Arvesse võttes, et seda tellimist ei ole saadud teostada kuni eelarve kokkuseadmiseni, siis võeti § 12-a 1.500 kr. selle tellimise täideviimiseks, ja sellega suureneb § 12 kogusummas Kr. 2.915.— peale.

Haridusministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk II.				
Riigi koolivalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 15. Kultuurilised toetused:				
b) hariduse alal	245.490	10.500	6.500	241.490
	§ 15.	10.500	6.500	521.750
Riigi koolivalitsuse keskasutus	599.783	10.500	6.500	595.783
C. Avalikud ja erakoolid.				
§ 1. Teenistuse tasu:				
a) määraliste palk	5.657.564	—	10.500	5.668.064
	§ 1.	5.662.564	—	5.673.064
Avalikud ja erakoolid	5.736.004	—	10.500	5.746.504
Riigi koolivalitsus	7.128.059	—	17.000	7.134.559

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus.	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Peatükk III. Teaduse ja kunsti peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 15. Kultuurilised toetused:				
c) kunsti ja teaduse alal	200.000	—	22.000	222.000
§ 15	261.260	—	42.000	283.260
Teaduse ja kunsti peavalitsuse keskasutus	289.627	—	22.000	311.627
Teaduse ja kunsti peavalitsus	1.728.952	—	22.000	1.750.952
Haridusministeerium	9.013.859	10.500	39.000	9.042.359
Erakorralised kulud.				
A. Riigikeskasutuste kulud.				
Peatükk I.				
Juhatus ja üldsekretariaat.				
§ 1. Uued ehitused, juurde- ja ümberehitamised riigimajades	23.000	—	18.000	41.000
§ 2. Toetus piiräärsete maade kultuuri edendamiseks.	40.000	6.000	—	34.000
Juhatus ja üldsekretariaat	73.800	6.000	18.000	85.800
Peatükk III.				
Teaduse ja kunsti peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 2. Toetus „Tööliseatri“ näitelava ehitamiseks	45.000	45.000	—	—
Teaduse ja kunsti peavalitsuse keskasutus	48.000	45.000	—	3.000
Teaduse ja kunsti peavalitsus	68.000	45.000	—	23.000
Haridusministeerium	646.800	51.000	18.000	613.800

Põhjendused.

Korralised kulud.

    Peatükk II.

        Riigi koolivalitsus.

§ 15-b: Toetuseks kapt. Teär'e merekoolile Kuressaares oli 5.600 kr. ette nähtud. Kuna komisjonile esitatud andmetest selgus, et 1928./29. aastal on Teär'e merekooli õpilaste arv tõusnud ligi

100% võrreldes endise riigi merekooli õpilaste arvuga ja kuna peale selle peetakse kooli juures tänavu 2-kuulised kipsis kursused, mille tõttu kooli eelarve näitab puudujääki, otsustas komisjon Teär'e merekooli toetust suurendada 3.000 krooni võrra.

Suurendatud Kr. 1.000.— võrra toetuseks Kuressaare Saksa eragümnaasiumile, kellele haridusministeeriumi 1928./1929. a. eelarves samasuurune toetus oli ette nähtud.

Suurendatud Kr. 2.500.— võrra mitmesugusteks toetusteks hariduse alal. Sama krediit oli ka haridusministeeriumi 1928./1929. a. eelarves peat. II A § 34. all toetuseks Kuressaare või Pärnu kalaasjanduse kooli sisseseadeks, missugune toetus aga 1928./1929. a. välja andmata.

Need suurendused on tehtud Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Kustutatud toetus H. Kubu eraühisgümnaasiumile (Kr. 10.500.—) kuna õpetajate palgad võetud riigi kanda; vastavalt on suurendatud õppejõudude palgakrediiti.

Peatükk III.

Teaduse ja kunsti peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 15-c: Iga aasta riigi eelarves ettenähtud toetus Vene hariduse ja heategevate seltside liidule teatrietenduste korraldamiseks oli tänava eksikombel jäetud eelarvest välja. Komisjon pidas tarvilikuks selle toetuse uuesti eelarvesse võtta endises 2.000 kroonisuurus. See suurendus on tehtud Vabariigi Valitsuse nõusolekul. Suurendatud Kr. 20.000.— võrra toetuseks maa seltsidele näitelavade korraldamiseks.

Selle suurendamisega ei ole Vabariigi Valitsus ühinenud.

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Peatükk I.

Juhatus ja üldsekretariaat.

§ 1: Suurendatud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul Kr. 18.000.— võrra. Kavatsus on mahutada haridus- ja sotsiaalministeerium praeguse haridusministeeriumi majasse Tõnismäel nr. 11, milleks selle maja teise korra pooleliehitatud osa tuleks valmis ehitada ja majale mansardkord peale ehitada, milleks tarvilik krediit tuleb määrata.

§ 2: Korraliste kulude eelarves tehtud suurenduste katteks vähendati haridusministeeriumi erakorraliste kulude piiriäärsete maade kultuuri edendamise toetust 6.000 krooni võrra.

Peatükk III.

Teaduse ja kunsti peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 2: Toetus „Töölisteatrī“ näitelava ehitamiseks kustutatud. Krediidi-summa oli kantud toetuseks maa seltsidele näitelavade korraldamiseks.

Siseministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk I.				
Administratiiv-osakond.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk	51.300	6.000	—	45.300
	§ 1.	6.000	—	68.087
§ 2. Ametisõidud:				
d) sõidurahad	1.200	1.200	—	—
	§ 2.	1.200	—	1.700
Administratiiv-osakond	135.383	7.200	—	128.183

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Peatükk II.				
Politsei peavalitsus.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk . . .	1.981.100	27.650	—	1.953.450
§ 1.	2.205.540	27.650	—	2.177.890
§ 2. Ametisõidud:				
a) sõidud siseriigis . . .	58.000	—	2.500	60.500
§ 2.	217.000	—	2.500	219.500
§ 3. Riigiteenijate toetused:				
b) haigusekindlustus . . .	80.000	—	10.000	90.000
§ 3.	188.216	—	10.000	198.216
§ 8. Kantseleikulud:				
b) post, telegraaf ja telefon	112.269	—	3.500	115.769
§ 8.	149.500	—	3.500	153.000
§ 11. Sõidu- ja veokulud:				
d) veotasud	22.150	—	11.650	33.800
§ 11.	73.500	—	11.650	85.150
§ 44. Autasud ja ergutused . .	—	—	2.000	2.000
§ 44.	—	—	2.000	2.000
Politsei peavalitsus	3.277.666	27.650	29.650	3.279.666
Peatükk III.				
Piirivalve valitsus.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk . . .	476.520	528	—	475.992
d) mitmesugused tasud . .	156.620	2.439	—	154.181
§ 1.	642.127	2.967	—	639.160
§ 8. Kantseleikulud:				
a) kantseleimaterjal . . .	3.000	—	450	3.450
§ 8.	28.070	—	450	28.520
§ 9. Majapidamine:				
c) valgustus	868	—	1.317	2.185
§ 9.	40.758	—	1.317	42.075
§ 44. Autasud ja ergutused . .	—	—	500	500
§ 44.	—	—	500	500
§ 55. Kraamivarustus:				
a) ihukate	165.227	1.356	—	163.871
§ 55.	165.227	1.356	—	163.871
Piirivalve valitsus	1.215.303	4.323	2.267	1.213.247
Siseministeerium	4.628.352	39.123	31.867	4.621.096

Põhjendused.

Korralised kulud.

Komisjon kaalus väljamineku paragrahve, võttes arvesse käesoleva aasta alg- kui ka mõlemad lisaeelarved. Seades enesele sihiks võimalikult kõrvaldada vajadus lisaeelarvete esitamiseks, tuli mitmel alal kulusid suurendada. Selle juures ei nõutud riigikassalt uusi summasid, vaid ümberpöörduvalt, ministeeriumi eelarve vähenes komisjonis.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 1-a ja § 2-d: Vähendatud ministri palk ja sõiduraha.

Peatükk II.

Politsei peavalitsus.

- § 1-a: Vähendatud määraliste palgakrediiti, kuna valitsuse esindajad järele andsid, et praegu täitmata kohad võivad eelarve-aasta kestel vabaks jääda.
- § 2-a: Suurendatud sõidud siseriigis, kuna tegelik kulu ei luba nii suurt vähendamist võrdlemisi eelmiste aastatega.
- § 3-b: Suurendatud haigusekindlustus, kuna summade nõudmiseks ministeeriumilt on riigiteenijatel seaduslik õigus; tegelik kulu käesoleval aastal näitas vastavat suurenemist.
- § 8-b: Suurendatud telefoni arvel, kuna sisse seatud uued telefonid.
- § 11-d: Suurendatud veotasud. Siin on tasuda omavalitsustele vangideveo eest enam kui varem küsitud. Ei peetud soovitavaks, et omavalitsused krediidi vähesuse pärast peaksid kaua ootama.

§ 44: Politsei ametkonnas on autasud ja ergutuserahad tarvilikud maksmiseks üksikutele ametnikkudele:

- 1) eriliste teenete eest kurjategijate jälgimise, õnnetuste j.n.e. puhul ja
- 2) altkäemaksude edasiandmisel ülemusele.

Autasu andmine eeltähendatud juhtumistel on andnud häid tagajärgi. Suuremate kurjategijate tabamine on alati üks raskematest politseiametniku ülesannetest, ja autasu on siin ametnikele suureks ergutajaks.

Kui altkäemaksu edasiandmisel ülemusele ametnik saab autasu kuni 50% altkäemaksu summast, siis ei ole kartust, et keegi altkäemaksu jätab ülemusele edasi andmata; see võõrutab ametniku selle vastuvõtmisest ja kodaniku selle pakkumisest.

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

- § 1-a ja b: Vähendatud mõlemate lit. arvel, kuna ministeeriumi esindajad võimalikuks peavad vähemate koosseisudega läbi saada ja vabapalgaliste peale vähem kulutada.
- § 8-a: Suurendus kantseleikulude alal tingitud uute piirivalve punktide avamisest.
- § 9-c: Vaigustus suureneb § 8. lit. a seletuses tähendatud põhjustel.
- § 44: Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul siia üles võetud uus krediit auhindadeks piirivalve laske- ja spordivõistlustel.
- § 55-a: Vähendatud, kuna ümberkorralduste tõttu kallima varustuse saajate asemele tuli odavama varustuse saajaid.

Sõjaministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus.	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
§ 44. Autasud ja ergutused	—	—	7.653	7.653
§ 44.	—	—	7.653	7.653
Sõjaministeerium	16.981.647	—	7.653	16.989.300

Põhjendused.

§ 44: Kr. 7.653.— siia üle kantud riigikantselei eelarve peat. I § 44-st. Krediidid   tarvitamine sünniks vastavates kaitsevää määrustikkudes seatud alustel.

Põllutööministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk II.				
Maakorralduse ja metsade peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) ülemääraliste palk	88.260	—	9.200	97.460
§ 2. Ametisõidud:	536.052	—	9.200	545.252
b) sõidud välisriikides	1.450	—	1.000	2.450
§ 5. Ametnike ja teenijate varustus	80.843	—	1.000	81.843
§ 12. Vallasvara:	640	640	—	—
a) soetamine	7.250	—	640	7.890
§ 15. Kultuurilised toetused:	9.250	—	640	9.890
e) mitmesugused toetused	96.750	—	2.000	98.750
§ 63. Maakorraldamine ja maaparandamine:	103.340	—	2.000	105.340
a) maamöödutööd	74.000	7.200	—	66.800
Keskasutus	583.000	7.200	—	575.800
Maakorralduse ja metsade peavalitsus	1.481.221	7.840	12.840	1.486.221
	4.185.076	7.840	12.840	4.190.076
Peatükk III.				
Põllumajanduse peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 15. Kultuurilised toetused:				
g) põllumajanduse alal	521.165	1.500	1.500	521.165
Keskasutus	568.615	1.500	1.500	568.615
	636.029	1.500	1.500	636.029

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
B. Põllumajandus-kultuurilised asutised kohtadel.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk	98.159	1.000	—	97.159
§ 1.	141.789	1.000	—	140.789
§ 9. Majapidamine;				
a) üür	1.000	—	1.000	2.000
§ 9.	15.500	—	1.000	16.500
Põllumajanduse peavalitsus	1.015.011	2.500	2.500	1.015.011
Põllutööministeerium	5.336.102	10.340	15.340	5.341.102
Erakorralised kulud.				
A. Riigikeskasutuste kulud.				
Peatükk II.				
Maakorralduse ja metsade peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 2. Maaseadusega võõrandatud maadel ingrosseeritud võlgade %%% ja muud kulud	75.000	75.000	—	—
§ 3. Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel endistele omanikkudele tagasiantavate varanduste eest inkasseeritud tulude tagasimaksmiseks	50.000	50.000	—	—
§ 4. Kinnisvara ostmine	5.000	5.000	—	—
§ 5. Tasumaksmiseks riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest	200.000	200.000	—	—
§ 7. Piiri taha jäänud maade eest tasu maksmine	34.000	34.000	—	—
Keskasutus	445.500	364.000	—	81.500
Maakorralduse ja metsade peavalitsus	445.500	364.000	—	81.500

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Peatükk III.				
Põllumajanduse peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 1. Koolide ja katsejaamade ehitamine ja sisseseade kulud	100.000	—	20.000	120.000
Keskasutus	100.000	—	20.000	120.000
Põllumajanduse peavalitsus	100.000	—	20.000	120.000
Põllutöoministerium	545.500	364.000	20.000	201.500
B. Operatsiooni fondid.				
Peatükk II.				
Maakorralduse ja metsade peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 1. Asunikude ehituselaen .	2.000.000	2.000.000	—	—
§ 3. Laenude andmiseks elukorterite ehitamiseks maal	150.000	150.000	—	—
§ 4. Asundamislaen	20.000	20.000	—	—
Keskasutus	2.270.000	2.170.000	—	100.000
Maakorralduse ja metsade peavalitsus	2.270.000	2.170.000	—	100.000
Peatükk III.				
Põllumajanduse peavalitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 1. Põllumajanduslikkude kutsekoolide ja katsejaamade riikliku laenu fondi täiendamine	50.000	20.000	—	30.000
Keskasutus	350.000	20.000	—	330.000
Põllumajanduse peavalitsus	350.000	20.000	—	330.000
Põllutöoministerium	2.620.000	2.190.000	—	430.000

Põhjendused.

Korralised kulud.

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

- § 1-b: Suurendatud ministeeriumi ettepanekul Kr. 4.200.— võrra 5 ülemääralise joonestaja palkamiseks. Suurendatud Kr. 5.000.— võrra riigimaade valitsuse alal 6 ülemääralise ametniku palkamiseks, mis tarvilik riigimaade müügi kiirendamiseks ja ärikohtade ning viljapuuaedade müügi alustamiseks.
- § 2-b: Saksamaa ja Taani asundusetegevusega kohapeal tutvunemiseks tarvilikkude sõidukulude katteks ministeeriumi ettepanekul määratud Kr. 1.000.—
- § 5: Kr. 640.— üle kantud sama peatüki § 12-a vallasvara soetamise krediidi juurde, arvesse võttes, et selle krediidi arvel soetatav riietus peaks jääma riigi omaks, ametnikkudele üldtarvitamiseks.
- § 15-1: Suurendatud ministeeriumi ettepanekul Kr. 2.000.— võrra lapimaade piirkondade maapidajatele toetuse andmiseks eramaamõõtjate palkamiseks.
- § 63: Vähendatud ministeeriumi ettepanekul Kr. 7.200.— võrra § 1-b (Kr. 4.200.—) § 2-b (Kr. 1.000.—) ja § 15-1 (Kr. 2.000.—) tehtud suurenduste katteks.

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

- 15-g: Vähendatud Kr. 1.500.— võrra, mis oli nõutud kirjanduse muretsemiseks maa ja jaoskonna agronoomidele põllutöö ja taimekasvatuse ning majapidamiste organiseerimise toetusesummade alal. Sama krediit on üle kantud maaparanduse toetusesumma suurendamiseks kultuurtehnikute palkadeks, mille tõttu § 15 muutmata jääb. Peale selle on vähendatud: 1) karjakasvatuse alal pullijaamade asutamiseks antavat toetusesummat Kr.

1.500.— võrra ja 2) seakasvatuse alal toetust kuldijaamadele Kr. 1.500.— võrra, mis tingitud tapaloomadelt riigi heaks võetavast protsendimaksust saadava toetuse vähendamisest Kr. 3.000.— võrra.

B. Põllumajandus-kultuurilised asutised koh-tadel.

- § 1-a: Vähendatud Kr. 1.000.— võrra ministeeriumi ettepanekul asjaolu tõttu, et ruumide puudulikkuse pärast pole võimalik koolide tegevust laiendada.
- § 9-a: Suurendatud ministeeriumi ettepanekul.

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Peatükk II.

Maakorralduse ja metsade peavalitsus.

A. Keskasutus.

- §§ 2, 3, 5 ja 7 kustutatud Vabariigi Valitsuse täiendava ettepaneku põhjal, arvesse võttes, et neis paragrahvides tähendatud ülesanded lähevad üle asundusekapitalile.
- § 5: Kustutatud ministeeriumi esindaja ettepanekul sama ministeeriumi korraliste kulude peatükk II A § 1. all tehtud suurenduse (Kr. 5.000.—) katteks.

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

- § 1: Suurendatud Kr. 20.000.— võrra põllumajanduslike kutsekoolide ja katsejaamade riikliku laenufondi täiendamise krediidist tehtud vähendamise arvel.

Operatsiooni fondid.

Peatükk III.

Põllumajanduse peavalitsus.

A. Keskasutus.

- § 1: Ministeeriumi ettepanekul Kr. 20.000.— üle kantud koolide ja katsejaamade ehitamise ja sisseseade kulude juurde.

Teedeministerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk I.				
Keskasutus.				
§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud	500	250	—	250
§ 9. Majapidamine:				
b) küte	3.900	750	—	3.150
§ 9.	5.747	750	—	4.997
§ 15. Kultuurilised toetused:				
d) kirjanduse alal	—	—	500	500
§ 40. Kodifikatsioon ja kirjas-tamine	4.000	1.000	—	3.000
Keskasutus	3.143.661	2.000	500	3.142.161
Peatükk II.				
Riigi raudteedevalitsus.				
§ 1. Teenistusetasu:				
d) mitmesugused tasud	550.947	10.782	4.000	544.165
§ 1.	5.207.270	10.782	4.000	5.200.488
§ 8. Kantseleikulud:				
a) kantseleimaterjal	56.596	200	—	56.396
§ 8.	62.854	200	—	62.654
§ 9. Majapidamine:				
b) küte	46.256	1.500	—	44.756
§ 9.	169.889	1.500	—	168.389
§ 11. Sõidu- ja veokulud:				
a) sõidu- ja veoabinõude muretsemine	—	—	6.000	6.000
b) sõidu- ja veoabinõude korrashoidmine	680	680	—	—
c) sõidu- ja veoabinõude ülalpidamine	1.200	300	—	900
§ 11.	2.122	980	6.000	7.142
§ 12. Vallasvara:				
b) korrashoidmine	23.984	50	—	23.934
§ 12.	44.714	50	—	44.664
§ 67. Rongide liikumine ja kau-bavedu	2.129.476	2.350	2.300	2.129.876
§ 68. Veerevate abinõude kor-rashoidmine	2.129.987	6.000	—	2.123.987
§ 69. Teede ja raudtee-ehituste korrashoidmine	1.826.354	5.830	—	1.820.524
Riigi raudteedevalitsus	12.491.376	27.842	12.900	12.476.434

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
B. Operatsiooni fondid.				
Peatükk II.				
Riigi raudteedevalitsus.				
§ 1. Raudteelaste kodu tegevuse kapital	35.000	15.000	—	20.000
Riigi raudteedevalitsus	35.000	15.000	—	20.000
Teedeministeerium	35.000	15.000	—	20.000

Põhjendused.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

- § 7: Vähendatud, arvesse võttes aruandeaasta väljaminekuid.
- § 9-a: Vähendatud tegelikkude vajaduste kohaselt.
- § 15-d: Eelarvesse võetud toetusena insereride ühingule ajakirja „Tee ja tehnika“ väljaandmiseks.
- § 40: Vähendatud, sest puudub tungiv tarvidus suurema summa väljaandmiseks.

Peatükk II.

Riigi raudteedevalitsus.

- § 1-d: Vähendatud, arvesse võttes tegelikke kulusid, ajutiste tööjõudude ja asetäitjate tasu, niisama ka tuletõrje meeskonna ergutuserahade ja vagunimäärijate kilomeetriraha arvel kokku 6.782 krooni.
- § 8-a: Vähendatud käsukirjade trükkimise arvel.
- § 9-b: Vähendatud, arvesse võttes tegelikke kulusid.
- § 11-a: Eelarvesse on võetud uue auto muretsemise riigi raudteedevalitsusele
- b) Kr. 6.000.— Vana, tarvitamiseks peaaegu kõlbmatu auto remondiks on lühikese aja jooksul välja antud ligi 1.500 kr. Uue sõiduriista muretsemine võimaldab veoabinõude korrashoiu kulud (lit. b) 680 kr. täielikult kustu-

tada ja ülalpidamist (lit. d) vähendada 300 kr. Sõiduriista on eriti tarvis raudteearstidel.

- § 12-b: Vähendatud peatehaste kontori inventari korrashoidmise kulu vastavalt tegelikkudele väljaminekutele.
- § 67: Pärast mitmeid muudatusi suureneb lõpusumma 400 kr.
- § 68: Veerevate abinõude korrashoidmise alal vähendatud: sõjaväe veoabinõude korrashoiu kulusid 5.000 kr. ja kustutatud ühe automaat-bensiinijaama krediit 1.000 kr.
- § 69: Teede ja raudtee-ehituste korrashoidmise alal vähendatud: pöörangu komplektide muretsemise kulu 5.000 kr. ja muid väljaminekuid 830 kr.

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

- § 2-b: Sõitudeks välisriikides sisse võetud 1.905 kr.
- § 34-b: Sisse võetud katsete korraldamiseks uute ametnikkude vastuvõtmisel 500 krooni.
- § 84: Vähendatud vastavalt vajadustele 1.905 kr., missugune summa kantud sõitudeks välisriikidesse.

B. Asutused kohtadel.

- § 11-a: Sisse võetud postiveoauto muretsemiseks 2.000 kr. vananenud sõiduki asemele.
- § 11-b: Vähendatud remondikulud 2.500 kr

Erakorralised kulud.		Peatükk II.	
A. Riigikeskasutuste kulud.		§ 1:	Riigi raudteedevalitsus.
Peatükk I.		§ 8:	Suurendatud 540 kr. ehituste lõpuleviimiseks Komarovka peatusekohas.
Keskasutus.		§ 11:	Suurendatud 26.000 kr. selleks, et võimaldada neljateljelise mootorvaguni muretsemist.
§ 1:	Vähendatud 30.000 kr. võrra, sest Tallinn-Hulli liini toetuseraha eelarveaastal väljaandmisele ei kuulu.		Uus krediit sisse võetud Vabariigi Valitsuse täiendava ettepaneku põhjal Inglismaalt ostetud rööbaste hinnavahe katteks.
§ 2:	Ettenähtud summa 10.000 kr. kustutatud. Selle rahaga ei saa nimetatud ettevõtte teostamiseks eelarveaastal midagi korda saata.		B. Operatsiooni fondid.
§ 3:	Teedeministeeriumi maja lammutamise kulusid vähendatud 500 kr. vastavalt tegelikkudele nõuetele.		Peatükk II.
			Riigi raudteedevalitsus.
		§ 1:	Raudteelaste kodu tegevusekapitali vähendatud 15.000 kr., sest et 1928./29. a. lisaelarves nr. 2 samaks otstarbeks juba ette on nähtud 15.000 kr.

Välisministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus.	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk I.				
Keskasutus.				
§ 15. Kultuurilised toetused:				
1) mitmesugused toetused	15.000	—	5.000	20.000
§ 15.	17.400	—	5.000	22.400
Keskasutus	185.295	—	5.000	190.295
Välisministeerium	1.051.736	—	5.000	1.056.736
Erakorralised kulud.				
A. Riigikeskasutuste kulud.				
Peatükk I.				
Keskasutus.				
§ 1. Maaribade tasu õiendamiseks Eesti-Läti piiril . .	—	—	15.000	15.000
Keskasutus	—	—	15.000	15.000
Välisministeerium	—	—	15.000	15.000

Põhjendused.

Rahaasjanduse komisjon (laiendatud koosseisus) kaaludes välisministeeriumi eelarvet, leidis selle korralikult kokku seatud ja kulud üksikasjaliselt põhjendatud, mille tõttu see teatava määrduni eeskujuks võiks olla. Komisjon ei pidanud sellepärast põhjendatuks kulude vähendamist, küll on ta teinud kaks suurendust: ühe oma algatusel, nimelt „kultuurilised toetused“ 5.000 krooni võrra, teise valitsuse algatusel, nimelt „Maaribade tasu õiendamiseks Eesti-Läti piiril“ 15.000 krooni võrra — erakorraliste kulude all.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 15-1: Krediidi suurendamine oli komisjoni arvates hädatarvilik 5.000 krooni võrra järgmistel põhjustel.

Eesti telegraafi agentuuri (ETA) toetus on olnud iga aasta kogusummas 20.000 krooni ja kui seda summat harilikus aasta eelarves ei ole antud, on lisakrediidi määramine lisaeelarvete korras iga aasta paratamatuks saanud. ETA vähema summaga aga kuidagi läbi ei saa, sest juba praegu on ta töövõimalused rohkem kui piiratud. Sellepärast on ka selge, et kui uues eelarves harilikku toetust ei määrata, lisaeelarves lisakrediiti peab andma. Riigikogus on aga põhjendatud arva-

mine valitsemas, et lisaeelarved üldse kaduma peaksid, millepärast suurendus 5.000 krooni võrra paratamatu on põhieelarves.

Erakorralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

Suurendatud Vabariigi Valitsuse täiendava ettepaneku põhjal 6. III 1929 nr. 3422 järgmistel motiividel:

1927./28. a. eelarves oli välisministeeriumi alal peatükk I § 80 all maaribade tasu õiendamiseks Läti piiril erakorralise krediidina ette nähtud Kr. 15.000.—.

Tähendatud eelarve-aasta jooksul ei jõudnud aga komisjonid oma töödega lõpule ja krediit kanti üle käesoleva eelarve-aasta peale.

Nagu veebruarikuus peetud koosolekul selgus, ei jõuta ka käesoleva eelarve-aasta jooksul tasumaksmistega algust teha, sest Läti komisjonid viivitavad lõplikkude otsuste tegemisega ja loodetavasti võivad tasumaksused aset leida alles suve paiku.

Kuna Riigi eelarve seaduse § 42. põhjal võimalik pole seda krediiti üle kanda uue aasta peale, oli välisministeerium sunnitud valitsuse poole pöörama palvega, täiendavalt 1929./30. a. erakorralisse eelarvesse üles võtta peatükk I § 1. all välisministeeriumi alal Kr. 15.000.—.

Töö-hoolekandeministeerium.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus.	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Korralised kulud.				
Peatükk I.				
Keskasutus.				
§ 1. Teenistusetasu:				
a) määraliste palk	27,120	6,000	—	21,120
§ 1.	35,900	600	—	29,900
§ 2. Ametisõidud;				
d) sõidurahad	1,200	1,200	—	—
§ 2.	1,800	1,200	—	600
§ 14. Hoonete remont:				
a) kapitaalremont	—	—	5,400	5,400
§ 14.	1,500	—	5,400	6,900
Keskasutus	54,929	7,200	5,400	53,129

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
Peatükk II.				
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.				
C. Tervishoiu-asutised.				
§ 1. Teenistusetasu:				
c) teenistusevanuse tasu	4.355	—	5.617	9.972
§ 1.	190.793	—	5.617	196.410
Tervishoiu-asutised	613.301	—	5.617	618.918
Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus	2.663.879	—	5.617	2.669.496
Peatükk III.				
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus.				
A. Keskasutus.				
§ 87. Pension:				
e) veneaegsetele pensionäridele.	661.500	5.617	—	655.883
§ 87.	2.411.200	5.617	—	2.405.583
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsuse keskasutus	2.457.893	5.617	—	2.452.276
Töökaitse ja sotsiaalkindlustuse valitsus	2.498.492	5.617	—	2.492.875
Töö-hoolekandeministeerium	5.217.300	12.817	11.017	5.215.500

Põhjendused.

Korralised kulud.

Peatükk I.

Keskasutus.

§§ 1 ja 2: Vähendatud ministri palk ja sõiduraha.

§ 14-a: Täiendav krediit Kr. 5.400.— on ülekannetöö-hoolekandeministeeriumi lisaeelarve nr. 2 ja nõutud ministeeriumi ametihoone, Toompeal, Kooli tän. nr. 7 pööninguruumide ümberehitamiseks ametiruumideks, et ministeeriumide ühendamise tõttu haridusministeerium ümber paigutada ühisesse majja töö-hoolekandeministeeriumiga.

Nõutud summaga on võimalik ümmarguselt 360 kantmeetrit pööninguruumi ametiruumideks ümber ehitada, põrandapinnaga — 140 ruutmeetrit.

Peatükk II.

Tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.

C. Tervishoiu-asutised.

§ 1-c: Suurendatud ühenduses Riigikogu poolt Riigiteenijate teenistusevanuse tasu seaduse § 4. p. 3. tehtud parandusega, mille järgi teenitud ajana (riigiteenistusena) tuleb arvestada ka Seevaldi vaimuhaigetemajas teenitud aeg. Selle paranduse tagajärjel tuli teenistusevanuse tasu krediiti suurendada Kr. 5.617.— võrra.

Peatükk III.

Töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse valitsus.

A. Keskasutus.

§ 87: Vähendatud ministeeriumi nõusolekul Kr. 5.617.— võrra peat. II C § 1-c tehtud suurenduse katteks.

T u l u d.

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve- eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
KORRALISED TULUD.				
Kaudsed maksud.				
Peatükk X.				
Tollid.				
§ 1. Sisseveotoll	19.496.100	26.100	—	19.470.000
Tollid	20.276.100	26.100	—	20.250.000
Kaudsed maksud	25.021.250	26.100	—	24.995.150
Riigi ettevõtted ja varandused.				
Peatükk XIII.				
Riigi kapitalid.				
§ 1. Protsendid fondidelt, laenu- delt ja arvetelt	2.295.863	—	400.000	2.695.863
Riigi kapitalid	2.297.863	—	400.000	2.697.863
Peatükk XIV.				
Maad, hooned, metsad ja veed.				
§ 1. Rent maadelt, metsadelt ja vetelt	2.485.378	2.410.000	—	75.378
§ 3. Tulud metsadelt.	4.530.000	49.000	—	4.481.000
§ 5. Mitmesugused tulud	111.970	22.500	—	89.470
§ 6. Trahvid ja viivituserahad. Maad, hooned, metsad ja veed	250.300	100.000	—	150.300
	7.542.248	2.581.500	—	4.960.748
Peatükk XV.				
Raudteed.				
§ 3. Kaubavedu	8.200.000	—	125.000	8.325.000
Raudteed	15.200.000	—	125.000	15.325.000
Peatükk XIX.				
Mitmesugused riigi varan- dused.				
§ 3. Mitmesuguste varanduste müük	250.000	97.500	—	152.500
Mitmesugused riigi varan- dused	307.720	97.500	—	210.220
Riigi ettevõtted ja varan- dused	34.465.095	2.679.000	525.000	32.311.095
Segatulud.				
Peatükk XX.				
§ 1. Kuludeks kantud summade tagasimaks	125.000	—	162.500	287.500

Muudetud peatükkide ja paragrahvide nimetus	Eelarve-eelnõus nõutud	Komisjoni ettepanek		
		Vähendada	Suurendada	Määrata
§ 3. Juhuslikud tulud	299.983	—	6.178	306.161
Segatulud	699.983	—	168.678	868.661
Kokku	87.062.458	2.705.100	693.678	85.051.036
Tagasimaks eelmiste aastate tuludest	250.000	—	—	250.000
Korralised tulud	86.812.458	2.705.100	693.678	84.801.036
Erakorralised tulud.				
§ 1. Operatsiooni fondide ja laenude tagasimaks	325.386	12.500	—	312.886
§ 4. Vanamõisa põlevkivikae- vanduse rent	181.000	—	180.000	361.000
§ 7. Hõbe-vahetuserahad	2.500.000	—	—	2.500.000
§ 8. Inglismaalt saadud rööbaste hinnavahe	—	—	186.104	186.104
Erakorralised tulud	8.669.386	12.500	366.104	9.022.990
Tulud	95.481.844	2.717.600	1.059.782	93.824.026

Põhjendused.

Korralised tulud.

Peatükk X.

- § 1: Vähendatud Kr. 26.100.— võrra, kuna ikalduse tagajärjel arvatavasti sissevedu väheneb.

Peatükk XII.

- § 1: Muudetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 15. III 1929.

Peatükk XIV.

- §§ 1, 3, 5, 6: Muudetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 15. III 1929.

Peatükk XV.

- § 3: Suurendatud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 8. III 1929.

Peatükk XIX.

- § 3: Muudetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 15. III 1929.

Peatükk XX.

- § 1: Muudetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 15. III 1929.

Erakorralised tulud.

- §§ 1 ja 4: Muudetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 15. III 1929.

- § 8: Sisse võetud Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul 8. III 1929.

Lisa

ASUNDUSKAPITALI ARVEL 1929. AASTA JOOKSUL
(Asunduskapitali)

Eelarve		Seaduslik alus		Sissetuleku ja väljamineku nimetus	1929. aasta eelarve
		As. kap. sead.			
Liik	§	§	P.		
I				Sissetulek.	
	1	2	1	Omanduseks antud maade ostuvõla tähtajalised mak- sud ja intressid	149.706.—
	2	2	4	Linnade ja alevite maaga varustamisest	30.000.—
	3	2	5	Riigimaade rent	2.460.000.—
	4	2	6	Liidetud laenud	207.806.—
	5	2	7	Asunikkude ehituselaen	652.910.—
	6	2	8	Maale elukorterite ehituselaen	56.843.—
	7	2	9	Müüdud maakohtade päraldiste ostuvõlg	615.696.—
	8	2	10	Tagasiantud maadele ingrosseeritud ja tagasiantavate maade eest tasutavad võlad	20.000.—

nr. 5.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

SISSETULEVATE SUMMADE TÄRVIAMISE EELARVE.

seadus § 5.)

P Õ H J E N D U S E D

- § 1. Tähtajaliste maksude võlgu oli 31. XII 28 . . . . . Kr. 11.262.—
 1929. a. jooksul kavatakse müüa 5.000 talu, ostuvõlaga keskmiselt à Kr. 821.— = ostuvõlg Kr. 4.105.000.—
 Arvates ostuvõlalt 4,5%, on sissetulek . . . . . „ 184.725.— Kr. 195.987.—
 Maha arvates 25% tähtajalisest maksust, mis jääb võlana järgnevaaks aastaks . . . . . „ 46.281.—
 Loodetav sissetulek Kr. 149.706.—
- § 2. Loodetav sissetulek. Seni sisse tulnud Kr. 14.890.—
- § 3. Rendi tulu arvatud keskmiste normide järgi:
 a) tööstuseettevõtelt, äridelt ja muudelt mittepõllumajandusliikudelt üksustelt: mandril 2.431 üksust keskmise rendiga à Kr. 205.45 ja saartel 162 üksust keskmise rendiga à Kr. 79.62 ja
 b) põllumajandusliikudelt üksustelt: mandril 52.956 üksust keskmise rendiga à Kr. 292.— ja saartel 9.108 üksust keskmise rendiga à Kr. 8.26. Maha arvates koolide hoonete remondikulud ja arvestades senist sissetulekut on ette näha sissetulekut 1929. a. Kr. 2.460.000.—
- § 4. Tähtajalisi makse oli 31. XII 28 võlgu . . . . . Kr. 16.406.—
 1929. a. tähtajalised maksud 5.000 müüdüd talult, liidetud laenuga à Kr. 1.276.— = Kr. 6.380.000.— à 4% . . . . . „ 255.200.— Kr. 271.606.—
 Maha arvates 25% tähtajalistest maksudest, mis jääb võlana järgmiseks aastaks . . . . . „ 63.800.—
 Loodetav sissetulek Kr. 207.806.—
- § 5. a) Saldo sularahas (väljaandmata laen) . . . . . Kr. 343.150.—
 b) Tähtajaliste maksude võlad . . . . . „ 130.738.—
 c) Tähtajalised maksud . . . . . „ 430.695.— Kr. 905.583.—
 Maha arvata:
 a) Eesti Maapanga kuludeks 1% laenu saldost Kr. 14.500.000.— Kr. 145.000.—
 b) 25% tähtajalistest maksudest, mis jääb võlana . . . . . „ 107.673.— Kr. 252.673.—
 Sissetulek Kr. 652.910.—
- § 6. Saldo sularahas. Tähtajaliste maksude tasumine algab 1. V 1930.
- § 7. a) Sissemaksud ostu juures . . . . . Kr. 50.000.—
 b) Tähtajaliste maksude võlad . . . . . „ 264.471.—
 c) Tähtajalised maksud . . . . . „ 460.567.— Kr. 775.038.—
 Maha arvata:
 a) Eesti Maapanga kuludeks 1% laenu saldost Kr. 4.420.000.— Kr. 44.200.—
 b) 25% tähtajalistest maksudest, mis jääb võlana järgmiseks aastaks . . . . . „ 115.142.— Kr. 159.342.—
 Sissetulek Kr. 615.696.—
- § 8. Kuni 1929. aastani tagasiandud maadele on kinnistatud võlgu Kr. 726.—, mis tasutakse 3 aasta vältel. 1929. a. jooksul loodetakse lahendada umbes 200 koha tagasiandmine. Keskmise võlgu kohalt — Kr. 100.—

Eelarve		Seaduslik alus		Sissetuleku ja väljamineku nimetus	1929. aasta eelarve
Liik	§	As. kap. sead.			
		§	P.		
	9	2	14	Eesti Maapanga pantkirjade intressid	9.500.—
	10	2	15	Viivituserahad	118.700.—
				Kokku sissetulek	<u>4.321.161.—</u>
II				Väljaminek.	
	1	3	1	Maaseaduse elluviimisel riigi kanda võetud kohustused.	
				a) Võõrandatud maade eest tasu maksmiseks . . . . . 240.000.—	
		3	2	b) Võõrandatud maadele ingrosseeritud võlad ja nende võlgade protsendid . 150.000.—	
		3	3	c) Kogukõnna-, asutuste- ja erarendi-maade hinna tasumiseks . . . . . 20.000.—	
		3	2	d) Tagasiantavatelt varadelt saadud tulude tagasimaksmiseks . . . . . 100.000.—	
		3	5	e) Tasu võõrandatud varade eest . . . 20.000.—	
		3	12	f) Pension mõisa pensionäridele . . . 30.000.—	
		3	13	g) Pension kiriku ametikandjatele ja perekondadele . . . . . 30.000.—	590.000.—
	2	3	6	Laenud.	
		3	6	a) Asunikkude ehituselaen . . . . . 2.460.000.—	
		3	7	b) Maale elukorterite ehituselaen . . . 300.000.—	
		3	14	c) Rahvamajade ehituselaen . . . . . <u>100.000.—</u>	2.710.000.—

P Õ H J E N D U S E D

- § 9. Pantkirjadelt — Kr. 250.000.— à 4%, maha arvates 5% riigimaksuks.
- § 10. Viivituserahasid on ette näha seniste sissetulekute järgi:
a) laenude tähtajalistelt maksudelt	Kr.	8.700.—
b) ostuvõlgade tähtajalistelt maksudelt	„	10.000.—
c) rendi tähtajalistelt maksudelt	„	100.000.—
- § 1 ltr. a. Riikliku maataagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise tasu alusel (RT 26 — 1926) tuleb tasusid ja protsente maksta aastas ümmarguselt Kr. 330.000.— Et tasudemääramise komisjonid alles tegevust algavad, ja 1929. a. vaid osa tasusid suudetakse arvestada, on ette näha kulu Kr. 240.000.— suuruses.
- § 1 ltr. b. Statistilistel andmetel on riigistatud maadele ingrosseeritud võlgu ümmarguselt Rbl. 83.500.000.— Osa võlgu tasutakse iga-aastase kustutusena. Arvesse võttes senist kustutusefondi, arvestatakse veel katmata võlga Rbl. 75.000.000.— suuruses. Võttes selle võla kursiga — 1 Rbl. = 1,5 snt., on võlg 1.125.000 krooni. Keskmise protsent — 5,5% aastas. 1929. aastaga peab tasutama 10½ aasta protsendid = Kr. 649.687.— 1928./29. aastaga tasutakse Kr. 583.254.—, seega võlg Kr. 66.433.— Peale võlaprotsentide tuleb tasuda ka võlgu obligatsiooni-hoidjatele, milleks kulu ette näha Kr. 33.567.— Erakordselt on veel tarvis võlgu tasuda krediitkassadele, milleks krediiti vaja Kr. 50.000.—
- § 1 ltr. c. 1929. a. suudetakse korraldada maakorralduse korras ainult osa kogukonna-, asutuste- ja erarendimaid, mille arvel on ette näha väljaminekut Kr. 20.000.—
- § 1 ltr. d. Maaseaduse muutmise ja täiendamise muutmise alusel kuuluvad tagasiandmisele 1.100 kohta, peale selle suvilad ja metsa. Tagasiantavate varade eest on riik saanud tulusid statistiliste andmete järgi ümmarguselt Kr. 500.000.—, mis kuulub tagasimaksmisele eelnimetatud seaduse alusel. 1928./29. aastaga makstakse välja Kr. 212.440.—, seega maksmata Kr. 287.560.— Et kõiki varandusi ei suudeta tagasi anda ja arveid selgitada 1929. aastaga on ette näha kulu Kr. 100.000.—
- § 1 ltr. e. Otstarbekohane maaparandustööde läbiviimine on kohati takistatud veski paisudest, hoonetest j.n.e. Nende varade võõrandamisel maaparanduse otstarbel, niivõrt kui see mööda pääsemata, tuleb maksta tasusid omanikkudele. Samuti tuleb maksta kahjutasu riigirentnikkudele nendega rendivahekorra lõpetamisel enne tähtaega. Tasude ja kahjutasude ulatus ei ole käesoleval ajal täpselt teada. Võib arvestada umbkaudset kulu Kr. 20.000.— suuruses.
- § 1 ltr. f. Töö-hoolekandeministeriumi andmetel tuleb pensioni maksta 420—430 endisele mõisapensionärile, milleks krediiti vaja 1929. a. ümmarguselt Kr. 30.000.—
- § 1 ltr. g. Kiriku ametikandjate ja perekondade pensionimäär ei ole kindlaks tehtud. Esialgsete summadena on ette nähtud pensionimaksmiseks Kr. 30.000.—
- § 2 ltr. a. Laenu väljaandmata II pooled — Kr. 700.000.—; uued laenud — Kr. 2.000.000.—; toetuslaen — Kr. 300.000.— = Kr. 3.000.000.— Maha arvates 1929. a. II pooled, mis järgmisel aastal välja antakse — Kr. 540.000.— Laenudeks — Kr. 2.460.000.—
- § 2 ltr. b. 1926./27. a. eelarvega rahaministeriumi alal määratud krediidist lubas Riigikogu 5. VIII 26 Kr. 100.000.— laenude andmiseks elukorterite ehitamiseks maale. Sellest summast on rahuldatud 110 ehitajat. 1928./29. a. lisaeelarvega nr. 1 põllutöoministeriumi alal määrati sellele lisaks Kr. 50.000.—, mis Eesti Maapanga kaudu väljaandmisel. Ehitusekrunte luuakse juurde iga aasta, ja laenusaamiseks on esitatud hulk palveid.
- § 2 ltr. c. Rahvamajade ehitamiseks on kõik eeltööd tegemata — materjal muretsemata ja kohalevedu teostamata. Ka ei ole ehitusekava kindlaks määratud. Selle tagajärjel ei ole võimalik laenu ülemmäära aasta jooksul ära kasutada. Kulu rahvamajade ehitamiseks võiks ette näha mitte üle Kr. 50.000.— ja seda just eeltööde läbiviimiseks.

Eelarve		Seaduslik alus		Sissetuleku ja väljamineku nimetus	1929. aasta eelarve
Liik	§	§	P.		
	3	3	4	Maade korraldamine. a) Tasu piiri taha jäänud maade eest	34.000.—
	4.	3	8	Asundamine. a) Asundamiseks kõlblike maade ostmiseks . . . . . 185.000.— b) Asundamislaen . . . . . <u>65.000.—</u>	250.000.—
	5	3	10	Eesti Maapanga pantkirjade lunastamine ja põhikapitali täiendamine. a) Pantkirjade lunastamine . . . . . 250.000.—	
		3	11	b) Põhikapitali täiendamine . . . . . <u>156.725.—</u>	406.725.—
	6	3	15	Administratsiooni kulud. a) Asundusekapitali moodustamise ja tarvitamisega seotud kulud	180.436.—
				Kokku kulud	<u>4.321.161.—</u>

P Õ H J E N D U S E D

- § 3 ltr. a. Piiri taha on jäänud umbes 132 isiku maad, keda riiklikust maatagavarast maaga varustada ei saa. Nende maade kogupind on: 1.300 ha põllu- ja heinamaad, 1.200 ha metsa ja karjamaad. Arvates ühe ha põllumaa ja heinamaa hinnaks Kr. 70.— ja metsa ning karjamaa hinnaks Kr. 10.—, tuleb tasusid maksta kokku Kr. 103.000.— Peremeheta maade seaduse (RT 54 — 1927) alusel sünnib tasudemaksmine 3 aasta jooksul. Nii on 1929. a. krediiti vaja Kr. 34.000.—
- § 4 ltr. b. Piiriäärsetest maakohtadest osa perekondade ületoomise puhul Läänemaale kohtadele on vaja ületoodavaid aidata laenude andmisega inventari ja kalapüügiriistade ostmiseks ning tarvilikkude ehituste püstitamiseks. 1928. a. on ületoodud 11 perekonnale vaja ehitada 8 elumajalautu, milleks krediiti vaja Kr. 20.000.— 1929. a. ületoodavatele 17 perekonnale tuleb ehitada 9 elumajalautu, milleks krediiti vaja Kr. 22.500.— Peale selle muretseda kalapüügiriistu. Siis veel tuleb maksta tasusid võõrandatud maade eest, mis Maaseaduse alusel võõrandamisele ei kuulunud, või mis Maaseaduse muutmise ja täiendamise seaduse alusel tagasi antakse, kuid millistele on asendatud riigirentnikud. Nende ostmine on vajalik rentnikkude arvel, et ära hoida rentnikkude kahje maakohtadele püstitatud hoonete, seal tehtud maaparanduste ja soetatud valasvara arvel.
- § 5 ltr. a. Panga pantkirjade ostmiseks maaparanduselaenude andmise otstarbel.
- § 5 ltr. b. Panga põhikirja § 115. alusel põhikapitali täiendamiseks 10%:
 1) ostuvõlgade arvel sissetulnud summadelt Kr. 807.376.— = Kr. 80.738.—,
 2) laenude arvel sissetulnud summadelt Kr. 759.871.— = Kr. 75.987.—
- § 6 ltr. a. Administratsioonikulud asundusekapitali alal lasuvad Eesti Maapangal ja põllutöoministeeriumil. Eesti Maapank katab oma kulud käesolevas eelarves ettenähtud summadest + 1% ehituselaenult elukorterite ehitamiseks maale — Kr. 2.000.— + 0,5% rahvamajade ehituselaenuks — Kr. 50.000.— = Kr. 250.— Põllutöoministeerium aga katab oma kulud riigirendisummade sissenõudmise ja valitsemise alal riigi eelarve korras. See kulu kaetakse asundusekapitali sissetulekust, võttes kapitaliseeritud rendist 0,25% aastas ja kandes selle riigikassa heaks korralistatud eelarve ptk. XX § 1. alla. Selles korras kaetava kulu summa võrdub Kr. 162.500.— Peale selle on ette näha kulu Asundusekapitali seaduse § 3. p.p. 8., 9. tähendatud ülesannete täitmiseks Kr. 15.686.—

Lisa nr. 6.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGI EELARVE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigi eelarve seaduse § 34 („Riigi Teataja“ nr. 185/186 — 1925. a.) muudetakse järgmiselt:

§ 34. Riigikeskasutuste juhatajad ega üldse riigiasutused ei või teha korraldusi, anda määrusi, sõlmida lepinguid ega võtta endi peale kohustusi, mis rahalisi väljaminekuid nõuavad, kui selleks vastavad summad Riigikogu poolt kinnitatud eelarves või eriseadustes ei ole ette nähtud ega eelkrediitidena lubatud. Lepinguid võib Vabariigi Valitsuse otsusel sõlmida suurema summa peale, kui jooksva aasta eelarves on krediiti ette nähtud või eelkrediidina lubatud, ainult siis, kui selle seaduse § 16. ettenähtud vastavad kavad on Riigikogu poolt kinnitatud või Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud, kuid ainult nimetatud kavades ettenähtud summade piirides.

Hädavajalikkude, edasilükkamata kulude katmiseks, milleks jooksva aasta eelarves summasid tarvilikus suuruses või sugugi pole ette nähtud, on Vabariigi Valitsusel õigus rahaministri ettepanekul eelkrediite määrata. Selles korras määratud eelkrediidid kinnitatakse Riigikogu poolt jooksva eelarve-aasta lähema lisaeelarve korras. Nende eelkrediitide kogusumma iga lisaeelarve jaoks ei või tõusta üle 25.000.000 marga.

SELETUSKIRI.

Riigi eelarve seaduse muutmise tarvidus on algatuse saanud Riigikogu rahaasjanduse komisjoni sooviavaldusest 3. dets. 1926 (prot. nr. 18, p. II), mis oli tingitud sellest, et Vabariigi Valitsus oli sunnitud Riigi eelarve seaduse § 34. ettenähtud 10 miljoni marga arvel osalt eelkrediite määrama, kus otsekohene seaduslik alus puudus (näiteks j/m. „Svjatogor“i“ rentimise kulu Tallinna sadama lahtihoidmiseks haruldaselt raske jääolu puhul).

Eelarve seaduse § 34 on sel puhul peaaegu üldiselt uuesti redigeeritud ja läheb, võrreldes endisega, olulisemalt lahku mõnes allpooltoodud küsimuses.

Esimene lõige on ühendatud kolmanda lõikega, sest need on sisuliselt lähemalt teineteisega seotud. Üksikute ministrite asemele on võetud riigikeskasutuste juhatajad, sest siia kuuluksid siis ka Riigikogu juhatus, Riigivanem ja riigikontrolör (vrld. eelarve seaduse §§ 12., 23. j.t.). Esimese lause lõppu on juurde lisatud „ega eelkrediitidena lubatud“, sest eelarve seaduse §§ 34. ja 47. ettenähtud eel-

krediidid on kinnitatud eelarvetes esinevate krediitidega samajõulised. Eelnõusse on võetud, et lepinguid sõlmida suurema summa peale, kui eelarves ette nähtud, võib ka siis, kui § 16. nimetatud kavad on Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud, sest nende kavade kinnitamise ja muutmise kord igakord Riigikogu poolt teeks tööde teostamise väga raskeks ja pikaliseks. Kui osalise kava teostamiseks on Riigikogu poolt ühe aasta eelarves krediiti lubatud, siis on ju sellega ka kava teostamine tema poolt põhimõttelikult lubatud. Neid töökavu, kus eelarve-aasta algab 1. aprilliga, võib rohkesti tulla ja langevad enamasti kahele eelarve-aastale, sest materjali peaks vedama ühe eelarve-aasta lõpul, kus talvekuudel see palju hõlpsam ja odavam, kuna ehitus ise teostatakse järgmise eelarve-aasta esimesel poolel, see on suvekuudel.

Teisest lõikest on kõigepealt välja jäetud tähtajaline eelkrediitide teatavaks tegemine Riigikogule, mis näis otstarbetu olema, kuna seda tehakse niikuini lisaeelarvete korras. Eelkrediitide summa ülemmäär on tõstetud 10 miljonilt margalt aastas 25 miljonile margale iga lisaeelarve jaoks, mis tingitud sellest, et lisaeelarvete arv on äärmiselt piiratud (§ 52.), kuna üksikute eelkrediitide nõutamist, nagu seda praktiseeriti varemini, eelarve seadus ette ei näe. Seega võib eelkrediitide kogusumma § 34. järgi tõusta aastas kuni 75 miljoni margani (3 lisaeelarvet à 25 miljonit), mis riigi aastakuludest teeb kõigest ligi 1%.

Lisa nr. 7.

Rahaasjanduse komisjoni

ETTEPANEK.

Riigikogu otsustab:

Riigi eelarve seaduse muutmise seaduse (Vabariigi Valitsuse ettepanek 29. XII 1926. a. nr. 4512, paljund. nr. 574/121) tagasi lükata.

SELETUSKIRI.

Käesoleva eelnõu arutamisel arvas rahaasjanduse komisjon tarvilikuks pöörata üldkomisjoni poole ettepanekuga, seisukoht avaldada küsimuse kohta, kas on käesolev seadus kokkukõlas põhiseadusega.

Üldkomisjoni seisukoht selles küsimuses oli eitav järgmistel motiividel:

„Nimelt leidis üldkomisjon, et kui Vabariigi Valitsusele õigus antakse väljaminekuid teha, mis ei ole tekkinud maksvate seaduste täitmisest ja mille väljaminekuteks puudub eelarves krediit, see vastolus oleks põhiseadusega, kuna sellega Vabariigi Valitsusel võimalus

avaneks ka niisuguseid kulusid teha, milleks katet pole. Seega kujuneks Vabariigi Valitsus ühtaegu ka uute maksude määrajaks, mil-line õigus aga üksnes Riigikogule kuulub. Edasi määrab põhiseaduse § 84, et paiukite ja tasude määramise õigus Riigikogule kuulub. Riigi eelarve seaduse muutmise seadus võimaldaks aga Vabariigi Valitsusele ka neilgi aladel kulutusi teha, mis ka vastolus põhiseadusega.“

Ühinedes eeltoodud seisukohaga, esitab rahaasjanduse komisjon käesoleva eelnõu Riigikogule tagasilükkamiseks.

Lisa nr. 8.

Hariduskomisjoni

SELETUSKIRI

riigi kunsttööstusekooli seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 87, veerg 813—820.)

Hariduskomisjon ühines Vabariigi Valitsuse üldiste, põhimõtetlike motiividega käesoleva seaduse vajaduse kohta, tehes peamiselt redaktsioonilisi ja suurema selguse saavutamiseks täiendavaid sisulisi muudatusi või paragrahvide ümberpaigutusi.

Sealjuures kokkukõlastas hariduskomisjon käesoleva seaduse üksikud paragrahvid võimaluse piirides hiljuti vastuvõetud tehnikumi seadusega. Näiteks võeti sel alusel nimetuse „pedagoogikanõukogu“ asemele „õppenõukogu“, „juhataja“ asemele „direktor“; § 25. võeti täiendus selle kohta, et kooli juures tarbekorral ellu kutsutakse õpilastevanemate esindus; § 37, milles ära määratud õppenõukogu tegevusealad, redigeeriti vastavalt tehnikumi seadusele.

VII peatükile lisati mõned paragrahvid juurde vastavalt keskkoolide seadusele. § 44 lisati juurde kunsttööstuse arendamise huvides Eestis.

§ 26. täiendati „varahoidja“ ameti juurdevõtmisega, ja § 36-das anti kooliarstile hääleõigus õppenõukogus.

§ 45 vastab sisuliselt valitsuse poolt esitatud § 46-le, milles määratakse õpilastele kaitseväeteenistuse suhtes ajapikendust kuni 23. eluaasta lõpuni. Selle paragrahvi asetamine VII peatüki alla (Kooli õigused) oleks otstarbekohasem, kui jätmine VIII peatükki (Seaduse elluviimine). Komisjon eeldab, et nimeetatud õiguse andmist võiks laiendada ka muile koolidele, ja et Vabariigi Valitsus võiks lähemas tulevikus esineda vastava kollektiivse

ettepanekuga Kaitseväeteenistuse seaduse muutmise suhtes.

Lisa nr. 9.

Omavalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI

Kuresaare linna administratiiv-piirkonna laiendamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 94, veerg 945—948.)

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud Kuresaare linna administratiiv-piirkonna laiendamise seaduseelnõus tegi omavalitsuse komisjon järgmised muudatused:

1) § 1. jäeti välja: a) Sikasaare maakoha järgi oleva Allika talu osa — 4,10 tiinu, kui põllumajanduslikult kasutatav ja eraomandusele kuuluv heinamaatükk; b) Kellamäe asundusetalu nr. 27-a osa ühes saarega Suur-lahes — 1,97 tiinu ja c) Randvere asundusetalu nr. 45 järgi olevad kaks saart Suur-lahes — 1,48 tiinu, kui asundusekruntide piiridesse kuuluvad ja põllumajanduslikult kasutatavad maa-alad.

2) Allika talu osa linna piirist väljajätmise tõttu leidis komisjon tarvilikuks maakonna ja linna vahelist piirjoont tõmmata otsejoones, alates Orisaare maanteelt Kudjapää asundusse kuuluva krundi nr. 31 Kuresaare linna pool asuvast ristikivist Schlupi nurgani (see on endise linnapiiri punkti ja Allika talu vahelise ristikivini). Seeläbi vähenes Kaarma-Suure mõisa maast Kuresaare linnale minev maaala 5,5 tiinu. Samuti vähenes Suur-(Muda-)lahes Kellamäe ja Randvere asunduste piiride ääres asuva kolme saare väljajätmise ning maakonna ja linna vahelise piiri otsejoone tõmbamise tõttu Suur-(Muda-) lahe veeala 26,05 tiinu võrra.

3) § 2. võeti juurde teine lõige, et käesolevat seadust kokku kõlastada Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse eeskirjadega, mis ette nähtud selle seaduse §§ 2. ja 8.

4) Omavalitsuse komisjoni poolt vastuvõetud maakonna ja linna vaheline piirjoon on tõmmatud käesolevale seadusele juurdelisatud plaanil lilla piirjoonega, Vabariigi Valitsuse poolt esitatud punase joone asemele.

5) Vabariigi Valitsuse poolt esitatud maa- ja veealade suurused tiinudes arvestati meetrisüsteemi maksmahakkamisega hektaridesse.

Komisjon esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 10.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

konsulaartariifi osalise muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 88, veerg 821—822.)

Rahaasjanduse komisjon on välja jätnud Vabariigi Valitsuse eelnõust II osa, millega seadus maksma panna taheti selle vastuvõtmisega, silmas pidades, et Riigikogu viimasel ajal võimalikuks pole pidanud seadusi enne nende avaldamist maksma panna.

Lisa nr. 11.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Petseri ja Narvataguste maade kinnisvare kinnitamise seaduse §§ 1, 2, 44, 46, 47, 50, 78, 83, 89 ja 90 muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 96, veerg 953—958.)

Vabariigi Valitsuse ettepanekus soovitati ka käesoleva seaduse §§ 12 ja 57 asendada uuega. Komisjonis ei leidnud see pooldamist.

§ 12. uue redaktsiooni kohta kardeti, et kui üksik liige hakkab toimetama osakonna ülesandeid sellekohase määruseta, siis peaks ette nähtud olema ka edasikaebe kord osakonna üksiku liikme toimingute peale. See aga puudub seaduses.

§ 57. uus redaktsioon ei leidnud pooldamist, kuna soovitamaks peeti juurduse protokollide kirjutamises senise korra juurde jääda.

Komisjonis tehti kohtuministeeriumi esindaja poolt ettepanek, ka § 83. selles mõttes muuta, et edaspidi omanikkude nimekirjade avaldamine kohtukuulutuste ajalehes ära jääks. See ettepanek võeti vastu.

Muus osas tehti Vabariigi Valitsuse eelnõus üksnes redaktsioonilisi parandusi.

Seaduse pealkirjas tähendati muudetavad paragrahvid seaduste kokkuseadmise juhtnööride (RT 101 — 11. XII 1928) nõude kohaselt.

Lisa nr. 12.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

administratiiv-kohtukorra muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 93, veerg 941—944.)

Üldkomisjon, ühinedes üldiselt Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga, pidas tarvilikuks eelnõus ette võtta järgmised muudatused:

§ 2. on täiendatud vähemusrahvuste kultuurinõukogudega ja kultuurivalitsustega. Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste seaduse (RT 31/32 — 1925) § 1. järgi on vähemusrahvuste kultuuri-omavalitsused rajatud samadele alustele kui maaomavalitsused, kuid seaduses pole öeldud kaebamise korda kultuuri-omavalitsuste otsuste peale. Riigikohus on seletanud, et administratiiv-asjus võib ainult nende asutuste peale kaevata, kes loetletud Administratiiv-kohtukorra § 2. või kelle otsuste peale kaebamine on ette nähtud vastavates eriseadustes (Riigikohtu administratiiv-osakonna otsus nr. 52 — 1925); seepärast pidas komisjon tarvilikuks § 2-st täiendada vähemusrahvuste kultuuri-omavalitsuste organitega, et seega täita ka seaduseandja tahet, mis väljendatud Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste seaduse § 1., ning asetada need asutused ka administratiiv-kohtutele alluvuse suhtes ühele alusele maaomavalitsustega.

Edasi on samas paragrahvis omavalitsuste seas sõnade „valitsuste esimeeste“ asemele võetud omavalitsuste valitsuste juhtide seaduslikud nimetused „linnapea, valla- ja alevivanem, maavalitsuse esimees“, et kinni pidada maksvates seadustes olevast tärimnoloogias.

Täiendatud on paragrahvi omavalitsuste valitsuste üksikute liikmetega, kelle otsuste peale võimalik administratiiv-korras kaevata ka maksva seaduse järgi, mida ka §§ 4 ja 5 ette näevad.

Samuti on § 2. täiendatud võimalusega administratiiv-korras kaevata peale ministeeriumide ka üksikute ministrite otsuste peale, andes seega paragrahville täpsema redaktsiooni.

§ 5 on muudetavate paragrahvide hulka võetud seepärast, et eelnõu § 2. järgi administratiiv-korras kaevata võib ka vähemusrahvuste kultuuri-omavalitsuste organite otsuste ja määruste peale, ning need kaebused peaksid alluma rahukogudele. Olgu tähendatud, et kõik kaebused nende asutuste peale alluvad Tallinna-Haapsalu rahukogule, sest Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste seaduse § 5. järgi on nende asutuste asukohaks vabariigi pealinn.

§ 11. leidis komisjon võimalikuks administratiiv-kaebuste esitamist lihtsustada selles mõttes, et kaebustele ei ole vaja juurde lisada selle otsuse ärakirja, mille peale kaevatakse. Maksva seaduse järgi oli kaevatavate otsuste ärakirjade juurdelisamine paratamata tarvilik, sest kaebused esitati otsekohe kohtule. Eelnõu § 11¹ järgi esitatakse aga kaebused kohtu nimele kirjutatult samale ametiasutusele, kelle otsuse vastu protesteeritakse, analoogiliselt edasikaebustele kohtu otsuste peale. Sellepärast ei ole ka otsuse ärakirja juurdelisamine tarvilik, sest ametiasutus saadab kaebuse ühes kõigi materjaliga kohtule ise edasi. Küll aga koormaks ärakirja nõutamine asjata kaebajat.

Eelnõu II osas otsustas komisjon kustutada § 37¹, mille tõttu ka vastavad muudatused ette võetud §§ 38. ja 11³.

§ 37¹. ettenähtud kautsjoni nõudmise luges komisjon otstarbekohatuks, kuna see piiraks kodanikkude õigust, kaevata administratiivkohtu korras Riigikohtule esimese astmena alluvate riigi kõrgemate asutuste otsuste peale. Ka ei ole Vabariigi Valitsuse eelnõus kautsjoni nõudmisega oldud järjekindel, sest rahukogudele ja rahukohtunikudele alluvate kaebuste esitamisel ei nõuta kautsjoni. Komisjon ei leidnud Vabariigi Valitsuse seletuskirja § 37¹ juurde küllalt kaaluva, sest Riigikohtu tööd vähendada õigusemõistmise kulul ei saa pidada õigeks. Ei saa ka tähendamata jätta, et administratiiv-kaebuste rohkus ei olene ainult sellest, et kodanikud palju protsessida armastavad ja „kaebusi“ tühistel, otsitud põhjustel esitavad, vaid siin on tihti süüdi just ametiasutused, kes oma otsuseid küllalt kaalutult ja järelemõeldult ei tee. Komisjoni arvates peaks ametiasutus otsust tehes selle kohe motiveerima ja enne otsuse tegemist kõik asjaolud arvesse võtma. Selles mõttes toob ka eelnõu § 11¹ paremusi, sest selle järgi peab ametiasutus, kui ta motiveerimata otsuse teinud, kaebuse korral selle edasisaatmisel kohtule esitama vastava seletuse. Komisjon arvab, et Riigikohtu töö siis isenesest väheneb, kui ametiasutused otsuste tegemisel hoolikamaks muutuvad.

§ 6¹ on komisjon täpsemalt redigeerinud.

§ 11² on komisjon täiendanud p. 3-ga, mille järgi ametiasutus kaebuse kaebajale tagasi saatma peab, kui seal puudub kaebaja allkiri.

Komisjon konstateerib ka, et administratiivkohtukorra muutmise seadus ei ole kaotanud eriseadustes maksivaid kaebuste lahendamise kordi, nagu see näiteks ette nähtud Otsekoheste maksude seaduses, Trahterisea-

duses j.n.e., mille tõttu ka käesolev muutmise seaduseelnõu nende kohta loomulikult ei käi.

Lisa nr. 13.

Vabariigi Valitsuse

SELETUSKIRI

sõjast keeldumise lepinguga ühinemise seadusele.

1927. a. juunis esitas Prantsuse välisminister Briand Ameerika Ühendriikide riigisekretärile Kellogg'ile ettepaneku, sõlmida mõlema maa vahel „alalise sõpruse leping“. Riigisekretär Kellogg, võttes omaks esitatud lepingukavas rõhutatud idee, millega mõistetakse hukka sõda rahvusliku poliitika abinõuna, soovitas oma poolt kahepoolse deklaratsiooni asemele sõlmida mitmepoolne leping, millega ühinemine oleks võimaldatud kõigile riikidele. Järgnevas kirjavahetuses juhtis Prantsuse valitsus tähelepanu asjaolule, et suurem hulk maailmariike on rahvasteliidu liikmed, milline fakt paneb neile vastastikused kohustused, mis võiksid sõjast absoluutselt keeldumise nõudega vastollu sattuda. Ühtlasi juhtis Prantsuse valitsus tähelepanu rahvasteliidu täiskogu poolt 1927. a. vastuvõetud resolutsioonile, millega mõistetakse hukka ainult pealetungisõda. Peale selle on paljud riigid seotud kokkulepetega, nagu näiteks nendega, millele Locarnos alla kirjutatud. Need kokkulepped panevad riikidele teatavaid kohustusi, mis uues lepingus ettenähtud kohustustega samuti võiksid vastollu sattuda. Prantsuse valitsus teatas, et ta tervitaks seepärast ettepanekut, mis võimaldaks kokku kõlastada sõja täielikku hukkamõistmist riikide poolt varem endale võetud kohustustega. Oma vastunoodis rõhutas Kellogg, et kui sõlmitavas lepingus kuuluks hukkamõistmisele ainult pealetungisõda ja oleksid ette nähtud erandid, mil riigid võivad sõda alustada, siis nõrgendaks see suuresti deklaratsiooni mõju, kuna see esialgses redaktsioonis mõjub just lihtsusega ja selgusega.

1928. a. aprillis pööras Ühendriikide valitsus Suur-Britannia, Saksa, Itaalia ja Jaapani valitsuste poole ettepanekuga sõjast keeldumise mitmepoolse lepingu sõlmimiseks, esitades ühtlasi lepingukava ja kirjavahetuse selle kohta Prantsuse ja Ühendriikide valitsuste vahel.

Oma vastuses Ühendriikide valitsuse ettepanekule avaldas Saksa valitsus arvamist, et rahvasteliidu põhikirjaga ja Locarno paktiga temale võetud kohustused ei ole vastolus Ühendriikide valitsuse poolt esitatud lepin-

gukava eeskirjadega. Viimased ei riivavat riikide suveräänset enesekaitseõigust, ja olevat enesestmõistetavat, et juhtumisel, kui mõni riik murrab lepingu, saavad teised riigid tagasi oma tegevusevabaduse lepingu murdnud riigi suhtes. Ka Briti valitsus avaldas oma vastuses arvamist, et Ühendriikide poolt esitatud lepingukava art. I ei keela riikide enesekaitset. Kuid et rahvasteliidu põhikiri ja Locarno lepingud ei mõista üksinda sõja hukka, vaid näevad ka ette sanktsioone kohustuste murdmise puhul, võiks tekkida vastolu olemasolevate ja uue lepinguga riikide poolt endale võetavate kohustuste vahel, kui varem kokku ei lepita, et sõlmitav leping ei riiva varem sõlmitud kokkulepetega riikide poolt endale võetud kohustusi.

1928. a. juunis pööras Ühendriikide valitsus eeltähendatud suurriikide ning Locarno kokkulepetega seotud Belgia, Poola ja Tšehhoslovakkia valitsuste poole tõlgitsemise asjus, millise ta annab tema poolt esitatud lepingukava eeskirjadele ühenduses rahvasteliidu põhikirjaga Locarnos ja muude riikide poolt varem sõlmitud kokkulepete läbi endale võetud kohustustega. Vastavalt sellele seletusele ei piira uus leping milgi viisil enesekaitseõigust. Igal riigil jääb vabadus kaitsta oma territooriumi kallale tungi vastu. Samuti ei ole selle seletuse järgi uue lepingu eeskirjad vastolus rahvasteliidu põhikirjaga või Locarno või erapooletuse lepingute eeskirjadega. Ka vabastab lepingu murdmine mõne ta osalise poolt teised lepinguosalisel automaatselt nende kohustustest lepingumurdja vastu.

Kuna eeltähendatud riigid Ühendriikide valitsuse poolt lepingukava kohta antud tõlgitsemise omaks võtsid, oli kokkulepe saavutatud, ja lepingule kirjutati Pariisis 27. augustil 1928 alla Saksamaa, Ameerika Ühendriikide, Prantsusemaa, Suur-Britannia (ühes Iiri vabariigiga ja dominiioonidega), Itaalia, Jaapani, Belgia, Poola ja Tšehhoslovakkia esindajate poolt.

Leping ise koosneb sissejuhatavast osast ja kolmest artiklist. Sissejuhatusest tuleks mainida eeskirja, mille järgi iga lepinguosaline riik, kes peaks püüdma arendada oma rahvuslikke huve sõja läbi, kaotab lepingu läbi saadud soodustused.

Artikkel I-sega deklareerivad lepinguosalisel pühalikult oma rahvaste nimel, et nad mõistavad hukka sõja tarvitamise rahvusvaheliste tülüküsimuste lahendamisel ja keelduvad temast kui rahvusliku politika vahendist oma vastastikutest suhetes.

Artikkel II-sega kinnitavad lepinguosalisel, et kõigi nende vahel tekkida võivate ükskõik millise iseloomuga või päritoluga tülüküsi-

muste või konfliktide lahendamist ei tule püüda muul kui rahulikult teel.

Artikkel III sisaldab lõpp-eeskirju lepingu jõusseastumise ja sellega ühinemise kohta. Selle artikli teine lõige näeb ette, et niipea kui leping jõusse astunud, mis sünnib niipea kui kõik talle allakirjutanud riigid oma ratifikatsioonikirjad deponeerinud, võivad kõik mitteallakirjutanud riigid temaga ühineda. Nagu Ühendriikide valitsus lepingule mitteallakirjutanud riikidele ametlikult teatanud, võib iga riik, vastavalt oma põhiseadusele, juba enne lepingu jõusseastumist sellega ühinemise ratifitseerida ja ratifikatsioonikirja Washingtonis deponeerida. Säärane talituseviis võimaldab lepingu jõusseastumise sellele mitteallakirjutanud riikide suhtes ühel ajal allakirjutanud riikidega.

Eesti valitsus teatas juba 7. okt. 1. a., et ta võtab omaks sõjast keeldumise lepingu, ja et ta on otsustanud sellega ühinemist Riigikogule soovitada. Üldise rahu huvides on, et võimalikult suurem hulk riike lepinguga rutem ühineks, mispärast on ka loomulik Eesti ühinemine sõjast keeldumise lepinguga.

Lisa nr. 14.

Väliskomisjoni

SELETUSKIRI

sõjast keeldumise lepingu viibimata maksmapaneku protokollide kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 123, veerg 1149—1150.)

Väliskomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seletuskirjaga ja soovitab Riigikogule võimalikult lähemal ajal Moskva protokoll ratifitseerida.

Lisa nr. 15.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu

SELETUSKIRI

riigi 1928/29. a. lisaeelarve nr. 2 arvel eelkrediidi määramise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 118, veerg 1121—1122.)

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis esitab käesoleva seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividel.

Komisjoni poolt on eelnõu täiendatud § 3-ga, millega Vabariigi Valitsusele õigus antakse, välja anda määrusi seemneviljalainude kestuse, protsendimäära, kindlustuse ja väljaandmise ning tasumise korra kohta.

Lisa nr. 16.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 97, veerg 961—966.)

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse motiividega, tegi eelnõus redaktsioonilist laadi paranduste kõrval järgmised sisulised muudatused:

1) Vabariigi Valitsuse eelnõu § 3 kustutati; see paragrahv käis riigi eriotstarbeliste eripõhikirjade alusel töötavate kapitalide, riigi ettevõtete ja asutiste kohta. Valitsuse ettepanekus oli öeldud, et need asutised „võivad korraldada oma juures teenistusvanuse tasu maksmist käesoleva seaduse või muudel alustel“. Komisjon leidis, et paragrahv säärasel kujul midagi konkreetset ei ütle, jättes eeltähendatud asutistele ainult „võimaluse“ teenistusvanuse tasu korraldada ja sedagi kas „käesoleva seaduse või muudel alustel“. Kohustada aga neid teenistusvanuse tasu maksma käesoleva seaduse alusel, mille komisjon ainukeseks võimalikuks redaktsiooniks oleks pidanud, ei leitud otstarbekohaseks, sest selle järgi võiksid riigiettevõtted sattuda raskesse seisukorda, kuna nad oma kulud kokku kõlastama peavad ettevõtte tuludega, ja seadusega ei tohiks neile panna eriväljaminekuid. Ka oli komisjon seisukohal, et eripõhikirjade alustel töötavatel riigi ettevõtetel ja asutistel ning eriotstarbekapitalidel oma põhikirjade põhjal õigus on korraldada tasumaksmist oma ametnikkudele ning nad neile ka teenistusvanuse tasu määrata võivad.

2) § 4. täiendati p. 3-ga, mille järgi § 3. p. 2. tähendatud teenistusena tuleb arvestada ka teenistust Tallinna-Viljandi-Pärnu ja Mõisaküla-Valga kitsarööpalisel raudteel, arvates 1. detsembrist 1918. Need raudteed on riigi kasutada tegelikult juba Eesti vabariigi algusest peale, kuigi need juriidiliselt alles hiljem riigi omaks said. Selle tõttu ei oleks õiglane meil raudteedel teenitud aega teenistusvanuse tasu väljaarvamisel arvesse võtmata jätta. 1929./1930. a. suureneks see-

tõttu teenistusvanuse tasu üldsumma 28.728 krooni võrra.

3) Teenistusvanuse tasu normide tabelit täiendati uue märkusega, mille järgi riigiteenijad, kes saavad palka I palgaastmest kõrgemal määral, ei saa teenistusvanuse tasu. See on põhjendatud sellega, et säärased ametnikud juba niikuinii kõrgemat palka saavad.

Üldse on riigiteenijaid, kes käesoleva seaduse alla käivad, 12.211 määralist ja 6.528 ülemääralist. 12.211 määralisest riigiteenijast on teenijaid, kelle palk ulatub üle 140 krooni kuus, 1.434, palgaga 100—140 krooni on 2.733 riigiteenijat, kuna 8.044 riigiteenijat saab palka 60—90 krooni kuus. Vabapalgalistest (kokku 6.528 teenijat) saab 100 krooni ja rohkem kuus palka ainult 84, 60—90 krooni — 1.365. Teiste palk on alla 60 krooni kuus.

1929./1930. a. saaksid komisjoni eelnõu järgi teenistusvanuse tasu 11.072 määralist ja 4.803 ülemääralist, kokku 15.875 teenijat, kogusummas 1.578.038 krooni.

Lisa nr 17.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

sõjakohtute seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 78, veerg 765—766.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Üldkomisjon on I osa §§ 3. ja 5. teinud redaktsioonilisi parandusi.

§ 6. täiendas komisjon viimse lausega, et ajutise erandina lubatakse ka seniseid sõjakohtu-uurijaid edasi ametisse nimetada.

Käesoleva eelnõu on läbi vaadanud ka riigikaitse komisjon, kes Vabariigi Valitsuse ettepaneku on põhimõtteliselt vastuvõetavaks tunnustanud.

Lisa nr. 18.

Üldkomisjoni

ETTEPANEK.

Üldkomisjon paneb ette, sõjakohtute seaduse muutmise seaduse arutamist III lugemisel jätkata.

SELETUSKIRI.

Sõjakohtute seaduse muutmise seaduse III lugemisel otsustas Riigikogu 22. jaanuaril 1929 anda üldkomisjoni uueks kaalumiseks tähendatud eelnõu § 5.

Üldkomisjon, uuesti kaaludes eelnõu § 5., tuli otsusele, et § 5 eelnõust tuleb välja jätta, sest sõjaväe prokuratuuri korraldamise küsimus ei mahu hästi käesolevasse muutmise seadusse, ja teiseks vajab sõjaväe prokuratuuri instituut suuremas ulatuses ümbertöötamist, mida aga kiires korras läbi viia ei saa.

Neil põhjustel soovitab üldkomisjon § 5 käesolevast eelnõust välja jätta.

Lisa nr. 19

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Lelle jaama laiendamiseks maa sundvõrandamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 107, veerg 1077—1078.)

Üldkomisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega, esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 20.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Austria vahelise kaubanduse- ja laevanduselepingu ja selle lõpp-protokolli kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 125, veerg 1189—1192.)

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga, peab Austria-Eesti kaubanduse- ja laevanduselepingu üldiselt soodsaks Eesti väliskaubanduse arenemisele ja soovitab seepärast selle kinnitamist. Väliskomisjon ühineb selle seisukohaga ka välispoliitilistel motiividel.

Lisa nr. 21.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu

PARANDUSE-ETTEPANEKUD

1928./1929. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 2-le.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 124, veerg 1153—1186.)

1928./1929. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 2 vastu võtta järgmiste muudatustega.

Vabariigi Riigikogu ra-
Valitsuse haasjanduse
ettepa- komisjoni lai-
pek. endatud koos-
seisu ettepanek.

KULUD.

I osa.

KULUDE VÄHENDAMINE.

Korralised kulud.

Riigikogu.

Peatükk III.

Riigikogu valimised ja rahvahääletamised.		
§ 17. Valimine ja hääletamine	1.385	2.683
Riigikogu valimised ja rahvahääletamised	6.885	8.183
Riigikogu	6.885	8.183

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

C. Avalikud ja erakoolid.

§ 3. Ametnikkude ja teenijate toetus . . .	—	3.500
Avalikud ja erakoolid	—	3.500
Riigi koolivalitsus	30.485	33.985
Haridusministeerium	83.220	86.720

Siseministeerium.

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

§ 14. Hoonete remont .	200	400
Piirivalve valitsus	38.070	38.270
Siseministeerium	80.105	80.305

Teedeministeerium.

Peatükk III.

Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus.

A. Keskasutus.

§ 90. Segakulud . . .	300	500
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse kesk-asutus	30.600	30.800

Vabariigi Riigikogu ra-
Valitsuse haasjanduse
ettepa- komisjoni lai-
nek. endatud koos-
seisu ettepanek,

Vabariigi Riigikogu ra-
Valitsuse haasjanduse
ettepa- komisjoni lai-
nek. endatud koos-
seisu ettepanek.

B. Asutused kohtadel.

§ 90. Segakulud . . .	250	750
Asutused kohtadel	1.250	1.750
Posti-telegraafi-telefoni peavalitsus	31.850	32.550
Teedeministeerium	73.500	74.200
Korralised kulud	690.825	696.523

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 1. Laevaliinide toeta- mine	19.000	24.000
Keskasutus	19.000	24.000
Teedeministeerium	38.056	43.056
Riigikeskasutuste kulud	228.643	233.643
Erakorralised kulud	228.643	233.643
Kulude vähendamine	919.468	930.166

II osa.

KULUDE SUURENDAMINE.

Korralised kulud.

Haridusministeerium.

Peatükk II.

Riigi koolivalitsus.

C. Avalikud ja erakoolid.

§ 1. Teenistusetasu . .	265.600	269.100
Avalikud ja erakoolid	265.600	269.100
Riigi koolivalitsus	266.600	270.100
Haridusministeerium	280.445	283.943

Siseministeerium.

Peatükk I.

Administratiiv-osakond.

§ 7. Juriidiline abi ja kohtukulud . . .	250	—
Administratiiv-osakond	2.531	2.281

Peatükk III.

Piirivalve valitsus.

§ 9. Majapidamine . .	6.800	7.000
Piirivalve valitsus	29.745	29.945
Siseministeerium	68.276	68.226

Teedeministeerium.

Peatükk I.

Keskasutus.

§ 2. Ametisõidud . .	600	400
§ 8. Kantseleikulud .	530	730
Keskasutus	3.505	3.505

Peatükk IV.

Mereasjanduse peavalitsus.

§ 76. Sadamasildade kor- rashoid	8.200	8.000
Mereasjanduse peava- litsus	114.664	114.464
Teedeministeerium	190.075	189.875

Välisministeerium.

Peatükk II.

B. Välisesindused.

§ 10. Sõidukulud . .	395	—
Välisesindused	9.172	8.777
Välisesindus	17.172	16.777
Välisministeerium	18.768	18.373
Korralised kulud	941.712	944.567

Vabariigi Riigikogu ra-
Valitsuse haasjanduse
ettepa- komisjoni lai-
nek. endatud koos-
seisu ettepanek.

Vabariigi Riigikogu ra-
Valitsuse haasjanduse
ettepa- komisjoni lai-
nek. endatud koos-
seisu ettepanek.

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud.

Teedeministeerium.

Peatükk IV.

Mereasjanduse peavalitsus.

§ 10. Kaartide valmistamine Eesti jõgedest	1.000	—
§ 12. Võrtsjärve, Emajõe, Narva jõe lootsija valmistamine	—	1.000
Kulude suurendamine	3.036.145	3.039.000
Kulude vähendamine	919.468	930.166
Kulude absoluutne suurendamine	2.116.677	2.108.834

III osa.

TULUDE VÄHENDAMINE.

Korralised tulud.

Trükivea parandus:

Peatükk XVIII,

peab olema

Peatükk XIX.

IV osa.

TULUDE SUURENDAMINE.

Trükivea parandus:

Korralised kulud,

peab olema

Korralised tulud.

Trükivea parandus:

Peatükk XVIII,

peab olema

Peatükk XIX.

Segatulud.

Peatükk XX.

Segatulud.

§ 1. Kuludeks kantud summade tagasimaks	49.000	45.532
---	--------	--------

§ 2. Juhuslikud tulud	4.375	—
Segatulud	53.375	45.532
Segatulud	53.375	45.532
Korralised tulud	2.006.148	1.998.305
Tulude suurendamine	2.307.825	2.299.982
Tulude vähendamine	191.148	191.148
Tulude absoluutne suurendamine	2.116.677	2.108.834

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsus esitas 1928./1929. a. kulude ja tulude lisaeelarve nr. 2 tasakaalustatuna Kr. 2.116.677.— suuruses.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis on lisaeelarvet vähendanud nii kulude kui ka tulude osas Kr. 7.843.— võrra ja tasakaalustanud Kr. 2.108.834.— suuruses.

Komisjoni parandused on tingitud tegelikust tarvest.

Põhjendused.

I osa. Kulude vähendamine.

Korralised kulud.

Riigikogu. Peat. III § 17 suurendatud, tegelikku ülejääki arvesse võttes, Kr. 1.298.— võrra.

Haridusministeerium. Peat. II C § 3-a suurendatud tegeliku ülejäägi kohaselt Kr. 3.500.— võrra.

Siseministeerium. Peat. III § 14 suurendatud Kr. 200.— võrra, kuna kärelda talve tõttu ei suudeta tarvilikul määral remonte teostada.

Teedeministeerium. Peat. III A § 90-b suurendatud Kr. 200.— võrra, tegelikku ülejääki arvesse võttes. Peat. III B § 90-b suurendatud Kr. 500.— võrra ülejäägi kohaselt.

Erakorralised kulud.

A. Riigikeskasutuste kulud. Teedeministeerium. Peat. I § 1 suurendatud Kr. 5.000.— võrra, kuna see summa ei tule tegelikule väljaandmisele.

II osa. Kulude suurendamine. Korralised kulud.

Haridusministeerium. Peat. II C § 1-a suurendatud Kr. 3.500.— võrra tegelikkude kulude kohaselt.

Siseministeerium. Peat. I § 7-a kustutatud Kr. 250.—, tegelikke kulusid arvesse võttes.

Peat. III § 9-b suurendatud Kr. 200.— võrra vajaduse kohaselt.

Teedeministeerium. Peat. I § 2-a vähen- datud Kr. 200.—, tegelikke kulusid arvesse võttes. Peat. I § 8-b suurendatud Kr. 200.— tegelikkude kulude kohaselt. Peat. IV § 76-b vähendatud Kr. 200.— kui arvestuseviga.

Välisministeerium. Peat. II B § 10-a kustutatud Kr. 395.—

Komisjon leidis, et saatkonnad peavad sõidukuludes nende summadega läbi saama, mis eelarves ette nähtud. Asub Riigikogu teisele seisukohale, on ta avanud ukse põhi- mõtteliselt ülekulutamistendentsile. Ja kui kord sõidukuludes see lubatud, miks siis mitte teistel aladel? Ning kui seda võib Lon- doni saatkond, kel omavoliline ülekulutus ol- nud, miks siis mitte ka teised saatkonnad ja nendega kaasas teised asutused? Ka valitsus ise näib arvamisel olema, et Londoni saatkond senise summaga edaspidi peab läbi saama, sest 1929./1930. a. eelarves on antava krediidi summa endine. Ülekulutuse erakorralise vajaduse kohta puuduvad aga igasugused andmed ja põhjendused.

Erakorralised kulud. A. Riigikeskasutuste kulud. Teedeministeerium. Peat. IV § 10. Kaartide valmistamine Eesti jõgedest — Kr. 1.000.— üle kantud teedeministri ettepanekul § 12. Võrtsjärve, Emajõe, Narva jõe lootsija valmistamise kuludeks.

IV osa. Tulude suurendamine. Peat. XX §§ 1 ja 2 vähendatud eelarve tasakaalusta- mise otstarbel.

Lisa nr. 22.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu

SELETUSKIRI

riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse muutmise seadus nr. 4-le.

Käesoleva seaduseelnõuga ettenähtud koos- seisu muudatused on esitatud 24. I 1929 raha- asjanduse komisjoni laiendatud koosseisule Riigikogu juhatusel poolt ning põhjendatud järgmiselt:

„Tähendatud seaduse § 1. p. b-s leidis Riigikogu juhatus vajaliku kustutada „Riigi- kogu esimees“ ja sisse võtta „Riigikogu asjade- valitseja“, sest Riigikogu juhatus arvates ei ole Riigikogu esimees kõnealoleva paragrahvi mõttes riigikeskasutuse juhataja, nagu selleks ei ole ka Riigivanem, kuigi ta samas paragrah- vis esineb. Riigikeskasutusteks on ministeer- iumid, riigikontroll, Riigikogu kantselei ja

riigikantselei, mispärast ka ainult tähendatud asutuste juhatajad peaksid olema nimetatud.

Mis puutub Riigikogu kantselei koosseisu, siis on selle ümberkorraldamine tingitud tege- likkudest oludest ja Riigikogu juhatuse poolt 7. novembril 1. a. kinnitatud Riigikogu kants- lei korraldusest. Teatavasti täidavad Riigi- kogu töö iseäralduste tõttu mitmed koosseisu- lised ametnikud ja vabateenijad ka ülemäära- liste teenijate kohuseid, saades kahe ameti täitmise eest kõrgendatud tasu. Tegelik elu tõendab, et need ametid on teineteisega nii tihedasti seotud, et oleks otstarbekohasem need ühendada. Enesestmõistetav, et see- juures palga suurus peaks vastama praegu- makstavale tasule. Vastavalt sellele on koos- seisu ette võetud ka ümbernimetused. Mõ- ned ümbernimetused on tingitud uuest kants- leikorraldusest, nagu protokollide toimkonna juhataja (endine protokollide korraldaja), üld- toimkonna juhataja abi (kantselei asjaajaja). Palka on tõstetud protokollide toimkonna juha- tajale (endine palk 140 kr.), sest tema töö ei ole vähem kvalifitseeritud, kui komisjonide va- nemate asjaajajate töö, kelle palk 170 kr., ja vanemale kantseleiametnikule, kes ühtlasi laohoidja abi, ja kellele selle eest makstakse lisatasu mitmesuguste tasude krediidist. Järe- likult suurensid riigi väljaminekud Riigi- kogu kantselei koosseisu ümberkorraldamise tagajärjel ainult protokollide toimkonna juha- taja ja osalt ka (5 kr. kuus) vanema kantselei- ametniku (ühtlasi laohoidja abi) palkade vahede võrra, kuid tegelikult ei oleks isegi seda, sest vastavalt sellele vähendatakse eelarve järgi palutud mitmesuguste tasude krediiti. Riigi- kogu juhatus oli sunnitud seni maksma neile üleajatööde eest tasu, kuna uue korra järgi see rohkem ära jääks, ja palgamaksmine muu- tuks normaalseks. Üldse tuleks tähendada, et koosseisu ümberkorraldamisel on Riigikogu juhatus sellest kinni pidanud, et ümberkorral- damine peab sündima eelarve järgi palutud krediitide piirides, ja et ümberkorraldamine ei peaks olema midagi muud, kui Riigikogu juha- tuse korraldustega maksmapandud korra fik- seerimine. Teiste sõnadega, sellel ümberkorral- damisel peaks olema ainult vormiline tähtsus. Ta annab paremust veel sellepoolest, et erakor- raliste tööde normaalseks tööks ja tasuks kor- raldamine võimaldab seevõrra kokkuhoidu, et ülemääraliste koosseisudes võidakse muu seas ette näha lõpetatud haridusega prakti- kante, kellest aastate jooksul areneksid komis- jonide ja kiirkirjutuse ettevalmistatud jõud, mille poole Riigikogu tööde põhjalikkuse pärast tuleks püüda. Pealegi sünnitas senine kord fiktiivvolukorra, milles kiirkirjutajad olid sun- nitud pidama kaht kohta (määraliste ja üle-

määraliste koosseisus). Uute koosseisudega jääks see kõik ära.

Riigikogu koosseisu on võetud ka Riigikogu komandant, kelle amet oleks ühine sise-ministeeriumi koosseisus ettenähtud Toompea lossi komandandi ametiga. Sellega oleks seadustatud praegune tegelik olukord.

Ühtlasi väheneks Riigikogu kantselei määraliste riigiteenijate koosseis kolme vabateenija (kiirkirjutaja) võrra, sest Riigikogu juhatuse arvates tuleksid nad ette näha ülemääraliste koosseisudes.

Lõpuks, mis puutub § 5. p.p. a ja b täiendustesse, siis on Riigikogu juhatuse sel arvamisel, et Riigikogu tööde iseäralduste tõttu, mis nõuavad, et teatavad ametnikud või teenijad oleksid alati tööl (töö kestab hommikust õhtuni — mõnikord isegi vaheaegadeta) või vähemalt käepäras, tuleks asju nii korraldada, et tähendatud ametnikkudel ja teenijatel oleks riigi poolt korter. Korterit (kantseleijuhatajale ka kütte ja valgustuse) andmine ei suurendaks riigi väljaminekuid, vaid, vastuoksa, vähendaks neid, sest peaks ära jääma tasumaksmine tähendatud ametnikkudele normaalsete üleajatööde eest, mis pealegi suurem kui natuuras antav korter.

Neile võidakse maksta ainult tõeliste erakorraliste tööde eest tasu, mis igas ametiasutuses võivad ette tulla.

Hoolimata ümberkorraldustest, jääks Riigikogu 1929./1930. a. eelarve lõppsumma endiseks, ainult peat. II § 1. üksikutes literates oleksid ülekanded.“

Selle Riigikogu juhatuse ettepaneku läbi arutanud, rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseis otsustas:

Algatada riigiasutuste ja riigiteenijate palgade ja koosseisude seaduse muutmise eelnõu Riigikogu juhatuse ettepanekute kohaselt ja esitada see Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 23.

Rkl-te Th. Pooli, A. Lauri ja J. Vainu ettepanek.

SEADUS AGRONOOMILISE NÕUANDE KORRALDAMISEKS MAA- NING JAOSKONNAAGRONOOMIDE VÕRGU KAUDU.

§ 1. Agronoomilise nõuande töö korraldamiseks riigis maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu moodustatakse agronoomiline büroo, mis koosneb järgmiste organisatsioonide esindajatest:

1. I põllutöoministeeriumi esindaja põllutöoministri määramisel;

2. 1 Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonna esindaja;

3. 2 Eesti põllumeeste keskseltsi esindajat;

4. 2 asunikude, riigirentnikkude ja talupidajate põllumajanduseliidu esindajat;

5. 1 maatööraha ühisuse esindaja;

6. Raadi (Tartu ülikooli), Jõgeva sordi-paranduse, Tooma ja Kuusiku katsejaamade juhatajad;

7. 1 Eesti agronoomide seltsi esindaja;

8. 1 esindaja iga maavolikogu poolt, kes toetab agronoomilise nõuande korraldust maaning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu vähemalt 50% suuruses sellest summast, mis välja antakse riigi summadest samaks otstarbeks maakonna kohta.

§ 2. Esindajad asutuste poolt, mis ette nähtud § 1. peale katsejaamade juhatajate, nimetatakse kolme aasta peale. Esindaja mittemääramine mõne asutuse poolt ei takista agronoomilise büroo tegevust.

Katsejaamade juhatajad võtavad büroost osa nende ametiaja kestes.

§ 3. Agronoomilisel bürool on juriidilise isiku õigused. Ta tegevus ja asjaajamine sünnib käesoleva seaduse alusel ning nende kodukorra määruste põhjal, mis on vastu võetud täiskogu poolt ning kinnitanud põllutöominister.

§ 4. Agronoomiline büroo valib 3 a. peale 3-liikmelise juhatuse, kelle võimupiirid nähakse ette kodukorras.

§ 5. Nõuande tegevuse korraldamiseks maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu määratakse riigi eelarves iga aasta toetust järgmistel alustel:

1) maa- ning jaoskonnaagronoomide ülalpidamiseks, instrueerimiseks, tarvilikkude kirjatööde ning õppevahendite väljaandmiseks vähemalt 150.000.— krooni aastas;

2) kohalikkude asutuste ning isikute poolt algatatud nõuande tegevuse toetamiseks, mis agronoomilise büroo poolt on tarvilikuks tunnustatud, määralt, mis võimaldab kohaliku algatuse toetamist kuni 100% suuruseni kohapeal selleks otstarbeks kokkupanud summat.

§ 6. Agronoomilise nõuande töö korraldamiseks agronoomilisele büroole lubatud summadest võib tema eelarve alusel kasutada: sekretariaadi kuludeks kuni 10%, kirjanduse levitamiseks ning uurimistööde korraldamiseks kuni 5%; ülejääv osa tuleb kasutada maa- ning jaoskonnaagronoomide ülalpidamiseks.

§ 7. Agronoomilise büroo iga-aastased eelarved ning aruanded esitatakse põllutöoministri kaudu kinnitamiseks Vabariigi Valitsusele. Põllutöoministril on õigus igal ajal nõuda agronoomiliselt büroolt seletusi ja

arvamisi ning kontrollida ja revideerida ta administratiivset ning majanduslikku tegevust ise või selleks volitatud isikute kaudu.

§ 8. Agronoomilise büroo korraldusel töötava nõuande tegevuse kohta on maksivad kõik määrused, mis antakse välja Vabariigi Valitsuse poolt kogu nõuande tegevuse juhtimiseks riigis.

SELETUSKIRI.

1928./1929. a. riigi-eelarve arutamise puhul võttis Riigikogu vastu sooviavalduse, mille põhjal kutsuti ellu agronoomilise töö ühtlustamiseks ning agronoomilise personaali vabastamiseks poliitilisest mõjutamisest agronoomiline büroo. Ta kätte koondati summad, mis seni olid määratud Eesti põllumeeste keskseltsile põllumajanduse inspektorite ning taimakasvatuse instruktorite, asunikkude, riigirentnikkude ja talupidajate põllumajanduseliidule majapidamise organiseerimise nõuandjate ning kontrollühisuste liidule karja kontrollinstruktorite ülalpidamiseks.

Toetusesummade koondamisega avaldati soovi, luua ühtlast, talupidajate lähedal asuvat, kohalikke olusid paremini tundvat ning talupidajatele kättesaadavamat agronoomilise nõuande korraldust maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu näol, mis oleks selgrooks kogu agronoomilise nõuande tegevuse korraldamisele ning mille kaasabile võiks toetuda kõik riigi poolt toetustsaavad eriorganisatsioonid oma sihtide saavutamisel.

Agronoomiline büroo otsustati moodustada põllutöoministeriumi, Tartu ülikooli põllumajandusteaduskonna, Eesti põllumeeste keskseltsi, A.R.T. põllumajanduseliidu ning maa-tööraha ühisuse esindajaist.

Agronoomiline büroo algas tegevust pärast põhimääruse vastuvõtmist ja kutsus ametisse, arvates 1. juunist 1928, maa-agronoomid ning 1. juulist 1928 esimesed jaoskonnaagronoomid.

Vaatamata lühiajalisele tegevusele on büroo poolt korraldatav agronoomiline nõuanne osutunud otstarbekohaseks, on toonud maale huvi põllumajanduslike küsimuste vastu, elavust kohalikkusesse seltskondlikkusesse organisatsioonidesse ning uuesti ellu äratanud mitmed tegevuseta seisnud põllumeeste organisatsioonid.

Seda elavat poolehoidu kohalikkude organisatsioonide poolt korraldatava nõuande tegevusele tõendab kõige paremini see aineiline toetus, mis kohalikkude organisatsioonide poolt nõuande tegevuse korraldamiseks maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu lubatud.

Riigi toetusesummade arvel oli agronoomilisel bürool võimalik esialgu ametisse võtta 35 isikut, 10. dets. 1928 tõuseb büroo korral-

duses töötavate isikute arv 57 isikuni ning võimalik on ametisse kutsuda uusi tööjõude olemasolevate summade arvel veel 10 isiku ümber.

Uut agronoomilise nõuande korraldust on toetanud maa- ning vallavalitsused, põllumeesteseltsid, piima- ning tarvitajateühisused, ühispangad ja teised organisatsioonid rahaliste summadega, prii korteri, bürooruumide, selle varustuse j.n.e. näol.

Sealjuures tuleb veel alla kriipsutada seda, et uus nõuandekorraldus algas tegevust aasta keskel, mistõttu ei olnud organisatsioonidel võimalik tema toetamist eelarves ette näha. Järgnevatel aastatel on loota kahtlemata kohaliku toetuse suurenemist.

Et uus agronoomilise nõuande korraldus võiks edukalt areneda, on tarvis kindlustada juriidiliselt ta olemasolu ning ette näha riigi toetusena see minimaalne summa, mis võimaldaks kestvalt agronoomilise personaali töötamist.

Nimetatud sihtide saavutamiseks ongi käesolev seadus selle esitajate poolt mõeldud.

Seadus sisuliselt näeb ette praegu juba tegelikult elluviidud nõuande korralduse legaliseerimise ning kindlustamise.

Nõuande korralduse juhtimiseks on käesolevas seaduses (§ 1) ette nähtud iseseisva asutusega agronoomiline büroo, kelle koosseisu, võrreldes senisega, on täiendatud riigis töötavate katsejaamade juhatajatega, ühe esindajaga Eesti agronoomide seltsi ning esindajatega nende maavalitsuste poolt, kes toetavad nõuande korraldust maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu vähemalt 50% suuruses sellest summast, mis kulutatakse samaks otstarbeks riigi summadest maakonna kohta.

Esimese kahe organisatsiooni esindajad on büroo koosseisus ette nähtud selleks, et luua lähemat kontakti nimetatud asutustega, maavolikogude esindajad aga selleks, et anda võimalust omavalitsuseasutuste esindajaile, kes suurema summaga toetavad nõuande tegevust, kaasa rääkida nõuande tegevuse korraldamisele ja seega ära hoida võimalikke lahku minekuid keskkoha ja maakondade vahel.

§§ 2—4 näevad ette agronoomilise büroo kui juriidilise isiku lähema konstruktsiooni ja ta juhtimise korra, kuna senine büroo vaherkord põllutöoministeriumiga on olnud selgetu.

Olulisem on käesoleva seaduse § 5, mis märgib riigi ning maavalitsuste toetused nõuande tegevuse korraldamiseks maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu. Riigi toetusena näeb seadus ette büroole vähemalt 150.000 krooni, mis võimaldaks ülal pidada

sekretariaadi kõrval 60—70 maa- ning jaoskonnaagronoomi. Nimetatud summa on suurem käesoleva 1929./1930. aasta eelarves ettenähtud summast ca 18.000 krooni võrra, mis tingitud tarvidusest jaoskonnaagronoomide võrku tihendada erinevate majapidamistüüpidega raioonides (väikemajapidamised, käsitöökohad j.n.e.).

Selle miinimumtoetuse kõrval on samas paragrahvis, lõikes 2 ette nähtud riigi toetus kohaliku algatuse ergutamiseks neil nõuandel, mis agronoomiline büroo heaks kiidab. Säärane nõuande-tegevuse ja talupidajate omalgatuse toetamine toob enesega kaasa suuremal arvul kohalikke summasid ja ühtlasi ka suuremat huvi talupidajate poolt algatuste vastu, mis nende endi poolt üles võetud ja toetatud.

§ 6 näeb ette tingimused, missuguses suhtelises vahekorras peab agronoomilise büroo eelarve koostatud olema, et ära hoida toetuse-summade koondamist keskkoha ülalpidamiseks. Siin ettenähtud kulude vahekorda — sekretariaadi ülalpidamiseks kuni 10%, kirjanduse levitamiseks ning uurimistööde korraldamiseks kuni 5% — tuleb lugeda mõõdukaks, võrreldes teiste maade nõuande keskohtade korraldamiseks tehtud kuludega.

Kuna riigi kanda jääb suurem osa nõuandetööga seotud kuludest, siis näeb § 7 ette riigile nende summade kontrollimise võimaluse, ning § 8 võimaldab Vabariigi Valitsusel ühtlustada tema poolt väljaantavate määrustega maa- ning jaoskonnaagronoomide tööd kogu nõuandetegevusega riigis.

Lisa nr. 24.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

talumajandusnõuande korraldamise seadusele.

Rkl-te Th. Pooli, A. Lauri ja J. Vainu poolt esitatud seadus agronoomilise nõuande korraldamiseks maa- ning jaoskonnaagronoomide võrgu kaudu, mis loob seadusliku aluse praegumaksvale talumajandusnõuande korraldusele, tunnustati Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetavaks mõnesuguste parandustega. Neist on tähtsamad järgmised: suurendati büroos maatööraha ühisuse esindajate arvu 2-le, määrati kindlamaks büroo vahekorrad põllumajanduse peavalitsusega ning võeti krediidi alamääraks, mis büroole põllutöömisteeriumi põllumajanduse peavalitsuse eelarve järgi iga aasta lubatakse, 120.000 krooni algatajate poolt küsitud 150.000 krooni asemel. Ühinedes nende parandustega ja tunnustades

abiande praeguse korralduse otstarbekohaseks, võttis maakomisjon ette eelnõus ainult mõned vähemad tehnilised muudatused.

Büroo nimetus peeti otstarbekohaseks muuta eestipärasemaks ja ta nimetada talumajandusnõuande bürooks. Vastavalt sellele muudeti ka seaduse pealkiri.

Maakomisjon esitab eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 25.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGIKASSA VÕLAKIRJADE VÄLJAANDMISE SEADUS.

§ 1. Vabariigi Valitsusele antakse õigus anda välja riigikassa võlakirju tähtajaga mitte üle 5 aasta kogusummas kuni 5.000.000 krooni, mis kannavad intressi mitte üle kuue protsendi aastas.

§ 2. Võlakirjade tähtaja, intressi määra, nimihinna, vormi ja muud tingimised kinnitab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

§ 3. Võlakirjade realiseerimisest saadud summad kantakse riigikassa eriarvele ja kasutatakse Vabariigi Valitsuse määramisel seadustes ettenähtud otstarveteks.

SELETUSKIRI.

Võlakirjade väljaandmist on tarvilik teostada hädavajaliku krediidi andmiseks põllumajandusele, eeskätt seemneviljalaenu läbi viimiseks ja teiseks, riigikassa reservi moodustamiseks.

Võlakirjad on määratud realiseerimiseks siseturul, millest ühe osa võib omandada Eesti Pank oma põhikirja § 51. punkt 12. alusel.

Lisa nr. 26.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigikassa võlakirjade väljaandmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon leidis, et seaduses tulevad ära määrata ülesanded, milleks võlakirjade realiseerimisest saadud summasid tarvitada võib. Sel põhjusel võeti vastu § 3 uues redaktsioonis. Seadust täiendati kahe uue paragrahvi. § 4 näeb ette, et intresside ülejäägid kantakse riigi tuludesse; kui aga intresside vahe riigi kahjuks kujuneb või teistest § 3. lubatud operatsioonidest kahje saadakse, siis tulevad need kahjud likvideerimisele riigi

eelarve korras. § 5. järgi hakkab seadus maksmata selle avaldamisega. Kuna seemnevilja muretsamisega kiire, siis on see paragrahv hädatarvilik.

Lisa nr. 27.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kaitseliidule toetuse andmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 99, veerg 977—978.)

Eelmise valitsuse eelnõu kaitseliidule toetusesummade soetamise asjus (seadus tubaka ja tubakasaaduste pealt kaitseliidu heaks võetava maksu kohta) ei leidnud praeguse valitsuse poolt pooldamist, kes komisjonile ette pani, kaitseliidu toetamine rajada järgmistele põhimõtetele:

Kaitseliidule antakse toetust viie aasta kestel iga aasta 550.000 krooni siseministeeriumi eelarves selleks otstarbeks määratud summast. Kaitseliidu iga-aastase eelarve ja aruande kinnitab Vabariigi Valitsus.

Komisjon ühines üldiselt nende põhimõtetelega. Arvas aga tarvilikuks toetusesummat suurendada ja määrata esimese viie aasta peale iga-aastaseks toetuseks 650.000 krooni, mis tuleb võtta riigikantselei eelarvesse; toetuse-rahha kasutamise eelarved ja aruanded kinnitaks Vabariigi Valitsus sõjaministri ettepanekul.

Lisa nr. 28.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

ASUNDUSEKAPITALI SEADUS.

§ 1. Maauuenduse läbiviimisega ühenduses olevate rahaliste ülesannete täitmiseks, asundusetevõtte jätkamiseks ning maaparanduste edendamiseks asutatakse asundusekapital.

§ 2. Asundusekapital moodustatakse:

1) riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse (RT 109/110 — 1925. a., nr. 85 — 1926. a. ja nr. 54 — 1927. a.) alusel põliseks tarvitamiseks antud maade rendist ja omanduseks antud maade ostuhinnast ning ostuvõla intressidest;

2) riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seaduse (RT 16 — 1928. a.) alusel omanduseks antud maakohtade ostuhinnast ja ostuvõla intressidest;

3) summadest, mis kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (RT 16 — 1926. a., nr. 46 — 1928. a.) alusel eral-

datud maakohtade omandajad riigile on kohustatud maksmata maakohtade ostuhinna tasuks ja ostuvõla intressideks;

4) summadest, mis riik saab linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113 — 1927. a.) alusel;

5) põllutööstusministeeriumi poolt väljarenditud riigimaade rendist arvates 1. aprillist 1929. a. ja rendivõlgadest, mis tähendatud ajani tasumata jäänud;

6) riiklike põllumajanduslike laenu liitmise seaduse (RT 54 — 1927. a.) alusel liidetud laenudest, osades, mis varemalt asundusekapitali arvamata ja laenu intressidest;

7) asuniklike ehituslaenu seaduse (RT 109/110 — 1925. a.) alusel ehituslaenu ja ehituse-aastatel toetuse andmiseks lubatud summadest ja sama seaduse alusel väljaantud laenu intressidest ja viivituseprotsentidest;

8) elukorterite ehituslaenu seaduse (RT 63 — 1926. a.) alusel maale elukorterite ehitamiseks väljaantud laenudest ja laenu intressidest;

9) riigimaatagavarast eraldatud maakohtade päraldiste ostuhinnast ja ostuvõla intressidest, kusjuures ostuhinna arvel tehtud sissmaksud arvatakse asundusekapitali, arvates 1. aprillist 1929. a.;

10) summadest, mis riigile tasutakse maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (RT 95/96 — 1925. a.) ja maaseadusega võõrandatud maid koormavate hüpoteekarvõlgade korraldamise seaduse (RT 46 — 1928. a.) alusel tagasiantavate maade peale ingrosseeritud võlgade katteks ja intressideks;

11) muudest summadest, mis edaspidi asundusekapitali määratakse;

12) summadest, mis saadud asundusekapitali arvel omandatud maade kasutamisest ja edasi müüdud maakohtade ostuvõla intressidest;

13) asundusekapitalist antud laenu intressidest;

14) asundusekapitali arvel omandatud Eesti maapanga pantkirjade intressidest;

15) muudest asundusekapitali operatsioonidest saadud kasudest ja käesolevas paragrahvis loetletud maksude viivituserahadest.

§ 3. Asundusekapitali summasid tarvatakse:

1) pantkirjade lunastamiseks, mis riigi poolt väljaantud riikliku maatagavata loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse (RT 26 — 1926. a.) alusel ja pantkirjade kupongide väljaostmiseks;

2) maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse ja maaseadusega võõrandatud maid

koormavate hüpotekaarvõlgade korraldamise seaduse alusel riigi kanda võetud võõrandatud maid koormavate hüpotekaarvõlgade intressideks ja kustutuseks ning maakohtade ja teiste varanduste tagasiandmisest tingitud tasude maksmiseks;

3) kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel riigi tasuda võetud maakohtade hinna tasumiseks;

4) tasumaksmiseks piiri taha jäänud maade eest peremeheta maade tarvitamise seaduse (RT 54 — 1927. a.) alusel;

5) tasumaksmiseks riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seaduse alusel riigile võõrandatud kinnisvarade eest;

6) ehituselaenu andmiseks asunikude ehituselaenu seaduses ettenähtud korras ja tingimustel;

7) ehituselaenu andmiseks maale elukorterite ehitamiseks elukorterite ehituselaenu seaduses ettenähtud korras ja tingimustel;

8) asundamiseks kõlblikkude maade ostmiseks, nende maade korraldamiseks, parandamiseks ja hoonetega varustamiseks;

9) laenuandmiseks maa ostmiseks väikemajapidamiste asutamiseks või olemasolevate väikemajapidamiste täiendamiseks; laenuandmiseks tähendatud maade parandamiseks, hoonetega varustamiseks ja majapidamise sisseadmiseks;

10) Eesti maapanga pantkirjade ostmiseks, mis välja antud maaparanduselaenude andmiseks;

11) Eesti maapanga põhikapitali täiendamiseks Eesti maapanga põhikirja § 115. ettenähtud määral ja korras;

12) pensionimaksmiseks töö- ja hoolekandeministeeriumi kaudu endistele mõisapensionäridele;

13) pensionimaksmiseks kiriku ametikandjatele, nende leskedele ja vaestelastele, eriseaduses ettenähtud alustel ja korras;

14) asundusekapitali moodustamise ja tarvitamisega seotud kulude katteks, samuti võimalikkude kahjude katteks, mis tekkinud asundusekapitali arvel teostatud operatsioonidest.

§ 4. Asundusekapitali valitsemine pannakse Eesti maapanga peale, kes seda ülesannet teostab vastavate eriseaduste ja määruste järgi Eesti maapanga põhikirja § 104. p. 4. alusel.

§ 5. Aasta jooksul asundusekapitali arvel sissetulnud summade tarvitamise eelarve § 3. loetletud otstarveteks seab kokku 5 milj. krooni piirides põllutöoministeerium.

Eelarve esitab Vabariigi Valitsus põllutöö-

ministri ettepanekul Riigikogule kinnitamiseks.

On asundusekapitali arvel aasta jooksul sissetulnud kogusumma suurem kui 5 milj. krooni, kantakse ületav osa riigi tuludesse hiljemalt kahe kuu jooksul peale maapanga tegevuseaasta lõppu.

Ühes riigi eelarve täitmise aruandega esitab Vabariigi Valitsus Riigikogule kinnitamiseks asundusekapitali aasta aruande.

§ 6. Nõuavad § 3. loetletud otstarbed aasta jooksul suuremaid summasid, kui asundusekapitali samal ajal sisse tulnud, on Vabariigi Valitsusel õigus, rahaministri ettepanekul, katta puuduv osa § 5. ettenähtud piirides summadega, mis saadakse eriliste riigikassa võlakirjade vastu kas deposiidi või muudest summadest.

Tähendatud võlakirju võib riigikassa tarvilikul määral välja anda tähtajaga kuni 5 aastani, kusjuures võlakirju ei tohi liikvel olla üle kolme miljoni krooni.

Võlakirjad antakse välja asundusekapitali arvel ja on kindlustatud käesoleva seaduse § 2. tähendatud sissetulevate summadega.

Võlakirjade põhjal riigikassa kanda võetavad kohustused tasutakse asundusekapitali arvel sissetulnud summadest, võlakirjades tähendatud tähtaegadel.

Võla tagasimaksmise tähtajad, intresside suuruse ja muud tingimused määrab kindlaks Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul.

§ 7. Käesoleva seaduse § 3. p.p. 8. ja 9. tähendatud ülesannete teostamine sünnib vastavas eriseaduses ettenähtud korras ja tingimustel.

Kuni tähendatud eriseaduse maksmapanekuni võib eelnimetatud ülesannete teostamiseks summasid tarvitada käesoleva seaduse §§ 8—10 tähendatud tingimustel kuid mitte üle 400.000 krooni aastas, määruste alusel, mis põllutöoministri ettepanekul Vabariigi Valitsuse poolt selleks antakse.

§ 8. Asundusekapitali arvel omandatud maad müüakse omanduseks kas iseseisvate väikemajapidamisüksustena või juurdelõigetenä juba olemasolevatele väikemajapidamistele.

Ostuhinna tasumine sünnib ostja soovil kas korraga või aastamaksudena hiljemalt 50 aasta jooksul. Võlgu ostmisel maksab ostja ostulepingu sõlmimise juures vähemalt 10% ostuhinnast. Võlgu jäänud summa pealt arvatakse 3% intresse, 0,5% administratsiooni kuludeks ja kustutuseprotsent vastavalt kustutuseajale. Iseseisva majapidamise asutamiseks müüdüd maa ostuvõla tasumine ja võla pealt võetavate intresside maksmine algab kuueaastal aastal 1-sest jaanuarist, arva-

tes ostu-müügi lepingu sõlmimise päevast, võrdsetes osades poole aasta viisi ette.

§ 9. Maade ostmiseks, parandamiseks ja hoonetega varustamiseks antakse laenu § 8. tähendatud tingimustel.

Laenude ülemmäärad on: maa ostmiseks 90% maa hinnatud väärtusest, maha arvatud ingrosseeritud võlad; maaparanduseks — 75% kavatseltavate maaparanduste kuludest ja hoonete ehitamiseks: puuhoonete ehituskuludest — 60% ja tulekindlast materjalist hoonete ehituskuludest — 80%.

Maa hindamist teostatakse põllutöö- ja rahaministri poolt kindlaksmääratud alustel.

§ 10. § 8. tähendatud maade omandajatele antakse laenu majapidamise sisseseadmiseks, kusjuures ühele maakohale antav laen ei tohi tõusta üle viiesaja krooni. Laen tasutakse võrdsetes osades hiljemalt kuue aasta jooksul. Laenult arvatakse 5% intresse ja 1% administratsioonikuludeks.

§ 11. Asundusekapitali arvel omandatud maad kinnistatakse Eesti vabariigi nimele. Kõigis kinnistuseasjus, mis käesoleva seaduse põhjal ette võetakse, on Eesti vabariigi esindajaks kuni § 7. tähendatud eriseaduse maksmapanekuni põllutööminister või tema volinik.

§ 12. Ostu juures võlgu jäänud summad ja asundusekapitalist antavad laenud kinnistatakse riigi kasuks esimese pandiõigusena ostu-müügi lepingu või võlakohustuse põhjal, kuna laenud majapidamise sisseseadmiseks antakse liht võlakohustuse vastu vähemalt kahe käemehe vastutusel.

§ 13. Käesoleva seaduse elluviimiseks on Vabariigi Valitsusel õigus põllutööministri ettepanekul anda tarvilikke määrusi.

SELETUSKIRI.

Asundusekapital loodi juba 1925. a. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse vastuvõtmisega Riigikogu poolt. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse (RT 109/110 — 1925) § 23 määrab, et kõik tulud, mis riik saab riiklikust maatagavarast lahutatud maa-kohtade tarvitamisest, maha arvates administratsioonikulud, arvatakse riiklikuks asundusekapitaliks, mille tarvitamise kord aga määratakse eriseadusega.

Pärastpoole on täiendatud asundusekapitali mitmel puhul rea seadustega. Nii arvatakse asundusekapitali: Riiklike põllumajanduslike laenude liitmise seaduse (RT 54 — 1927) § 12. alusel liidetud laenudelt võetud intressid ja kustutuse- ning viivituse-trahvi summad; Linnade ja alevite maaga varustamise seaduse (RT 113 — 1927) § 15.

põhjal 40% omavalitsustele antud maade ja päraldiste tarvitamisest ja võõrandamisest saadud summadest; Riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seaduse (RT 16 — 1928) § 13. alusel kõik tulud, mis riik saab kinnisvarade müügist tähendatud seaduse alusel.

Asundusekapitali otstarb ja tarvitamise kord on aga kindlaks määramata. Riigi tööstusettevõtete, ärikohtade ja viljapuuaedade omanduseks andmise seaduse § 5. alusel võib riigile omandada asundusekapitali arvel kinnisvaru, mis tarvilikud riigile omandada veski-paisude alandamise või kaotamise otstarbel, kui ka 1928. a. vastuvõetud Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse (RT 46 — 1928) § 23. järgi tuleb asundusekapitalist tasuda maaomanikkudele eraldatava maakoha hind.

Kuid need on võrdlemisi väikesed väljaminekud, ning seepärast tuleb määrata asundusekapitali otstarb ja tarvitamise kord kindlaks eriseaduse väljaandmisega. Tähendatud eriseadusena ongi mõeldud asundusekapitali seadus, milles ära tähendatud ülesanded, mis täita tuleksid riigil selle abil.

On selge, et asundusekapitali seaduse esimeseks ülesandeks tuleb määrata maavõõrandamisest tekkinud riigi kohustuste täitmine endiste maaomanikkude, võlausaldajate ja teiste vastu ning riigistatud maadele asundatud maapidajate toetamine ehituselaenudega, mis-suguseid ülesandeid seni täideti riigi eelarves määratud krediitidega. Kuna maauuendus meil sisuliselt asundusetegev, siis on loomulik, et ka maareformi edaspidised väljaminekud sama reformi alusel loodud kapitalist kaetakse.

Järgmiseks asundusekapitali seaduse pea-ülesandeks peaks olema asundusetegevuse jätkamine, mis tingitud riigi ja rahva heakäekäigu kindlustamise nõudest.

Võib tähele panna asumise raskusi meie praegustes oludes, vaatamata sellele, et maa-hind võrdlemisi odav, ja osa asumishimulisi, kes vabadusõjast osavõtmisega riigimaa saamiseks eesõigustatud, asundatakse riigi korraldusel. Terav maapuudus püsib endiselt; põllutööministeeriumi asutustes on ootamas rahuldamist tuhanded maasoovid. Põllumajapidamistes enestes tarvitatavast maast kasutatakse ligi $\frac{2}{3}$ väga ekstensiivselt. Nende maade omanikkudel ei ole hädatarvidust nende ülesharimiseks. Ka palju riigimaid seisab kasutamata soodena. Andes võimalusi asumishimulistele tähendatud maade ostmiseks ja neile asumiseks — loodetavasti kõrvaldatakse maaelanikkude maalt põgenemise põhjust, ja maarahva juurdekasv leiaks endale tegevuse

ja eluüalpidamise võimaluse isadelt päritud kutsealal.

Peale tähendatud ülesannete tuleks lähematel aastatel asundusekapitali abil ka maaparanduselaenude väljaandmist soodustada, kuna maaparandus ei kannata välja kõrget laenuintressi, ja pealegi on maaparandus kaudselt eeltööks maa asundamiseks.

Rööbiti asundusekapitali otstarbe määramisega on tarvis täiendada ka kapitali enmast, arvates selle juurde kõik sissetulekud riigistatud maade ja päraldiste likvidatsioonist, kuna asundusekapitali kanda jäävad edaspidi ka kõik väljaminekud maauuenduse lõpuleviimiseks ja edaspidise asundusetegevuse alal.

Sellekohaselt on käesoleva seaduseelnõu järgi asundusekapitali summadele lisaks arvatud:

a) riigimaade päraldiste müügi võlad ja sissemaksud (m.t.m. §§ 94—108 — RT 106 — 1927), arvates 1. aprillist 1929;

b) riigimaade rent (m.t.m. §§ 84—93 — RT 106 — 1927), arvates 1. aprillist 1929;

c) Asunikkude ehituslaenu seaduse (RT 109/110 — 1925) § 2. loetletud summad;

d) Elukorterite ehituslaenu seaduse (RT 63 — 1926) alusel väljaantud laenusummad;

e) tagasiantavatel maalidel lasuvate ingrosseeritud võlgade katteks sissetulevad summad (seadus nr. 275 — RT 46 — 1928).

Seega kujuneks asundusekapitali suurus esialgsete arvestuste järgi Kr. 54.000.000. — Sellest tuleb maha arvata Maaseadusega tekkinud kohustuste katteks Kr. 20.000.000. — ning asundusekapitali põhivaraks jääks umbes Kr. 34.000.000. —

See summa oleks puutumatuks kapitaliks, mille sissetulekutest kõik seaduseelnõus nimetatud kulud tulevad katta. Eelnimetatud asundusekapitali moodustav summa Kr. 54.000.000. — on illikviidne, kuna see koosneb müügivõlgadest ja laenudest, mis kindlustatud vastavate nõudedokumentidega.

Seaduseelnõus tähendatud väljaminekuteks võib tarvitada ainult summasid, mis aasta jooksul sisse tulevad müügi võlgade ja laenude tagasimaksudena ning kapitali operatsiooni tuludena. Need summad kujuneksid esialgsete arvestuste järgi lähema 10 aasta jooksul järgmiselt milj. kroonides: aastal 1929 — 3,0; 1930 — 3,1; 1931 — 3,1; 1932 — 3,2; 1933 — 3,4; 1934 — 3,4; 1935 — 3,4; 1936 — 3,4; 1937 — 3,4; 1938 — 3,4.

Asundusekapitali summade üksikasjalik tarvitamine kord on suurema osa käesolevas seaduses ettenähtud tarvitamisotstarveteks ette nähtud vastavates eriseadustes. Nii sünnib asundusekapitali tarvitamine, näiteks, tasumaksamiseks võõrandatud maade eest — Riik-

liku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksamise seaduse alusel; popsi-kohtade väljaostmiseks — Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse alusel; ehituslaenu väljaandmiseks — Asunikkude ehituslaenu seaduse põhjal j.n.e.

Kindlaks määrata on veel vaja kapitali tarvitamise kord edaspidise asundusetegevuse alal, maaparanduste soodustamiseks ja pensionide maksmiseks neile töövõimetutele isikutele, kes maade võõrandamise puhul ülalpidamiseta jäänud. Toetuse andmine endistele mõisapensionäridele sünnib praegu Vabariigi Valitsuse otsuse alusel. Et ka kirikutelt maad võõrandatud, tuleks vastavalt pensioni andmist korraldada ka endistele kirikuteenijatele. Nende vajaduste rahuldamiseks tarvilikud kulud tuleksid katta asundusekapitali arvel.

Maaparanduste edendamist asundusekapitali abil lahendab käesolev seaduseelnõu selles suunas, et ette näeb maapanga pantkirjade ostmist, mis välja antud eriti soodustatud protsendiga maaparanduselaenudena ja mille realiseerimiseks erarahaturul väljavaated puuduvad.

Mis puutub aga edaspidisesse asundusetegevusse, siis oleks muidugi võimalik alused ja sihtjooned kindlaks määrata käesolevas seaduses, kuna kapital peaaesjalikult asundusetegevuse jätkamiseks on mõeldud. Kuid asundusetegevust käsitava seaduse osa väljatöötamine, mis muu seas ka tehnilisi korraldusi peaks sisaldama, nõuaks kindlasti võrdlemisi palju aega, ja seaduse vastuvõtmine peaks selletõttu viibima. Asundusekapitalil on aga, nagu eespool tähendatud, terve rida muid, vastavates eriseadustes ettenähtud ülesandeid täita, mille edasilükkamine võimatu. Seepärast tuleb asundusetegevust käsitav osa paratamata asundusekapitali seadusest välja jätta ja lahendada eriseadusega. Et aga sellel alal siiski kuni eriseaduse maksmapanemiseni tegevusevõimalus jääks maauuenduse läbi viimisega ühendusesolevate küsimuste lahendamisel, siis on seaduses ette nähtud ajutiste normidena alused asundusetegevuse korraldamiseks, Vabariigi Valitsuse määruste alusel. Sel alal tuleks esijoones lahendada nende maakasutajate küsimus, kus selguse puudumisel võõrandamisele mittekuuluvad maad kohad ühes mõisadega üle võetud ja asundatud; edasi riigi ostueesõiguse tarvitamine Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse alusel ning tarvituse ja võimaluse korral eramaade ostmiseks või majapidamiste täiendamise ja uute eluasemete ja teiste asunduskohtade asutamiseks. Samuti tuleb asundamisele määratud rendimaade parandamisele asuda suuremas ulatuses kui seni,

kus see sündis ainult riigi arvel, ja selleks on vajalik võimaldada vastavaid summasid asundusekapitalist laenukena. Niisama tuleksid ka pensionide maksmise alused ja kord, kui erineva iseloomuga ülesande korraldus, kindlaks määrata eriseadusega.

Lisa nr. 29.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

asundusekapitali seadusele.

Rahaasjanduse komisjon esitab asundusekapitali seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividel.

Komisjoni poolt on eelnõus tehtud järgmised sisulised parandused:

§ 2. p. 5. täiendati nii, et asundusekapitali ei lähe riigimaade rendid ja rendivõlad, mis saadakse metsamailt.

§ 3. täiendati punktiga, mille järgi asundusekapitalist vastavate eriseaduste alusel võidakse 100.000 krooni piires aastas laenu anda ka rahvamajade ehitamiseks maal.

§ 5. tõsteti asundusekapitali aastaste tulude piiri, mida ületav osa tuleb kanda riigi tuludesse, 5 miljonilt kroonilt 10 miljonile kroonile.

§ 12. täiendati lõikega, mis lubab asundusekapitalist antud laene erandlikkudel juhtudel kinnistada riigi kasuks ka teise või kolmanda pandiõigusena.

§ 13 kustutati kui ülearune, arvesse võttes, et Vabariigi Valitsusel põhiseaduse järgi niikuinii õigus on seaduste elluviimiseks ja käsitamiseks tarvilikke määrusi anda.

Muud parandused on redaktsioonilised.

Lisa nr. 30.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Vene-Balti laevachituse ja mehaanika A./-seltsi kinnisvarale kinnistatud obligatsioonide omandamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr.116, veerg 1113—1114.)

Rahaasjanduse komisjon esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividel.

Lisa nr. 31.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

Võru-Petseri kinnistusejaoskonna seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr.114, veerg 1105—1106.)

Üldkomisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega, esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 32.

Rahaasjanduse komisjoni laiendatud koosseisu

SELETUSKIRI

laevaliinide laenu riikliku kindlustuse ja toetuse andmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr.122, veerg 1141—1146.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 33.

Sotsiaalkomisjoni

SELETUSKIRI

seadusele öötöö keelu kohta pagaritööstuses.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr.108, veerg 1081—1082.)

Läbi vaadates käesoleva seaduseelnõu, mis 9. jaanuaril 1929 Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud, sotsiaalkomisjon, kellele see eelnõu ligemaks kaalumiseks antud, ühines Vabariigi Valitsuse ettepanekuga Vabariigi Valitsuse poolt esitatud motiividel ja tegi eelnõus ainult redaktsioonilisi parandusi. Sotsiaalkomisjon esitab seaduse öötöö keelu kohta pagaritööstuses Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 34.

Sotsiaalkomisjoni

TÄIENDAV ETTEPANEK

öötöö keelu kohta pagaritööstuses käiva seaduse § 2. ja järgmiste juurde.

Seaduse öötöö keelu kohta pagaritööstuses § 2 ja järgmised võtta vastu sotsiaalkomisjoni

poolt 14. veebruaril 1929. aastal, paljundus nr. 37/404, esitatud kujul.

SELETUSKIRI.

Riigikogu otsusega 14. märtsist k. a. anti öötöö keelu kohta pagaritööstuses käiva seaduse kolmandal lugemisel selle seaduse § 2. ja järgmised sotsiaalkomisjoni uuesti läbivaatamiseks.

Sotsiaalkomisjon, läbi kaaludes üksikasjalikult käesoleva seaduse § 2., mis Riigikogu poolt teisel lugemisel vastu võeti teistsugusel kujul, kui see sotsiaalkomisjoni poolt oli ette pandud, leidis, et see paragrahv Riigikogu poolt teisel lugemisel vastuvõetud kujul

1) on vastolus sama seaduse § 4-ga;

2) on vastolus konventsiooniga nädalalpuhkepäeva asjus tööstusettevõtetes (RT 132/133 — 1923), Tööstusettevõtete nädalalpuhkepäevade seadusega (RT 4 — 1926) ja seltskondlikkudes huvides elanikkude igapäevaste tarviduste rahuldamiseks pühapäevadel ja pühadel lubatud tööde nimekirjaga (RT 67 — 1926);

3) on vastolus konventsiooniga öötöö kohta pagaritööstuses.

Kõike seda arvesse võttes ja eriti rõhutades asjaolu, et § 2 Riigikogu poolt teisel lugemisel vastuvõetud kujul on takistuseks ühinemisele konventsiooniga öötöö kohta pagaritööstuses, sotsiaalkomisjon otsustas jääda § 2. endise redaktsiooni juurde.

Järgmisi paragrahve ei leidnud sotsiaalkomisjon tarviliku olema lähemalt kaaluda, kuna need paragrahvid Riigikogu poolt teisel lugemisel vastu võeti komisjoni poolt esitatud kujul ja kuna komisjon nende paragrahvide suhtes oma endistele seisukohtadele on jäänud.

Sotsiaalkomisjon toetab käesoleva seaduseelnõu § 2. ja järgmiste vastuvõtmist niisugusel kujul, nagu need komisjoni poolt varem (14.III 1929) esitatud olid.

Lisa nr. 35.

Rkl. V. Hasselblatt'i ettepanek.

KASUTAOTLEVATE SELTSIDE JA ÜHINGUTE LIITUDE SEADUS.

§ 1. Käesoleva seaduse alla kuuluvaks liiduks loetakse kahe või enam kasutaotleva seltsi või ühingu ühendus, kes oma ühise tegevuse alaks võtnud mõnesuguse sihi teostamise, mis ei ole seotud ainelise kasu taotlemisega.

§ 2. Liidud on kohustatud registreeruma enne oma tegevuse algust Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seadusega maksmapandud korras (RT 37 — 1926), mis on

ette nähtud ainelist kasu mittetaotlevate liitude kohta.

§ 3. Liitude kohta maksavad Ühingute ja nende liitude seaduse §§ 2, 9, 11—19 (RT 37 — 1926).

SELETUSKIRI.

Kui 1925./1926. aastal arutati seltside õiguste seadusi (Ühingute ja nende liitude seadus, registreerimise seadus, mõnede seltside likvideerimise seadus), siis jäi silma vahele tarvidus, ära tähendada, missuguses korras tuleb registreerida ja normeerida säärase liitude tegevust, kelle liikmeteks ei ole füüsilised isikud või ühinged harilikus mõttes, vaid seltsid ja ühinged kasutaotleva sihiga. Liitude kohta, kellel kasutaotlev siht, leiduvad tarvilikud normid veneaegsetes seadustes, nii et lahendamata jäi ainult eelseisva eelnõuga lahendatav küsimus.

Lääne-Euroopa seaduseandluses leiduvad vastavad normid tsiviilkoodeksides. Et meil seltsiõigus (Gesellschafts, Vereinsrecht) aga korraldatud väljaspool tsiviilkoodeksit, siis tuleb ka käesolev küsimus lahendada eriseadusega.

Sisuliselt on vaevalt tarvis selle eelnõu põhjendusi pikalt tuua. Kõigis Euroopa riikides töötavad säärased liidud, ja ka meil on neid faktiliselt olemas, kuid ilma põhikirjata ja juriidiliste isikute õigusteta.

Kooperatiivide liitumine on ette nähtud ühistegeliste ettevõtete kohta käivates seadustes, omavalitsuste liidud — vastavas seaduses, kuna aktsiaseltsidel ja osahingutel puudus seni võimalus liituda vastavalt nende tegevusalale säärase sihtide teostamiseks, mis ei ole seotud ainelise kasu taotlemisega, kuid nõuavad liitumist ja koostöötamist. Et seda võimaldada, esitatakse käesolev seaduseelnõu.

Lisa nr. 36.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

ühingute ja nende liitude seaduse täiendamise seadusele.

Käesolev eelnõu algatati rkl. V. Hasselblatt'i poolt pealkirja all „kasutaotlevate seltside ja ühingute liitude seadus“. Üldkomisjon, ühinedes algataja ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega, pooldab sisuliselt eelnõu. Struktuuriliselt pidas üldkomisjon tarvilikuks eelnõu jaotada kaheks seaduseks: 1) ühingute ja nende liitude seaduse täiendamise seaduseks ja 2) ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse täiendamise seaduseks, et käesolevat seadust oleks kergem inkorporeerida maksvasse Ühingute ja nende liitude seadusse.

Lisa nr. 37.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse täiendamise seadusele.**

Käesolev eelnõu algatati rkl. V. Hasselblatt'i poolt pealkirja all „kasutaotlevate seltside ja ühingute liitude seadus“. Üldkomisjon, ühinedes algataja ettepaneku seletuskirjas toodud motiividega, pooldab sisuliselt eelnõu. Struktuuriliselt pidas üldkomisjon tarvilikuks eelnõu jaotada kaheks seaduseks: 1) ühingute ja nende liitude seaduse täiendamise seaduseks ja 2) ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse täiendamise seaduseks, et käesolevat seadust oleks kergem inkorporeerida maksvasse Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seadusse.

Lisa nr. 38.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**töökaitse seaduste rikkumise eest administratiivkaristamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 115, veerg 1109—1110.)

Üldkomisjon, ühinedes käesoleva seaduse puhul Vabariigi Valitsuse motiividega, tegi eelnõus järgmised muudatused.

Komisjon leidis otstarbekohasemaks muuta praegumaksud seadused administratiivkaristamise määramise kohta töökaitse seaduste rikkumise eest ja anda nende asemele uus novell, võttes sinna kõik normid sel alal maksvatel seadustel (Seadus karistamise korra kohta töökaitse seaduste rikkumise pärast — RT — 67 1922, Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse — RT 4 — 1926 — § 9 ja Seadus tinavalge tarvitamise kohta maalritöodes — RT 46 — 1928 — §§ 8 ja 9, samuti Tööstusliku töö seaduse § 222). Sellest on tingitud eelnõu §§ 1 ja 2.

Eelnõu § 2. järgi on antud omavalitsustele õigus protokolle kokku seada ka Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse § 8. rikkumise eest, kuna see õigus neile tinavalge tarvitamise kohta maalritöodes käiva seaduse § 7. rikkumise eest nimetatud seadusega juba antud on. See on põhjendatud sellega, et need seadused käsitlevad tööstusettevõteteid, millest osa omavalitsuste järelevalve all töökaitse suhtes.

Tööstusliku töö seaduse § 114. leidis komisjon tarvilikuks välja anda uues redaktsioonis seepärast, et anda vastavale ministreerimise võimalus selles paragrahvis ettenähtud kapitalist toetusi määrata kõigile nende ettevõtete töölisele, kes käivad Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduse alla. Senise redaktsiooni järgi võidi toetusi määrata ainult vabrikute ja tehaste töölisele.

Samas paragrahvis ettenähtud erikapitali valitsemise viis üldkomisjon töö-hoolekandeministri alt üle kaubandus-tööstusministri alla järgmistel asjaoludel. Kuna siin tegemist administratiivsel teel pealepandud rahatrahvidega, milles küll kohtulik kaitse ei puudu, võib siiski trahvija instantsi erilise aktiivsuse ja trahvitava võimaliku passiivsuse tagajärjel tekkida seisukord, mida päris normaalseks pidada ei saa. Kui administratiivkorras pealepandud trahvide jagamine jääb sama asutuse kätte, kes neid määrab, siis võib teoreetiliselt oletada võimalust mõnesugusteks mittesoovitavateks nähtusteks. Sellest välja minnes ei ole soovitatav, et trahvisummade jagamine oleks sama asutuse käes, kes trahvib.

Vabariigi Valitsuse ettepaneku on läbi vaadanud ka sotsiaalkomisjon, kes selle sotsiaalpoliitilisest küljest heaks kiitis.

Lisa nr. 39.

Rkl. K. Veiss'i ettepanek.

ÜLERIIKLIKULE TULETÖRJELIIDULE TOETUSE ANDMISE SEADUS.

§ 1. Üleriiklikule tuletõrjeliidule antakse iga aasta riigi poolt rahalist toetust. Aastase toetuseraha suurus määratakse kindlaks iga 3 aasta peale ette.

Toetuseraha võetakse sisse siseministri lisaelarvesse.

§ 2. Toetuseraha kasutamise, eelarve ja aruande kinnitab Vabariigi Valitsus siseministri ettepanekul.

§ 3. Esimese 3 aasta peale määratakse igaaastaseks toetuseks 80.000 krooni.

SELETUSKIRI

Elmistel aastatel anti üleriiklikule tuletõrjeliidule riiklikku toetust ainult 10.000 krooni aastas, mis siis jagati 150 tuletõrjeühingu vahel.

Kuid nüüd, kus juba ühingute arv tõusnud üle 400, osutub see summa äärmiselt väikeseks, nii et puudustkannatavad ühinged peavad tegevuseta seisma, sest et abinõude muretsemiseks puudub raha, eriti veel nüüd, kus 10.000 krooni asemel antakse ainult 5.000

krooni. Teadmiseks tuleks võtta veel asjaolu, et paremini korraldatud tuletõrje suudaks päästa hävitava tule käest kaugelt suurema summa rahva varandust, kui mõeldav toetus.

Lisa nr. 40.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

TOLLI PÕHITARIIFIDE (RT 4/5 — 1924) II OSA § 5 p. 2 a ja b MUUTMISE SEA- DUSEELNÕU.

Maksvad tolli põhitariifid muudetakse järgmiselt ja pannakse maksma ajutiselt kuni 31. juulini 1929. a.

II. Väljaveotariif.

A. Väljaveoks lubatud kaubad.

Tariifi		Kauba nimetus	Tollimäärad	
§§	Punktid		Alus	Kuldfrangid
5	2	linaseemned:		
	-a	eraldi nimetamata	1 kg br.	0,25
	-b	külvisseemned . . .	„ „	0,25

SELETUSKIRI.

Möödunud suve ikalduse tagajärjel vähenes linaseemnesaak tunduvalt. 1922.—1926. a. keskmine linaseemnesaak oli 10.658 tonni. 1928. a. saak oli aga kõigest 5.827 tonni, seega 54,7% viimase viie aasta keskmisest.

Põllutööstusteeringu poolt seemnevilja vajaduse kohta kogutud andmetest on näha, et linaseemet vajatakse 1929. a. kevadiseks külviks 1.200 tonni. Asjatundjate arvamise järgi ulatuvad kogu meie müügilolevad linaseemne, see on külvi- ja õliseemne, tagavarad kõigest 490—500 tonnini, millest kuulu järgi kavatsatakse suur osa veel välja vedada.

Et välismaalt raske on saada head kiulina-seemet, mis meie oludele kohane, ja et see võrdlemisi kallihinnaline, siis tuleks püüda alles hoida meie oma tagavaru, takistades nende väljavedu ajutiselt kõrge väljaveotolliga. Kui selleläbi ka külviks kõlbamat linaseemet jääb välja vedamata, see ei tee halba; seda võivad kodumaa õlivabrikud ümber töötada, ja jättes loomatoiduna jäävad kodumaale.

Lisa nr. 41.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

linaseemne väljaveotollide muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon on seaduseelnõu

pealkirja muutnud, muus osas esitab aga muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks, ühinedes Vabariigi Valitsuse motiividega.

Lisa nr. 42.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti kalameeste ühingute liidu riikliku laenu seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 131, veerg 1221—1222.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 43.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kalameeste riikliku laenufondi seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 141, veerg 1261—1262.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 44.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kalameeste riikliku laenufondi seadusele.

Vastavalt Riigikogu soovile on rahaasjanduse komisjon ühendanud Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kaks seaduseelnõu ja nimelt: Eesti kalameeste ühingute liidu riikliku laenu seadus ja 2) kalameeste riikliku laenufondi seaduse muutmise seadus. Uus seadus kannab nime „kalameeste riikliku laenufondi seadus“. Selle maksamahakkamisel kaotab jõu RT 32 — 1926 väljakuulutatud samanimeline seadus.

Lisa nr. 45.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**jõuvankrite seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 50, veerg 399—404.)

Üldkomisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse motiividega seaduse otstarbe kohta, töötas esitatud eelnõu ümber järgmistes osades:

1) Valitsuse eelnõu järgi peavad jõuvankrid olema registreeritud, nende juhtidel peab olema juhtimisluba, ning selle juhtimisloa saamiseks peavad jõuvankritejuhid, kes jõuvankreid üldiseks tarbeks juhivad, omama jõuvankrijuhi kutsetunnistuse, isiklikuks tarbeks jõuvankrijuhid aga sooritama sõidukatse. Kõige selle tunnustas üldkomisjon otstarbekohaseks.

Lahku läheb selles osas komisjoni eelnõu sellepoolest, et komisjon otstarbekohaseks pidas jõuvankrite registreerimine panna omavalitsuste peale (§ 2), kuna valitsuse eelnõu järgi see teedeministeriumi peale oli pandud. Samuti jääb nendesamade omavalitsuste peale, kes jõuvankreid registreerivad, ka juhtimislubade väljaandmine (§ 12), kuna valitsuse eelnõu järgi see toiming politsei prefektide kohusena ette nähtud oli.

Komisjon leidis nimelt, et jõuvankrite registreerimise ja juhtimislubade väljaandmise panemine valitsuseasutuste peale otstarbekohane ei ole, vaid seda omavalitsused kui riigivõimu kohapealsed teostajad (P.S. § 75) paremate tagajärgedega teostada võivad.

Nende ülesannete panemine aga kõigi omavalitsuste peale võiks tuua seaduse käsitlemisel raskusi, kuna siis registreerimispunkte ja lube väljaandvaid asutusi liiga palju oleks, mille tõttu kannataks töö ühtlus. Seaduses aga otsekohe kõiki omavalitsusi üles lugeda, kellele need ülesanded peale panna, oleks raske, vaid otstarbekohasem on, kui teedeministeriumile võimalus jäetakse oma avalikult välja kuulutatavate määrustega kindlaks määrata omavalitsusi, kel õigus jõuvankreid registreerida ja juhtimislube välja anda. Töö lähema korra määrab teedeministerium.

Mis puutub kutsetunnistusi väljaandvatesse komisjonidesse (§ 13), leiti siingi otstarbekohasemaks, et need komisjoniid koosneksid nii omavalitsuste kui ka ministeriumide esindajatest, kusjuures teedeminister kindlaks määraks katsete kavad, mille järgi kutsetunnistust soovija vastava eksami peab sooritama. Samade komisjonide ees sooritaksid sõidukatse ka need

jõuvankritejuhid, kes luba soovivad saada jõuvankri juhtimiseks isiklikuks tarbeks. Viimaste katsete kavad peavad loomulikult lihtsamad olema.

2) Komisjon leidis, et autojuhtidele, kes saanud sõiduloa enne käesoleva seaduse maksamahakkamist, need load jõusse jääksid alustel, mis teedeministerium üles seab.

3) Jõuvankritejuhtide lubade äravõtmine oli valitsuse eelnõu järgi jäetud politsei prefektide ainuvõimkonda. Komisjoni ettepanekul võiks neid lube ära võtta, kui teatavad § 14. ettenähtud defektid esile tekivad, kas juhtimisloa väljaandja või sõidumääruste rikkumise avalikustuleku koha omavalitsus, ära kuulates politsei prefekti arvamise.

4) Jõuvankrite maksustamine oli valitsuse eelnõu § 6. järgi jäetud tariifinõukogu hooleks, kelle ülesandeks oleks jäänud nii maksu aluste kui ka maksu suuruse kindlaksmääramine. Üldkomisjon leidis, et jõuvankritemaks tuleb lugeda avalikuks otsekoheks maksuks, mille kohta põhiseaduse § 83 ütleb: „Ühtki avalikku maksu või koormatust ei või kellelegi peale panna „muidu kui seaduse alusel“.“

Sellest järeldab üldkomisjon, et jõuvankrimaksu suurus kui ka maksuvõtmise alused peavad olema seadusega kindlaks määratud, ning põhiseadus ei luba maksu määramist jätta administratiiv-võimu hooleks.

Tariifinõukogu ülesanne ei ole maksude ja koormatuste määramine, vaid raudtee-, posti j.n.e., see on regaaliate määramine.

Neil põhjustel võttis üldkomisjon eelnõusse §§ 3.—7., mis täpselt ära määravad jõuvankritelt nõutava maksu suuruse ja selle tasumise korra.

Need paragrahvid on rahaasjanduse komisjon rahanduslikust seisukohast läbi vaadanud ja vastuvõetavaks tunnustanud. Üle riigi kokku võttes, tuleks maksu sisse uute normide järgi umbes sama palju, kui seni seda maksu said omavalitsused.

Eelnõu § 5. järgi ei ole omavalitsustel omavalitsuste maksuseaduste alusel õigus jõuvankritelt, mis selle seaduse järgi maksustatud või sellest vabastatud, makse võtta. Summad, mis maksust sisse tulevad, tarvitatakse sihtotstarbeks (§ 9), see on teede j.n.e. ehitamiseks ja korrashoiuks, ning jagatakse omavalitsuste vahel eriseaduse alusel.

5) Põllumajanduses tarvitataivate isesõitvate lokomobiilide ja traktorite ning abimootoritega jalgrataste kohta käib seadus ainult selles osas, mis kõneleb liikumise korraldusest ja jõuvankrite tehnilisest konstruktsioonist.

Muudes osades ühineb komisjon valitsuse motiividega.

Lisa nr. 46.

Omavalitsuse komisjoni

SELETUSKIRI**jõuvankrite ja bensiini maksu jaotamise ja äratarvitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 79, veerg 769—770.)

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud bensiini ja jõuvankrite maksude jaotamise ja äratarvitamise seaduseelnõu järgi jaotatakse bensiini- ja jõuvankritemaksudest sissetulevad summad teede, sildade ja tänavate ehitamiseks ja korrashoiuks maa-, linna- ja aleviomavalitsuste vahel vastavalt rahvaarvule neis omavalitsuse piirkondades. Säärase jaotuse juures väheneksid mõne linna, eriti Tallinna, sissetulekud tunduvalt, mispärast rahaasjanduse komisjon oli sunnitud eeltähenatud summade jaotamisel maksma panema teised alused, mille järgi jõuvankritemaksust sissetulevad summad jaotatakse maa-, linna- ja aleviomavalitsuste vahel vastavalt nende piirides asuvate jõuvankrite arvule, kuna bensiinimaksust saavad maaomavalitsused 70% ning linna- ja aleviomavalitsused 30%. Selle järgi ei vähene ühegi omavalitsuse sissetulekud, võrreldes seni jõuvankritemaksust sissetulnud summadega, vaid linnad saaksid 138.276 kr. asemel 175.520 kr., alevid 3.032 kr. asemel 9.834 kr. ja maaomavalitsused 27.583 kr. asemel 193.620 kr. Nende uute aluste kohaselt muutis rahaasjanduse komisjon Vabariigi Valitsuse nõusolekul seaduseelnõu esialgset redaktsiooni, millega ühines üldjoontes ka omavalitsuse komisjon, tehes eelnõus peale redaktsiooniliste paranduste sisulise paranduse ainult § 4-das, mille järgi teede, tänavate ja sildade ehitamine ning korrashoidmine käesolevas seaduses ettenähtud summade arvel peab sündima täies ulatuses Maanteede seaduses ettenähtud korras ja alustel.

Lisa nr. 47.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**Tallinna avaliku lennuvälja alla maade ja ehituste sundvõõrandamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 129, veerg 1209—1210.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega ja esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 48.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**võlglastelt sissenõutud summade jaotamise korra muutmise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 75, veerg 753—754.)

Üldkomisjon muutis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu järgmiselt:

Pealkirjaks võttis: võlglastelt (pro vallasvarast) sissenõutud summade jaotamise korra muutmise seadus, kuna komisjon laiendas seaduseelnõus ettenähtud korda mitte ainult vallasvarade müügist sissetulnud summade peale, vaid igasuguste võlglastelt sissenõutud summade peale. Vastavad muudatused tehti: a) § 1214., nimelt jäeti välja saade § 1214³-le, mis kaotatakse käesoleva seaduse teise osaga, ja b) § 1214¹, kus üldisest korrast eraldatud ainult kinnisvara müügist sissetulnud summad, mis jaotatakse § 1214² ettenähtud korras.

Tähtaegu lühendas komisjon: kokkuleppimiseks kahe nädala asemel kolme päeva peale ja kava kokkuseadmiseks kuu aja asemel kahe nädala peale. Muudes osades ühineb komisjon Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõuga.

Peale selle täiendas komisjon eelnõu § 1215a muutmise, missugune muudatus oli algatatud rkl. A. Jõeääre poolt esitatud eelnõuga. Komisjon ei leidnud aga võimalikuks täiel määral ühineda algataja ettepanekuga, vaid asetaski esimesse järjekorda nõudmised, mille kindlustamiseks müüdüd vallasvara panditud (B. E. S. § 1469 ja järgm.); alles teises järjekorras tuleksid tööliste ja teenijate palganõudmised, kelle palgasumma ei ületa kuus 60 krooni, kuid mitte rohkem kui 180 krooni igal üksikul isikul.

Kinnisvara müügist sissetulnud summade jaotamise kord, mis ette nähtud Tsviilkohtupidamise seaduse § 1890., jääb seniseks.

Lisa nr. 49.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**väljakutse toimetamise asjus tsiviilkohtupidamise seaduse täiendamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 120, veerg 1133—1134.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Lisa nr. 50.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**tuletõrje seaduse § 24. muutmise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 111, veerg 1093—1094.)

Peajoonetes ühinedes valitsuse poolt esitatud seletuskirjaga, pidas komisjon tarvilikuks seaduseelnõus järgmistele asjaoludele tähelepanu juhtida.

Et Tempelmaksu seaduse (RT 45 — 1928) § 12. p. 3 vabatahtlikud tuletõrjeühingud tempelmaksu maksmisest vabastab, siis oleks käesolev seadus valitsuse poolt esitatud kujul õieti tuletõrjeühingute õiguste kitsendamine. Seda arvesse võttes, otsustas komisjon tuletõrje seaduse muutmise seaduse § 24. esimeses lõikes ainult kantselseimaksust vabastamist rõhutada.

Vastavalt Vabariigi Valitsuse ja ministriumide korraldamise seadusele võeti § 24. teises lõikes sõna „kaubandus-tööstusministrilt“ asemele sõna „majandusministrilt“.

Lisa nr. 51.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**ühheidsandama rahvusvahelise töökonventsiooni poolt vastuvõetud meremeeste palkamise lepingu konventsiooni eelnõu kinnitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 86, veerg 809—810.)

Käesolev eelnõu on esitatud Vabariigi Valitsuse poolt järgmise seletuskirjaga:

„IX rahvusvaheline töökonventsioon võttis vastu muu seas konventsiooni-eelnõu, mis näeb ette tähtsamaid nõudmisi, millistele peab vastama meremeeste palkamise leping nende huvide kaitse suhtes. Käesoleva konventsiooni-eelnõu määrused on juba arvesse võetud osalt Riigikogu poolt vastuvõetud Meremeeste seaduse eelnõus, osalt Riigikogu poolt 31. jaanuaril 1928 vastuvõetud Meremeestekodu seaduses (RT 13 — 1928, art. 70). Seepärast ei tohiks olla mingisugust takistust eelnimetatud konventsiooni-eelnõu kinnitamiseks.“

Üldkomisjon leidis, et konventsiooni-eelnõu on kokkukõlas meie maksva seaduseandlusega, mispärast tuleks vastu võtta. Kuna aga konventsiooni-eelnõus toodud mõistet „home trade“

meie seadustes lähemalt ära ei määrata, siis tuleb seda teha konventsiooni-eelnõu kinnitamise seaduses. Vastavalt tuleks viimase § 1. lõppu võtta lisalause „kusjuures selles konventsiooni eelnõus tähendatud „home trade“ all tuleb mõista maksvates seadustes ettenähtud kohalikku sõitu“.

Peale selle tuleks konventsiooni-eelnõu eestikeelset tõlget ühtlustada maksvate seaduste terminoloogiaga. Nii tuleks asendada nimetus: laevaomanik — laevaperemehega, kapten — laevajuhiga, meeskond — laevaperega, lastimine — laadimisega.

Üldkomisjon teeb ettepaneku, käesolev seaduseelnõu vastu võtta.

Lisa nr. 52.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**Eesti ja Läti vahel piirijoonega poolitatud kinnisvarade likvideerimise tähtaja pikendamise asjus allakirjutatud protokollide kinnitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 132, veerg 1225—1226.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega.

Kuna protokoll ellu astub 1. aprillist 1929, pidas üldkomisjon tarvilikuks kinnitamise seadust täiendada § 3-ga, et käesolev seadus hakkab maksma avaldamisega Riigi Teatajas.

Käesoleva seaduseelnõu on läbi vaadanud ja heaks kiitnud ka väliskomisjon.

Lisa nr. 53.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI**välismaaliste vahekohtu otsuste täitmise konventsiooni kinnitamise seadusele.**

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 112, veerg 1097—1098.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega ja esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Käesoleva eelnõu on ka väliskomisjon läbi vaadanud ja heaks kiitnud.

Lisa nr. 54.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

laevasõidu riikliku laenufondi seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 143, veerg 1273—1274.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmi-seks.

Lisa nr. 55.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti kultuurkapitali seaduse § 3. muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 144, veerg 1277—1278.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmi-seks.

Lisa nr. 56.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

tollinõukogude täiendamise, salakaupade loetluse täiendamise ja salakauba asjus trahvide ning tõkkeabinõude muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 130, veerg 1213—1220.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjas toodud põhjendustega.

Käesoleva eelnõu on rahanduslikust küljest läbi vaadanud ka rahaasjanduse komisjon ja tunnustanud selle vastuvõetavaks.

Lisa nr. 57.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

ÄRIMAKSU SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

I.

Riigikogu poolt 25. mail 1928. a. vastu võetud „ärimaksu kohta käivate seaduste muut-

mise seaduse“ (RT 44 — 1928) esimese osa I jao § 453 punkt 11 muudetakse järgmiselt (Riigi ärimaksu alla ei kuulu): „omavalitsuste poolt ülalpeetavad pandimajad ja viimaste kauplused, kui neis müüakse ainult samas pandimajas panditud asju; ühistegelised laenuasutused ja tarvitajateühisused, milliste põhikapi-tal üle 5.000 krooni ei ole“.

II.

Käesolev seadus hakkab maksma 1928. a. maksuaastast arvates.

SELETUSKIRI.

Ärimaksude kohta käivate seaduste muutmise seadus töötati välja ühel ajal juriidiliste isikute maksu seadusega ja esitati Vabariigi Valitsuse poolt sellega üheskoos Riigikogule, sest oli kavatsus need ühel ajal maksma panna. Seepärast kriipsutati maha rahaministeeriumis ärimaksu muutmise seadusest, kui liigne lause: „ühistelgelised laenuasutused ja tarvitajateühisused, milliste põhikapital üle 5.000 krooni ei ole“, sest vastav kergendus neile ettevõtetele oli ette nähtud juriidiliste isikute maksu seaduse kavas. Et aga viimast ei võetud vastu 1928. a. esimesel poolel, kuna Ärimaksu seaduse muutmise seadus võeti vastu Riigikogu poolt 25. mail 1928, siis hakkab juriidiliste isikute maksu seadus maksma varemalt 1. jaanuarist 1929; seepärast oleks soovitatav, et 1928. a. jaoks tähendatud ettevõtete kohta käiv kergendus restaureeritaks.

Lisa nr. 58.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

ärimaksu seaduse muutmise seadusele.

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 59.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

liitumise seadusele konventsiooniga teatud reeglite ühtlustamiseks laevade kokkupõrke alal.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 110, veerg 1089—1092.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Lisa nr. 60.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

liitumise seadusele konventsiooniga teatud reeglite ühtlustamiseks päästmise ja abiandmise alal merel.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 113, veerg 1101—1104.)

Üldkomisjon ühineb Vabariigi Valitsuse ettepaneku seletuskirjas toodud põhjendustega.

Lisa nr. 61.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

raudteerasjanduse rahvusvahelise korra kohta käiva konventsiooni ja põhikirja ning selle allakirjutamise-protokolli kindlitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 92, veerg 937—938.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 62.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 134, veerg 1233—1234.)

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga, leidis õiglaseks tõsta pensioni 25% võrra.

Valitsuse eelnõuga võrreldes tõuseks lisakulu 30.000 kroonilt 31.500 kroonile.

Lisa nr. 63.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioni seaduse põhjal määratud pensionide kõrgendamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 133, veerg 1229—1232.)

Rahaasjanduse komisjon, ühinedes Vaba-

riigi Valitsuse seletuskirjaga, leidis õiglaseks pensioni kõrgendada 20%-lt 25%-le, kuna riigiteenijate palk koosseisude seadusega natuke üle 25% tõusis.

Üldine kulu tõuseks selle paranduse tagajärjel Kr. 130.000-lt 136.500 kroonile.

Lisa nr. 64.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

riigi asutustes ja ettevõtetes töötavate töölise pensioniseaduse (RT 23—1926) §§ 3, 4, 5, 8, 24 ja 26 muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 135, veerg 1237—1240.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse seletuskirjaga. Eelnõus tehtud muudatused on redaktsioonilist laadi.

Ainukese sisulise parandusena oleks nimetada eelnõu II osa täiendust, et Tööstusliku töö seaduse §§ 598—771 ainult nende pensionäride kohta maksvuse kaotavad, kes pärast selle seaduse maksmahakkamist pensioni saama hakkavad. See parandus on vajalik sellepärast, et ei oleks tarvidust senistele pensionäridele uue seaduse alusel pensioni määramist uuesti otsustada.

Lisa nr. 65.

Maakomisjoni

SELETUSKIRI

Mustvee alevi administratiiv-piirides maakorralduse seaduse maksmapanemise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 117, veerg 1117—1118.)

Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu arutamisel tekkis maakomisjonil küsimus, kui suurel määral ettevõtetav maakorraldus puudutab alevi ehitusepiirkonda, ja kas ei too ta endaga kaasa rohkearvulist elamute lammutamist. Valitsuse esindajad seletasid, et alevi ehitusepiirkonnas kavatsatud on maakorraldusetööde nime all läbi viia ainult tänavate ja teedevõrgu kindlaksmääramine ja hädatarvilikkude kruntide piiride õiendamine, kuna hoonetealune maa tunnustatakse eriti väärtuslikuks, mille ümbervahetamine võib sündida ainult maaomaniku nõusolekul. Täies ulatuses viiakse läbi maakorraldusetööd ainult väl-

jaspool ehitusepiirkonda. Neid seletusi ära kuulates, ühines maakomisjon Vabariigi Valitsuse eelnõuga.

Üldkomisjon, kes seaduseelnõu kaalus juriidilise külje suhtes, leidis, et seaduseelnõu on juriidilisest küljest vastuvõetav.

Maakomisjon esitab käesoleva seaduseelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks muutmata.

Lisa nr. 66.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI

kohtuotsuste täitmise asjus Tsiviilkohtupidamise seaduse muutmise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 121, veerg 1137—1138.)

Üldkomisjon muutis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõu järgmiselt:

1) jättis välja §§ 559¹ ja 937¹ järgmistel kaalutlustel: üldkohtutele alluvad nõudeasjad vallasvara kohta üle 1.000 krooni. Seega võib vallasvara üleskirjutamist nii nõude kindlustamisel kui ka otsuste täitmisel, kus sissenõutav ehk kindlustatav summa ei ületa 200 krooni, ette tulla ainult üksikutel juhtumistel. Raha-kogu esimeestel tekiksid raskused otsuste täitmise politsei konstaablite ja komissaride peale panemisel, kuna teadmata, kui kaugel asuvad otsustetäitjad võlglaste elukohast, ja kelle piirkonnas võlglane asub. Kinnisvaradesse puutuvaid otsuseid peaks aga täitma igal tingimusel kohtupristav.

2) § 158¹ täiendati seega, et ka määrused nõude eelkindlustuse üle kuni 200 kroonini politsei poolt täidetakse.

Peale selle leidis komisjon, et politseiametnikkudele, kes saavad suurema palga kui kohtupristavid ja sunnitud ei ole kantsleijõude pal-kama taksirahadest sissetulnud summade arvel, põhjust ei ole taksis ettenähtud tasu täiel määral maksta, vaid õiglane oleks, kui nad selle tasu saaksid pooles suuruses.

3) Lõpuks täiendas komisjon seadust teise osaga, millega kaotatakse Ajutiste kohtute sisse-seadmise (RT 1 — 1918) § 1. punkt k, mida asendab käesoleva seadusega maksmapandud § 158¹.

Lisa nr. 67.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

Eesti-Saksa kaubanduse- ja laevanduselepingu kinnitamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 142, veerg 1265—1270.)

Kui väliskomisjon, nii ka rahaasjanduse komisjon on kaalunud Eesti-Saksa kaubanduse- ja laevanduselepingut. Esimene on selle kokkuleppe kinnitamise välispoliitiliselt soovitavaks pidanud, teine leidnud, et Eesti ja Saksa majandusesuhete korraldamine selle lepingu alusel Eestis vastuvõetav on, ja kaubandus mõlema maa kasuks lepingu määruste alusel rahulikult areneda võib.

Lisa nr. 68.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

põllumajandusele määratud krediitide kasutamise seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 140, veerg 1257—1258.)

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muuõmata Riigikogule kinnitamiseks.

Lisa nr. 69.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI

perekonnaseisu ametnikkude-vaimulikkude ja nende perekondade pensionikapitali seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 138, veerg 1249—1250.)

Rahaasjanduse komisjon ühineb Vabariigi Valitsuse motiividega ja seletuskirjaga. Seaduseelnõu põhjalikuma kaalumise otstarbel moodustati vastav alamkomisjon, kes valitsuse poolt esitatud seaduseelnõu ümber töötas. Rahaasjanduse komisjon on seaduseelnõus järgmised põhimõttelised muudatused teinud:

1. Seaduse pealkiri vormuleeriti teisiti, täpsemalt vastav sisule, milles kõneldakse pensionikapitali loomisest vanaduse ja haiguse tõttu ametist lahkunud vaimulikkudele, kes endiste veneaegsete seaduste järgi perekonnaseisu muudatusi registreerisid, kui ka praegustele perekonnaseisu ametnikkudele-vaimu-

likkudele ja nende perekondadele (§ 4). Pensioni- ja toetusemaksmise aluseks on asjaolu, et vaimulikud Perekonnaseisu seaduse järgi perekonnaseisu ametnikud on ja rüklikke ülesandeid täidavad.

2. Pensionikapital loeti otstarbekohasemaks asutada Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi juurde, kust ta vastavalt koguduste hingede arvu suurusele jagatakse evangeeliumi-luteriusu ja apostliku õigeusu kirikute keskvalitsustele kui ka väljaspool nimetatud keskvalitsusi seisvate koguduste vahel. Seega oleks ühtlasi võimaldatud neile üksikute koguduste vaimulikkudele, kes väljaspool kirikute keskvalitsusi seisavad, oma pensioniosa saada otseteed Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi kaudu (§§ 1—3).

3. Kuna pensionimaksmine vaimulikkudele sünnib sel alusel, et vaimulikud perekonnaseisu ametnikud on, siis on rahaasjanduse komisjoni poolt seaduseelnõus vastav lõige sisse võetud, mis takistab pensioniõiguse laiendamist kõigi vaimulikkude peale (§ 4).

4. Et Hariduse- ja sotsiaalministeeriumil kui ka kirikute keskvalitsustel tarvidus võib tekkida perekonnaseisu ametnikkudele-vaimulikkudele ka toetust anda, on säärased võimalused seaduse § 4. alusel ette nähtud.

Rahaasjanduse komisjon esitab käesoleva seaduse Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 70.

Üldkomisjoni

SELETUSKIRI kollektiivlepingute seadusele.

(Vabariigi Valitsuse ettepanek ja seletuskiri vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 139, veerg 1253—1256.)

Üldkomisjon, ühinedes käesoleva seaduse kohta Vabariigi Valitsuse motiividega, tegi eelnõus mõned redaktsioonilised parandused.

Sisulise parandusena otsustas komisjon kustutada eelnõu § 14., kuna karistusemäärade järele kollektiivlepingute mitteteatamise eest töö-hoolekandeministeeriumile ei ole tarvidust, sest kollektiivleping ei saa üldse muidu juriidilist jõudu omada, kui temast pole teatatud töö-hoolekandeministeeriumile.

Eelnõu on läbi vaadatud sotsiaalkomisjoni poolt ja sotsiaalpoliitilisest seisukohast vastuvõetavaks tunnustatud.

Vabariigi Valitsuse seletuskirja § 1. juurde käiva osa 1 lõige on sattunud seletuskirja eksikombel ning ei ole kokkukõlas § 1. tekstiga, mille tõttu seda osa seletuskirjast lugeda ei tule.

Lisa nr. 71.

Kodukorra komisjoni

SELETUSKIRI

Riigikogu kodukorra täiendamise seadusele.

Kodukorra komisjon esitab käesoleva eelnõu Riigikogule vastuvõtmiseks Riigikogu juhatuse algatusel.

Riigikogu juhatus põhjendab käesolevat Riigikogu kodukorra täiendust järgmiselt:

Riigikogu kodukorras leidub Riigikogu kantselei kohta ainult üks paragrahv (3), mis kõneleb sellest, et Riigikogu kirjavahetus ja kantselei käib juhatuse võimkonda. See asjaolu sundis Riigikogu juhatust läinud aastal (7. novembril) asja paremaks korraldamiseks omal võimul maksma panema Riigikogu kantselei korralduse. Maksmapandud korraldus on täiesti otstarbekohane, kuid tahes rajada korraldust veel kindlamale alusele, leidis Riigikogu juhatus vajaliku, et Riigikogu kantselei korralduse üldjooned oleksid ette nähtud Riigikogu kodukorras. Vastavalt sellele on ka esitatav kava kokku seatud. Selle kava järgi täiendatakse Riigikogu kodukorda uue peatükiga (I-A), milles oleks üldiselt ette nähtud Riigikogu kantselei korraldus.

Riigikogu kantselei seisaks Riigikogu esimehe valve all, mis enesestmõistetav, sest juhatusel kui kolleegiumil oleks raske seda täita. See kord maksis tegelikult kogu aja ning leidis väljenduse ka Riigikogu juhatuse poolt kinnitatud Riigikogu kantselei korralduses (§ 1). Pealegi vastaks see kord riigikantselei kohta põhiseadusega maksmapandud korrale (põh. § 65). Riigikogu kantselei üldjuhtimine kuuluks Riigikogu asjadevalitsejale. See vastaks korrale, mis ette nähtud Riigikogu juhatuse poolt kinnitatud Riigikogu kantselei korralduses kui ka põhiseaduses (§ 15) riigikantselei kohta. Riigikogu juhatus määraks ametisse ja vabastaks sellest Riigikogu asjadevalitseja. Praegu ei näe ette seda ei Riigikogu kodukord ega ükski teine seadus. Kuid tegelikult on käidud selle korra järgi, ja Riigikogu juhatus fikseeris selle ka eeltähendatud kantselei korralduses (§ 7). Oleks mõeldav, et seaduseandlusekogu (Riigikogu) määrab ametisse Riigikogu asjadevalitseja, nagu see näiteks sünnib Belgias, kuid näib, et see meil poleks vajalik. Selle kasuks võiks vist rääkida asjaolu, et Riigikogu asjadevalitsejal on teatavad ülesanded ka Riigikogu koosolekul, mis pärast oleks soovitatav, et neid täidaks Riigikogu poolt määratud ametnik.

Mis puutub eriti ametnikkudesse, siis ei ole Riigikogu kodukorras ette nähtud, et

nad on riigiteenijad. Seda on nad ainult selle tõttu, et Riigikogu kantselei koosseis ette nähtud Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse (RT 27 — 1927) järgi. Riigiteenistuse seadus (RT 149 — 1924) aga kõneleb ainult valitsuseasutuste teenistuses olevatest riigiteenijatest. Sellepärast on vaja ette näha Riigikogu kodukorras, et Riigikogu ametnikud ja teenijad on riigiteenijad, kusjuures vastavates riigiteenijate kohta käivate seadustes ettenähtud Vabariigi Valitsuse õigused (näiteks Riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 4, Riigiteenistuse seaduse §§ 25, 42 ja 43) kuuluksid Riigikogu juhatusel. Riigikogu juhatus kinnitaks Riigikogu kantselei üksikasjaliku korralduse, mis oleks kokkukõlas Riigikogu kodukorra § 3. ning vastaks ühtlasi õigustele, mis olemas kõigil asutistel neile alluvate asutiste korraldamise alal. Riigikogu juhatus määraks kindlaks ühtlasi ka Riigikogu ametnike ülesanded Riigikogu koosolekul. Neid üksikasjalikult ette näha kodukorras oleks otstarbetu, sest need võivad alati muutuda, samuti võivad muutuda ka ametnike koosseisud. Seepärast näib otstarbekohasem, kui seda teeks Riigikogu asemel Riigikogu juhatus, kes näiteks määraks kindlaks Riigikogu asjadevalitseja ülesanded Riigikogu koosolekul (vt. Riigikogu kantselei korralduse § 11), Riigikogu komandandi ülesanded, Riigikogu muude ametnike ülesanded — eriti ettepanekute hääletamisel j.n.e. j.n.e.

Peale selle Riigikogu juhatus leidis vajaliku täiendada Riigikogu kodukorra §§ 4. ja 13., sest üheski neist ei ole ette nähtud, kes täidab sekretäri kohuseid. Kava järgi täidaks neid ülesandeid Riigikogu asjadevalitseja, nagu seda ette näeb praegune Riigikogu juhatus poolt maskmapandud Riigikogu kantselei korraldus (§ 11).

Lõpuks Riigikogu juhatus arvates tuleks täiendada Riigikogu kodukorda paragrahviga, milles ette nähtaks, kes kirjutavad alla väljakuulutatavatele seadustele, otsustele ja teadaannetele. Põhiseaduse § 53. järgi Riigikogu juhatus kuulub välja seadused, kuid ei põhiseadus ega ka Riigikogu kodukord ei kõnele sellest, kelle allkirju need kandma peavad. Riigikogu juhatus otsuse (6. aug. 1926, prot. nr. 11 p. IX) kohaselt kirjutavad neile alla Riigikogu esimees või abiesimees ja Riigikogu sekretär või abisekretär, kuid on küsitav, kui-võrt tähendatud otsus kokkukõlas seadustega. Sellepärast leidis Riigikogu juhatus vajalikuks, et selle otsekohe ette näeks Riigikogu kodukord, täiendades allkirjade arvu veel Riigikogu asjadevalitseja allkirjaga. Riigikogu asjadevalitseja allkiri kinnitaks, et väljakuulu-

tatav seadus vastab Riigikogu poolt vastuvõetud seadusele, et väljakuulutamise sünnib Riigikogu kodukorra § 58. kohaselt, ja et väljakuulutataval seadusel Riigikogu esimehe või abiesimehe ja sekretäri või abisekretäri allkirjad nende poolt antud.

Kodukorra komisjon täiendas eelnõu § 5² teise lõikega põhjusel, et Riigikogu kodukord (nii maksev kui ka täiendus) ei näe peale Riigikogu asjadevalitseja ette teiste ametnike ja teenijate ametisse määramise ja sellest vastamise korda. Kodukorra komisjon fikseeris selle üldiselt, jättes lähema korralduse Riigikogu juhatusel hooleks.

Lisa nr. 72.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

RIIGIKOGU VALIMISE, RAHVAHÄÄLETAMISE JA RAHVAALGATAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seadus (Riigi Teataja nr. 16 — 1926. a., sead. nr. 17) muudetakse järgmiselt:

§ 115. maksvuseta.

§ 116. Hääleõiguslike kodanike nimikirjade pidamise, nimeliste tunnistuste valmistamise (§ 67) ning valimisedeliste ja nimeliste tunnistuste saatmise (§ 68), samuti jaoskonna komisjonide ja ringkonna komiteede asjaajamise kuludeks antakse Riigikogu juhatusel otsusel erisummad iga-aastases riigi eelarves Riigikogu valimisteks ja rahvahääletamiseks määratud krediitide arvel.

SELETUSKIRI.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse — nii uue (RT 16 — 1926, sead. nr. 17) kui ka vana (RT 105/106 — 1920, sead. nr. 242) — järgi võetakse riigi kanda ainult jaoskonnakomisjonide ja ringkonnakomiteede asjaajamise kulud (uue seaduse § 116, vana seaduse § 113), kuna kõik muud omavalitsuste kulud Riigikogu valimiste ja rahvahääletamise asjus omavalitsuste kanda jäävad (uue seaduse §§ 67, 68, 115 ja 118, vana seaduse §§ 57, 58, 112 ja 115). Säärane kord tundus raskena meie omavalitsustele — iseäranis aga koormavaks muutus see meie suurematele linnadele (Tallinn ja Tartu). Seda tõendab piltlikult järgmine tabel.

Tartu.	Asutav Kogu.	I Riigikogu.	Rahvahääletamine.	II Riigikogu.	III Riigikogu.
Kulude üldsumma	17.012.74	168.322.—	245.365.—	178.137.50	285.000.—
Linna osa	6.387.64	56.966.50	157.355.—	103.787.50	190.825.—
Riigi osa	10.625.10	111.355.50	88.010.—	74.350.—	94.175.—
Tegelikult riigilt saadud	10.625.10	111.355.50	10.872.—	—	1.050.—
või protsent kulude üldsummast	62,5%	66,2%	4,4%	0%	0,37%
Tallinn.					
Kulude üldsumma	107.877.—	313.889.34	648.414.—	598.748.—	753.810.—
Linna osa	68.032.22	90.619.19	314.022.—	382.298.—	544.032.—
Riigi osa	39.845.60	223.270.15	334.392.—	216.450.—	209.778.—
Tegelikult riigilt saadud	39.845.60	223.270.15	49.857.—	—	—
või protsent kulude üldsummast	36,9%	41,1%	6,7%	0%	0%

Sellele aitas kaudselt kaasa ka see asjaolu, et Riigikogu juhatus arvates tuleb „asjaajamise kulude“ all mõista ainult kantseleitarvete kulusid. Enesestmõistetav — muutub see kulude koorem omavalitsustele veel raskemaks, kui Riigikogu valimisi ja rahvahääletamisi hakatakse sagedamini ette võtma. Juba nüüd võib oletada, et lähematel aegadel neid saab mitu olema (võõrandatud maade eest tasumaksamise seadus, põhiseaduse muutmise kava). Järelikult, kui maksvas kulude tasumise korras muudatusi ette ei võeta, võivad omavalitsused kergesti säärasesse seisukorda sattuda, kus neil neid kulusid tasuda tuleb summadest, mis määratud nende otsekoheste ülesannete teostamiseks. Sellest on ka tingitud käcsoleva seaduseelnõu esitamine. Jäädes maksva seaduse § 116. väljendatud kulude tasumise viisi juurde, ei piirdu aga seaduseelnõu tähendatud paragrahvis ettenähtud („jaoskonna komisjoni ja ringkonna komiteede asjaajamise“) kuludega, vaid arvab tasumiseletulevate kulude alla ka hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise, nimeliste tunnistuste valmistamise (§ 67) ja valimisedelite ja nimeliste tunnistuste saatmise (§ 68) kulud. Tähendatud kulude tasumise üksikasjad aga määraks Riigikogu juhatus sama seaduse § 8. p. 3. korras.

Lisa nr. 73.

Rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

RIIGIKOGU VALIMISE, RAHVAHÄÄLETAMISE JA RAHVAALGATAMISE SEADUSE MUUTMISE SEADUS.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seadus (RT 16 — 1926, sead. nr. 17) muudetakse järgmiselt:

§ 115 maksvuseta.

§ 116. Hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise, nimeliste tunnistuste valmistamise (§ 67), valimisedelite ja hääletamis- ning nimeliste tunnistuste saatmise (§ 68), samuti jaoskonna komisjonide ja ringkonna komiteede asjaajamise kuludeks antakse Riigikogu juhatus otsusel erisummad iga-aastases riigi eelarves Riigikogu valimisteks ja rahvahääletamiseks määratud krediitide arvel.

Hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamiseks nimeliste tunnistuste valmistamiseks, valimis- ja hääletamisedelite ning nimeliste tunnistuste saatmiseks antakse linna-, alevi- ja vallaomavalitsustele iga hääleõigusliku kodaniku pealt tasu sellekohaste normide järgi. Tähendatud normid kinnitatakse Riigikogu juhatus poolt iga eelarve aasta jaoks ning avaldatakse Riigi Teatajas.

SELETUSKIRI.

Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõus ei ole ette nähtud, millisel alusel sündima peaks tasuandmine omavalitsustele hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise, nimeliste tunnistuste valmistamise, valimisedelite ja hääletamis- ning nimeliste tunnistuste saatmise, samuti jaoskonnakomisjonide ja ringkonnakomiteede asjaajamise kuludeks.

Rahaasjanduse komisjon asus seisukohal, et tasuandmine sündima peaks sellekohaste normide järgi, omavalitsuse piirkonnas asuvate hääleõiguslike kodanikkude arvu aluseks võttes. Riigikogu juhatus kohuseks jääks nende normide kindlaksmääramine eraldi iga tasusaamise liigi kohta.

Lisa nr. 74.

Kodukorra komisjoni

ESITIS.

Riigikogu otsustab:

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduse läbivaatamiseks ja uue valimisseaduse väljatöötamiseks valida erikomisjon.

SELETUSKIRI.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduseelnõu anti Riigikogu otsuse põhjal enne suvist vaheaega käesoleval aastal kodukorra komisjoni, kusjuures Riigikogus rõhutati, et kodukorra komisjon kaalumisele peaks võtma kogu valimisseaduse ümbertöötamise küsimuse. Mitmed kõnelejad avaldasid Riigikogu koosolekul 5. mail 1927 mõtteid, et maksvas valimisseaduses palju puudusi on, ja et seepärast kogu valimisseadus ümber töötada tuleks, et seda novellidega teha otstarbekohane ei ole, et valimisseaduse ümbertöötamist isegi see II Riigikogu komisjon tarvilikuks pidas, kes valimisseaduse välja töötas. Avaldati ka arvamist, et kodukorra komisjon peaks kaaluma, missugusel teel uue eelnõu väljatöötamine kõige otstarbekohasem on: kas selleks valida erikomisjon või jätta eelnõu väljatöötamine kodukorra komisjoni hoolde.

Riigikogus tehtud mõtteavaldusi arvesse võttes, leidis kodukorra komisjon, et maksev valimisseadus laiaulatuslikku ümbertöötamist vajab mitte ainult seaduses leiduvate puuduste pärast, vaid peaasjalikult valimisseaduse ümberkonstrueerimiseks uute põhimõtete alusel, mis II Riigikogus teostamata jäi ajapuhuse pärast.

Kodukorra komisjoni valimisel ei võetud arvesse asjaolu, et valimisseaduse ümbertöötamine kodukorra komisjoni ülesandeks jääb. Seepärast peab kodukorra komisjon erikomisjoni valimist otstarbekohasemaks, sest vististi ei vaele selle vastu, et uue valimisseaduse väljatöötamisest peaksid võimalikult need Riigikogu liikmed osa võtma, kes maksva valimisseaduse alusel valimiste juhtimisest osa on võtnud ja tegelikult seaduse puudustega tutvunenud. Kui erikomisjoni ei taheta valida, peaks arvatavasti, vähemalt osaliselt, kodukorra komisjoni ümbervalimine ette võetama, mida kodukorra komisjon ei soovita.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadust kodukorra komisjon sisuliselt ei kaalunud, sest komisjon asus seisukohale, et tähendatud

seaduseelnõu arutamiseks antaks samasse erikomisjoni, kelle ülesandeks jääb valimisseaduse ümbertöötamine.

Lisa nr. 75.

Riigikogu valimise, rahvahääletamise, ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seaduse läbivaatamise ja uue valimisseaduse väljatöötamise komisjoni

SELETUSKIRI**Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadusele.**

Praegune Riigikogu valimisseadus tahab ümbertöötada põhjalikult — selles arvamisest on olnud peaaegu kõik rühmad. See töö on aga erikomisjoni üksmeelse otsuse põhjal ta laia ulatuse poolest tunnustatud sääraseks, mida põhjalikult peaks ette valmistama ja mis selle tõttu uue rahvaesinduse mure peaks olema. Üksikud parandused on aga otsekohe paratamatud, mis seepärast ka lahenduse peaksid leidma. Neist puudustest käsitleb käesolev seaduseelnõu kaht: 1) valimiste kulude katmise korda ja 2) nimeliste häälte kasutamist kandidaatide valimise määramisel.

Praeguse korra kohaselt langevad hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise kulud valimisseaduse § 115. alusel omavalitsuste kanda, kuna otsekohesed valimise kulud kaetakse § 116. alusel Riigikogu eelarves ettenähtud summadest Riigikogu juhatusel otsusel.

Juba mõnda aega tagasi esitati Riigikogule seaduseelnõu, mis ka hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise kulud tahtis võtta riigi eelarve kanda. Rahaasjanduse komisjon kiitis selle kava oma poolt heaks, kuid Riigikogu otsustas eelnõu anda kaaluda valimisseaduse komisjoni. Viimane, küsimust kaaludes, leidis, et omavalitsused, kes neid nimekirju seaduse alusel kohustatud pidama, seda ei tee ainuüksi Riigikogu valimiste ja rahvahääletamise otstarbel, vaid ka oma huvides ja oma ülesannete jaoks. Seepärast ei oleks õige neid kulusid võtta täielikult riigi eelarve kanda. Kuid komisjon ei saanud ka salata, et omavalitsuste tulud väga piiratud on, vallas peaasjalikult ainult isikumaksust oma välaminekud peavad katma, maakonnad (kes küll käesoleval puhul kõne alla ei tule) 1928./1929. a. eelarvete järgi maksudest ainult 34,52% oma tulumest said, kuna riiklikud toetusesummad seejuures ulatusid tervelt 46,31%-le. See näitab, missuguses raskes olukorras majan-

duslikult meie omavalitsused on, ja seepärast pidas komisjon ka paratamatuks kergendada nende olukorda sel teel, et hääleõiguslike kodanikkude nimekirjade pidamise kulud riigi eelarve kanda võetaks. Et omavalitsused neis kuludes ratsionaalselt talitaksid, on kulude summa määramine jäetud eelarves lubatud krediidi piirides Riigikogu juhatus ülesandeks ja õiguseks.

Teine parandus puudutab nimeliste häälte kasutamist kandidaatide valimise määramisel, mida käsitlevad valimisseaduse §§ 96—98. Senine arvestamisviis on toonud nähtavale mõningad puudused. Nimelt loetakse nimekirja piirides valituks kõigepealt need kandidaadid, kes saanud hääli vähemalt valimisjagaja suuruses. Valimisjagaja on aga pahahti suurem nimekirjade ühenduse jagajast, mille tõttu nimekirjas viimase kandidaadi leidmiseks enam hääli kas üldse ei jää või neid õige vähe on. Säärasel puhul on otsustajaks mõned üksikud nimelised hääled, ja teoreetiliselt võib ette tulla järgmine juht: nimekirjas on 20 kandidaati, ja nimekiri saab 3 saadiku kohta; kaks esimest on valitud valimisjagaja määramise kaudu, kuid sellega lõpevad ka nimekirjale antud hääled; nüüd otsustavad nimelised hääled, ja neid on 3. kandidaadil 4, viimsel (kahekümnendal) aga 5; valituks tuleb sel puhul tunnustada üheainsa nimelise hääle enamuse tõttu 20. kandidaat. Seda ei ole aga tahtnud valijad, sest nimeta hääled, mida tuhandeid, on antud nimekirja järjekorra kasuks, 20. kandidaati on toetanud kõigest 5 kodaniku. Säärasteid juhtumisi on olnud eelmistel valimistel, kuigi mitte nõnda teravalt kujul, kuid ka seal on otsustajaks saanud ainult mõnikümmend häält. Valimisseaduse üldsüsteemi tahtmine see olla ei saa, ja selle puuduse kõrvaldamiseks soovitab komisjon kaht abinõu: esiteks võtta otsustajaks nimekirja piirides mitte valimisjagaja, vaid ühendusejagaja, mis praktiliselt peaaegu alati väikesem, ja mille tõttu häältepuudust viimasena määramisele tulev kandidaadi jaoks karta ei ole, — ning ühtlasi määrus maksma panna, et nimekirja järjekorra muutmiseks vähemalt 500 nimelist häält tarvis on. Need kaks abinõu kõrvaldavad senised puudused ja ei muuda ühtlasi ka praeguse valimisseaduse süsteemi.

Lisa nr. 76.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

EESTI-PRANTSUSE KAUBANDUS- JA LAEVANDUSKONVENTSIOONI KINNITAMISE SEADUS.

§ 1. Eesti-Prantsuse kaubandus- ja laevanduskonventsioon, selle allakirjutamise pro-

tokoll ja konventsiooni kohta vahetatud noodid, kõik alla kirjutatud Pariisis 15. märtsil 1929. a., tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Konventsiooni, allakirjutamise protokoll ja vahetatud nootide prantsusekeelsed tekstid ja eestikeelsed tõlked avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

SELETUSKIRI.

Võttes läbivaatusele Eesti-Prantsusemaa uue kaubanduselepingu, eriti selle tariifilises osas, tuleb meeles pidada Prantsusemaa kaubalepingute alal maksvat korda. Kui liigitada Prantsusemaa poolt sõlmitud ja möödunud aasta lõpul maksvusel olnud kaubanduselepingud tariifiliste soodustuste seisukohalt, võib need lepingud liigitada nelja gruppi. Kõige soodsamini käsitatute gruppi kuuluvad need riigid, kelle kaupadele on kindlustatud erandita minimaaltariifi määrad. Sellesse gruppi kuulub 25 riiki, kellega kaubanduselepingud, välja arvatud Saksamaa ja Luksemburgi omad, on sõlmitud enne maailmasõda. Teise gruppi kuuluvad enamaltjaolt koloniaalriigid, arvult 10, kellele minimaaltariifi kindlustatud ainult nõndanimetatud koloniaalkaupade suhtes, teataval korradel väikesemate eranditega, näiteks suhkru suhtes. Kuid sellesse gruppi kuulub peale selle terve rida Inglise, Hollandi ja Taani koloniisid ja dominiioone (samuti India). Kolmas grupp on praegu esindatud ainult ühe riigiga — Türgimaaga, kellega sõlmitud lepingus kaubad jaotatud kolme liiki: esimene neist allub üldtariifile ja on vähearvuline, teine minimaaltariifi määradele ja sisaldab kaunis suure hulga kaupu, kolmas, kuhu kuuluvad kõik lepingus eraldi nimetatud kaubad, kasutab 50% alandust üld- ja minimaaltollitariifi määrade vahest. Umbes samas seisukorras, kuid võrreldes Türgimaaga vähem soodustatud, on riigid, kes kuuluvad viimsesse — 4-dasse — gruppi. Nende arv on 16, ja väikesemate eranditega kuuluvad sellesse gruppi kõik need riigid, kellega lepingud sõlmitud pärast 1919. a. Peale Eesti kuuluvad sellesse gruppi Lõuna-Aafrika Union, Austria, Borneo, Bulgaaria, Kaanada, Hispaania, Ameerika Ühendriigid, Soome, Kreeka, Guatemala, Haiti, Läti, Nikaragua, Poola, Tšehhoslovakkia, Ungari. Kõik need riigid kasutavad minimaaltariifi (teatavates osades ainult protsentuaalseid alandusi üld- ja minimaaltariifi määrade vahest) ainult kaupade kohta, mis loetletud nende lepingutes Prantsusemaaga. Kõigi teiste kaupade kohta on maksvad üldtariifi määrad.

Kui arvesse võtta, et seni IV-dasse gruppi kuuluvad erandita kõik uued riigid, siis on

arusaadav, et ka Eesti, sõlmides 1922. a. lepingu Prantsusemaaga, ei võinud saavutada paremaid tingimusi, kui seda saavutasid Tšehhoslovakkia, Poola, Soome ja teised. Kuid samal ajal oli võimalik eeldada, et 1922. a. sõlmitud konventsioon tuleb revideerimisele võtta niipea, kui selleks võimalus avaneb, kuna vastasel korral paljudel kaupadel võimata oleks võistelda enamsoodustatud riikidest päritolevate kaupadega, mida faktiliselt ka konstateerida tuli.

Käsitledes enamsoodustatud riikide gruppi, tähendati eelpool, et sinna kuuluvad ka Luksemburg ja Saksamaa, ainueksed riigid, kellega kaubalepingud sõlmiti pärast maailmasõja lõppu ja kes siiski said täieliku enamsoodustuse osalisteks. Kuna Luksemburgi eriseisukord oli seletatav asjaoluga, et Luksemburg 1921. a. saadik Belgiaga tolliunioonis on, oli võimalik käsitada pretsedendina ainult 1927. a. sõlmitud Eesti-Saksa kaubanduselepingut.

Ei ole seega sugugi juhuslik, et Eesti-Prantsuse kaubanduse-konventsiooni revideerimise küsimus üles võeti kohe pärast Eesti-Saksa kaubanduselepingu sõlmimist, kuna viimasega algab kahtlemata Prantsusemaa kaubandusepoliitika uus ajajärk. Kuigi läbirääkimised võrdlemisi palju aega on nõudnud, oli siiski võimalik soovitud tagajärgi saavutada ja 15. märtsil 1929. a. allakirjutatud kaubanduseleping kindlustab erandita kõigile Eesti kaupadele minimaaltariifi — ja järelikult enamsoodustuse — kasutamist.

Vastutasuks sellele lubab leping Prantsusemaale neid soodustusi, mis lepingu art. 2-se põhjal ette nähtud lisas A. Kui võrrelda seda vastava lisaga praegumaksvale lepingule, siis seisab põhimõtteline vahe selles, et uue lepinguga kindlustatakse Prantsuse kaupadele mitte protsentuaalsed tollialandused, vaid lepingus fikseeritud tollimäärad. Kuid ühtlasi on uus nimekiri, võrreldes maksva lepingu omaga, palju lühem, sisaldades 54 positsiooni 102 positsiooni asemel, mis eriti tähtis seetõttu, et maksev kaubaleping Prantsusemaaga on pealul tollisoodustustele, mida kasutatakse enamsoodustatud riikide poolt.

Enne kui asuda nimekirja A läbivaatamisele, tuleb öelda, et tollide fikseerimise juures Eesti poolt võimalust mööda kinni peeti neist määradest, mis ette nähtud Riigikogule esitatud minimaaltariifi kavas. Ühtlasi arvestati Eesti-Läti ühise tollitariifi maksmapanemise võimalust, paigutades lepingu lõpp-protokolli (ad art. 2) vastava reservatsioonid.

Kui nimekirja A analüüsida, võib eeskätt konstateerida, et 54 positsioonist näeb 40 ette samu tollimääri, mis sisalduvad Riigikogule esitatud tollitariifi kavas. Järgmised

6 positsiooni vastavad praegumaksvatele konventsionaal-tariifilistele määradele, kusjuures kolm neist (§ 78, 1 a,b,c) on ajutise iseloomuga, kuna lisa A näeb ette, et tollitamise põhimõtte muutmise korral astuvad nende asemele teised lisas A ettenähtud määrad, ja viimased vastavad jälle uue tariifiga maksva panna kavatsetud tollimääradele.

Kui seetõttu peegliklaasi tollid kõrvale jätta, siis käivad kõnesolevad, praegumaksvatele vastavad tollimäärad juustu, valmis-arstirohtude ja paberossipaperi kohta. Juustu kohta käiv toll on praegu 0.99 kfr., kuna lepingus ettenähtud määr on 1 kfr. Kuid sisuliselt on ta ulatus piiratud, kuna ta käib ainult Roquefort juustu kohta, nii et fiskaalselt ei mängi ta suurt osa. Valmis-arstirohtude praegumaksev konventsionaaltoll on kfr. 3.06, mida kavatseti tõsta kuni kfr. 5.00. Tollimäär, mille kohta Prantsusemaaga kokku lepiti, on kfr. 4.—, see on märksa kõrgem, kui senimaksev toll, kuigi ta kavatsetud tollist madalam. Paberossipaperi tolli on Riigikogu fikseerinud 0.40 kfr. suuruses, ja see määr ongi ette nähtud kõnealolevas lepingus.

Viimsesse gruppi kuulub 8 tollipositsiooni, kuid needki, kui kõrvale jätta veinide tollid, vastavad kui mitte praegustele tollidele, siis vähemalt neile konventsionaal-tariifilistele tollidele, mis olid maksvad enne üldist tollide tõstmist 1924. a. Neist on tähtsam harilikku seebi toll, lepingus 0.50 kfr. suuruses, kuna tariifi kava nägi ette 0.75. Kuid lisasse sissevõetud märkus selle tolli positsiooni kohta viib tegelikult tunduva osa seebist madalama tolli alla käivast liigist üle kõrgema tolli alla käivasse liiki, mille tõttu tagasituleku tollipõhitariifi määradele võib õigustatult tunnustada.

On täiesti loomulik, et kõige raskemaks küsimuseks osutus läbirääkimistel Prantsusemaaga veinide tolliküsimus. Kuigi Riigikogule esitatud tolli tariifi kava ette näeb konjaki ja veinide tollide teatava alanduse, ei läinud korda tariifi kava määradel peatuda, vaid tuli leppida suurema vastutulekuga. On teada, et Prantsusemaa eksport on kõige rohkem huvitatud just veinide väljaveost, samuti, et meil maksvad tollimäärad on võrdlemisi väga kõrged. Kui nüüd võtta konjaki kohta lubatud tollimäärad, siis võib konstateerida, et toll konjaki eest vaatides on koguni kõrgem, kui see tollimäär, mis Lätis praegu minimaaltariifis ette nähtud, ning et toll konjaki eest pudeslites on Läti omaga võrreldes küll 1 p. võrra madalam, kuid ainult alla 50° kange konjaki suhtes. Fiskaalselt on lubatud tollimäärad siiski niivõrt kõrged, et need vististi tollikautusi kaasa ei too.

Sama võib tähendada ka veinide kohta

kuid siin on lubatud tollimäärad üldiselt sama suured või veidi kõrgemadki, kui määrad, mis olid maksvad Prantsusemaa veinide kohta enne tollide tõstmist 1924. a. Vahuveinide juures on see toll küll veidi madalam (5 kfr. omalajal maksvate 5.20 asemel), kuid fiskaalselt ei mängi see vahe suurt osa. Tuleb tähendada, et veinide alal soovis Prantsusemaa kindlasti tagasi jõuda vähemalt nende määradeni, mis olid maksvad enne tollide üldist tõstmist, soov, mida ei olnud võimalik arvestada.

Tehes Prantsusemaale antud erisoodustuste kohta lõpliku kokkuvõtte, tuleb tähelepanu juhtida sellele, fiskaalseisukohalt eriliselt tähtsale asjaolule, et uues nimekirjas on palju suuremal määral kui praegumaksvas alla kriipsutatud puht Prantsusemaa kaubad. Seetõttu vähenevad tunduvalt tollikaotused, mis olid tingitud enamsoodustuse klauseli mõjust. Tundub kindel olema, et uued alandused tasakaalustatakse nende tollimäärade tõusuga, mis maksvast lepingust välja jäänud.

Eelpool oli juba tähendatud, et lepingu art. 1. põhjal on Eesti saavutanud enamsoodustuse kõigile oma kaupadele, see on minimaaltariifi määrad. Peale selle kindlustab lepingu art. 2. teine lõige teatavatele nimekirjas B loetletud kaupadele need tollimäärad, mis Prantsusemaal praegu maksvad, asjaolu, mis meile suure tähtsusega, kuna on teada, et Prantsusemaa viimase aja kestel oma tolle on korduvalt tõstnud, ning et uus tollitariifi kava näeb ette veel mõned kõrgendused. Selle nimekirja läbivaatamisel tuleb eeskätt konstateerida, et nimekirjas osutuvad tähtsamaks õlitollid, mida teatavasti läinud aastal eriti kõrgendati. On teada, et Eesti põlevkiviõli võiks Prantsusemaal liiprite imbutamiseks hea turu saada, kuid praegumaksvad tollimäärad takistavad ta sissevedu, sest põlevkiviõli võib tarvitada ka kütteks, ja Prantsusemaa on just kütteks kõlbliku õli suhtes kaitseseisukohal. Läbirääkimistel selgus, et põlevkiviõli teatavat liiki, mis määratud teede bitumeerimiseks, võib kohandada road-õlile, millega ta langeb art. 198^v madala tolli alla. Soovides saavutada sama soodsa käsitluse ka imbutamisõlile, läks praegu korda saada ainult lubadus, seda arvesse võtta eelseisval tollitariifi nomenklatuuri muutmisel. Seni aga on Prantsuse valitsus valmis uurimisele võtma, kuivõrt imbutuseõli võiks võrdsustada gaasõlile ehk fuel-õlile, nagu bitumeerimisõli on võimalik olnud kohandada „roadoils“ idele.

Peale õlideküsimuse arvestati seda asjaolu, et Prantsusemaal seni kasepuust vineerplaadid tariifi järgi alluvad kõrgemale tollile, kui näiteks männipuust plaadid. Ka selles

asjas on erinoodis Prantsusemaa poolt lubadus antud, kasepuust plaadid paigutada teiste lihtsamate puuplaatide hulka.

Täiendusena nimekirjale B tuleb mainida ka erilist nooti, millega lubatakse ajutine tollivabadus ümbertöötamiseks määratud sealihasaadustele.

Praegu suurema tähtsusega töötab olla teine eeskiri, mis ette nähtud lisadeklaratsioonis. Teatavasti sisaldas juba praegumaksev konventsioon erisoodustusi Prantsusemaa kaubandusele koloniaalkaupade, eriti nende kaupade suhtes, mis olid ette nähtud maksva konventsiooni lisas D. Uue lepingu järgi jääb see soodustus maksuma ainult tubaka suhtes, kuna kõik teised koloniaalkaubad on välja jäänud. Sellevastu on Eesti saavutanud võimaluse, rida lisadeklaratsioonis nimetatud kaup sisse vedada Prantsusemaale päritolutunnistusteta, mis järelikult Eestile võimaluse annab kasutada neid soodustusi ka transiteeritud kaupadele (eeldusel, et nad ei kannu Eestist mittepäritolevuse märke).

Sisseveotollide kõrval on lepingu art. 3-ga enamsoodustus kindlustatud kummagi lepinguosalise kaupadele ka väljaveotolli alal. Tuleb ainult tähendada, et lepingu üks lõppartiklistest näeb ette tavalise, nõndanimetatud Balti ja Vene reservatsiooni Eesti poolt (art. 40), mille mõjul enamsoodustuse alla ei käi soodustused, mis Eesti Lätile, Leedule, Soomele või N.S.V.Liidule andnud või tulevikus annab.

Arvestades kavatsetud uue tollitariifi nomenklatuuri maksmapanemist nii Eestis kui Prantsusemaal, on lepingu art. 4. ette nähtud, et tollinomenklatuuri muutmisest järelduvad soodustused kindlustatakse lepinguga ka teisele lepinguosalisele. Sama käib loomulikult ka konventsionaal-tariifiliste lepingute tagajärjel tekkivate muudatuste kohta.

Sisseveo- ja väljaveokeeldude küsimusele on pühendatud lepingu art. 5, mille redaktsioon põhimõtte poolest vastab muis Eesti kaubalepingutes ettetulevatele eeskirjadele.

Juba Saksa kaubalepingu sõlmimisel on Eesti loobunud kodumaasaaduste mõiste kriteeriumi määrata protsentuaalse vahekorraga saaduse hinna ja kodumaa töö väärtustest. Uus leping Prantsusemaaga arvestab seda asjaolu, ja jättes kodumaa saaduste mõiste määrata, näeb ta oma art. 6-das ainult ette, et selgi alal lepinguosalised teineteisele kindlustavad enamsoodustuse.

Mis puutub sellega seotud päritolutunnistuste küsimusse, siis on sellele pühendatud art. 7-da eeskirjad. Selle järgi on kummalegi pooltest jäetud õigus nõuda päritolutunnis-

tuste esitamist, kuid sama artikkel kriip-
satab samuti alla mõlema poole valmisolekut,
päritolutunnistuste esitamise sundust võima-
lust mööda piirata. Ühtlasi näeb ta ette rea
kergendusi. Nii on päritolutunnistused, mis
välja antud tollivõimude poolt, samuti —
lõpp-protokolli ad. art. 7. eeskirja kohaselt —
kaubandus-tööstusministeeriumi poolt välja-
antud päritolutunnistused vabad konsulaar-
viisast. Kuigi konsulaarviseerimine jääb maks-
vaks kaubandus-tööstuskoja poolt väljaantud
päritolutunnistuste kohta, on sellest vabad
esiteks väikesemad saadetised, ja teiseks on
ette nähtud ka viseerimisloivu ülemmäär.
Kuna maksev konsulaartariif näeb ette konsu-
laarmaksu 4 kfr. suuruses, siis ei ole lepingus
ettenähtud määr 3,75 kr. vastolus sellega.
Peale selle näeb art. 7. viimne lõige ette, et post-
ipakid ja kaubaproovid on päritolutunnistuste
esitamisest vabad, millele lisaks lõpp-protoko-
ll ka õhuteel transporteeritud saadetised sel-
lest vabastab.

Ühenduses sellega kindlustab art. 8 le-
pinguosalistele vastamisi enamsoodustuse kõi-
ges, mis puutub tollivorminõuete täitmis-
se, kaupade transiiti, laostamise, reeksporteeri-
misse ja ümberlaadimisse, samuti muude ope-
ratsioonide suhtes, kuna järgmine art. 9 kor-
dab sisuliselt maksva kaubalepingu art. 10.
eeskirju.

Mis puutub art. 10-dasse, siis on see Eesti
kaubanduselepingute süsteemis küll uus, kuid
vastab faktiliselt Eestis maksvale korrale. Ras-
kusi oleks võinud tekkida selle artikli põhjal
ainult meil maksvast kaubanduseettevõtete
jaotamisest patendimaksu liikide järgi, kuna
jaotamistabeli järgi ainult 1. ja 2. järgu kau-
banduseettevõtetel on õigus kaubelda välis-
maa kaupadega, välja arvatud koloniaal- ja
pudukaubad, missugustega ka alamaastmelised
ettevõtted kaubelda võivad. Niisuguste ras-
kuste ärahoidmiseks on lepingu lõpp-protoko-
lli ad artikkel 10. vastav eeskiri sisse võetud.

Mis puutub art. art. 11. ja 12., siis kordavad
need sisu poolest maksva konventsiooni art.
art. 13. ja 14. põhimõtteid, ainult selle vahega,
et neil puudub saadetis Madriidi konventsioo-
nile, millega Eesti ei ole liitunud. Lepingu
kaubandusliku osa viimse artiklina esineb kau-
bareisijate kohta käiv art. 13, mis p. 4-das
sisaldab — võrreldes maksva lepinguga —
muudatust, mille järgi arvestatakse erimaksu
võtmist kaubareisijalt.

Art. art. 14 kuni 23 korraldavad asumis-
õiguse küsimusi. Neist käsitavad esimesed
viis kummagi lepinguosalise kodanikkude õi-
gusi teise lepinguosalise territooriumil. Täien-
dusena neile esineb art. 21., mis käsitab koda-

nikkude maksustamise küsimust. Sel alal
sisaldab leping ainult Eesti kaubanduselepin-
gutes üldiselt tunnustatud põhimõtteid. Le-
pingu art. art. 19, 20 ja 21 käsitavad ühe
lepinguosalise juriidiliste isikute õigusi teise
lepinguosalise territooriumil. Neist sisaldab ai-
nult art. 20 eeskirju, mis expressis verbis
teistes Eesti kaubanduselepingutes puuduvad.
Kuid selle p. 1. põhimõte kaetakse teistes kau-
banduselepingutes enamsoodustusega, kuna
selle artikli p. 2. põhimõte vastab maksvale
korrale.

Viimses artiklis asumisõiguste kohta, art.
23., on Prantsusemaa soovil ette nähtud, et
käsitlev leping ei korralda tööjõudude küsi-
must.

Lepingu art. art. 23.—34. eeskirjad käi-
vad transiidi ja laevanduse kohta. Esimese
asjus teeb lepingu art. 23 lihtsa saadetise rah-
vusvahelisele konventsioonile transiidivaba-
duse kohta, kuna art. 25. teeb samasuguse saa-
detise raudteede rahvusvahelise reshiimi koh-
ta käivale rahvusvahelisele konventsioonile.
Esimene neist on Eesti suhtes juba maksev,
teine on Riigikogule kinnitamiseks esitatud.
Art. art. 26—34 on kõik pühendatud laevan-
duseküsimustele ja nende eeskirjad vastavad
Eestis maksvale korrale.

Uudisena Eesti kaubanduselepingute süs-
teemis on lepingu art. 35. Sisuliselt tunneb
rida Eesti lepinguid (näiteks Eesti-Türgi kau-
banduseleping, alla kirjutatud Angooras 12.
III 1928 — RT 53 — 1928) eeskirju, mille
järgi enamsoodustuse põhimõtte piiratakse vas-
tastikususe põhimõttega. Umbes sama seisu-
korra loob käesoleva lepingu art. 35, selle põhi-
mõttelise vahega, et ta käib mitte praeguse
olukorra kohta, mida lepinguosalised lepingu
allakirjutamisel arvestavad, vaid tulevikus
maksmapandavate kitsenduste kohta.

Lepingu art. art. 36.—39. sisaldavad ees-
kirju lepingu maksvuse ulatuse kohta Prant-
susemaa koloniide suhtes.

Lepingu art. 40-le on juba eelpool tähele-
panu juhitud. Võrreldes maksva lepingu ees-
kirjadega, on ta Eestile vastuvõetavam, sest
ta sisaldab Eesti reservatsiooni Balti riikide ja
Vene kohta täies ulatuses.

Lepingu art. 40 näeb ette võimalikkude
tülküsimuste lahendamise rahulikult teel, kuna
art. 42 sisaldab lepingu kinnitamise, jõusse-
astumise ja kestuse eeskirju. Ülesütlemise
tähtajana on ette nähtud kolmekuuline täht-
aeg, nagu see ette tuleb rõhuvas enamuses
Eesti kaubanduselepingutest.

Lisa nr. 77.

Rahaasjanduse komisjoni

SELETUSKIRI**Eesti-Prantsuse kaubandus- ja laevandus-konventsiooni kinnitamise seadusele.**

Rahaasjanduse komisjon ühines Vabariigi Valitsuse motiividega ja esitab käesoleva seaduseelnõu muutmata Riigikogule vastuvõtmiseks.

Lisa nr. 78.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

VABARIIGI VALITSUSE JA MINISTEERIUMIDE KORRALDUSSEADUS.

1. peat. Vabariigi Valitsus.

1. Vabariigi Valitsuse koosseisu kuuluvad liikmetena Riigivanem ja käesoleva seaduse § 14. tähendatud ministereid juhtivad ministrid.

2. Vabariigi Valitsus otsustab kõik valitsemise alasse kuuluvad asjad, mis seadustes ettenähtud korras ei ole antud otsustada Riigivanemale või Vabariigi Valitsusele alluvatele asutustele või ametnikkudele.

3. Vabariigi Valitsusel on õigus anda üldkohuslikke määrusi üksikute seaduste elluviimiseks ja täitmiseks, kui neis seadustes ei ole selleks õigustatud muud asutused või ametnikud.

4. Vabariigi Valitsuse liikmed ei või üheski muus teenistuses olla või isiklikult äri ajada. Eriti ei või nemad olla varanduslikku kasu taotlevate seltside, ühingute või nende liitude juhatuse või nõukogu liikmeks.

5. Vabariigi Valitsuse koosolek on otsusevõimeline kui koos on Riigivanem või tema asetäitja ja vähemalt 3 ministrit.

Otsused tehakse lahtisel hääletamisel absoluutse häälteenamusega. Häälte poolenemisel otsustab Riigivanema või tema asetäitja hääl.

6. Vabariigi Valitsuse lähema sisemise asjaajamise korra üle otsustab Vabariigi Valitsus.

2. peat. Riigivanem.

7. Vabariigi Valitsuse tegevuse juhtimise ja ühtlustamise otstarbel võib Riigivanem tutvuneda kõigi asjatoimetustega riigiasutustes, anda juhatusi ministritele ja kõrvaldada Vabariigi Valitsuse koosolekul ministrite ettepanekuid arutamisel.

8. Tungiva rutulikkusega valitsemise asju võib Riigivanem otsustada Vabariigi Valitsuse

nimel, neid tagantjärele Vabariigi Valitsusele heakskiitmiseks ette pannes.

Vabariigi Valitsus võib Riigivanemat volitada väikese tähtsusega või eeskätt vormi täitmise iseloomuga asju otsustada Vabariigi Valitsuse nimel.

9. Vabariigi Valitsuse nõusolekul nimetab Riigivanem saadikuid välisriikidesse ja kutsub neid ära ning võtab vastu välissaadikuid.

3. peat. Riigisekretariaat.

10. Riigisekretär juhib riigikantsleli kaudu Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse asjaajamist.

11. Riigisekretäril on riigikantsleli ja tema juurde kuuluvate asutuste majanduslikkude küsimuste otsustamisel ministri õigused.

12. Vabariigi Valitsuse läbivaatamisele kuuluvad riigisekretäri ettepanekud tehakse Riigivanema kaudu.

13. Riigisekretariaadi lähemad ülesanded ja asjaajamise korra määrab kindlaks Vabariigi Valitsus Riigivanema ettepanekul.

4. peat. Ministeeriumid ja muud valitsuseasutused.

14. Valitsemise võimu teostamiseks vastavate erialade järgi asutatakse järgmised ministeeriumid:

- 1) Haridus- ja sotsiaalministeerium,
- 2) kaitseministeerium,
- 3) kohtu- ja politseiministeerium,
- 4) majandusministeerium,
- 5) rahaministeerium,
- 6) teedeministeerium,
- 7) välisministeerium.

Ministeeriumi juhib minister.

15. Vabariigi Valitsuse üldise juhtimise all on ministeeriumidel järgmised tegevusealad:

- 1) Haridus- ja sotsiaalministeeriumil — riigi sisemise heakorraga seotud asjad, eriti rahva vaimlise ja füüsilise arendamise, teravishoju, hoolekande, töökaitse ja sotsiaalkinnituse korraldus;
- 2) kaitseministeeriumil — kaitseväge korraldus;
- 3) kohtu- ja politseiministeeriumil — avaliku julgeoleku ja õigusliku korra hoidmisega seotud valitsemise asjad; valitsuseasutustes tekkivate tähtsamate juriidiliste küsimuste selgitamine ja seaduste kodifitseerimine;

- 4) majandusministeeriumil — põllu- ja metsamajanduse, kaubanduse tööstusega seotud valitsemise asjad;
- 5) rahaministeeriumil — riigi üldise majapidamise, maksustamise, krediidi ja rahaliikumise korraldusega seotud asjad;
- 6) teedeministeeriumil — riigi avalikkude tööde korraldus, eriti teede- ja sideasjandus, riigi ehitused ja avalikud hädad; tööd;
- 7) välisministeeriumil — Eesti ja välisriikide suhetest olenevad asjad.

Täpsemad eeskirjad asjade jagamise kohta ministeeriumide vahel antakse Vabariigi Valitsuse määrusega.

16. Kahtluse korral, missuguse ministeeriumi alla asi kuulub, otsustab küsimuse Vabariigi Valitsus.

17. Ministeeriumide alajaotused kujundatakse tarviduse järgi Vabariigi Valitsuse määrusega.

18. Vabariigi Valitsusele alluvate asutuste koosseisud kujundatakse Vabariigi Valitsuse määrusega riigi eelarves lubatud vastavate krediitide piirides.

5. peat. Elluviimise määrused.

19. Ühes valitsuseasutuste kujundamisega käesoleva seaduse alusel kaotavad maksvuse kõik valitsuseasutuste kujundamise kohta käivad seadused ja määrused tähtaegadel, mis kindlaks määratakse Vabariigi Valitsuse poolt.

SELETUSKIRI.

I. Seaduseelnõu väljatöötamise ajaloolised andmed.

Vabariigi Valitsuse otsusega 7. oktoobrist 1925 moodustati Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldusseaduse aluste väljatöötamiseks erikomisjon koosseisus: eesistuja — kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna juhataja J. Reinhold, liikmed: siseministeeriumi administratiiv-asjade peavalitsuse juhataja E. Maddison, riigisekretär K. Terras ja kodifikatsiooni osakonna nõunik O. Tief.

Selle komisjoni poolt väljatöötatud valitsuseasutuste korraldamise põhilauseid ja ministeeriumide korralduse kava kinnitati üldjoontes Vabariigi Valitsuse poolt 19. augustil 1926 ja

tehti kohtuministritele ja töö-hoolekandeministritele ülesandeks nende alusel välja töötada Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korralduseseaduse tekst. Nimetatud ministrite ettepaneku alusel seati eelnõu lõplikul kujul kokku Vabariigi Valitsuse poolt.

II. Üldised valitsuseasutuste korraldamise põhilauseid.

Meie valitsuseasutuste korraldus on pärit Vene ilmariigilt, mille alused hoopis teisiti olid rajatud kui meie põhiseaduses. Seepärast peab meie asutuste ümberkorraldamine sündima põhiseaduse mõtete teostamise suunas. Kuid see poliitiline suund ei määra veel ära asutuste korralduse tehnilist otstarbekohasust. Ühe ja sama põhiseaduse juures võib valitsemisaparaat olla suur või väike, asjade otsustamine otstarbekohane või puudulik, asjaajamine kiire või pikaldane. Seepärast tuleb, silmas pidades põhiseadusega ettenäidatud suunda, ühtlasi püüda leida administratiiv-asutuste korraldamise tehnilised juhtmõtted, millest kinni tuleks pidada, kaaludes ümberkorraldusekava.

Vabariigi Valitsuse poolt kiideti heaks järgmised põhimõtted:

A. Valitsuseasutuste ümberkorraldamise otstarb.

1. Funktsioone õieti jaotada, aluseks võttes, et oma iseloomult enam-vähem ühetaolised funktsioonid oleksid võimalikult ühe ja sama ministeeriumi võimkonda koondatud.

2. Asjaajamist lihtsustada ja kiirendada, ilma et selle all kannataks töö põhjalikkus.

3. Kokkuhoidu saavutada riigi majapidamises, põhimõtte alusel, et kõige vähema võimaliku kuluga kätte saada kõige suuremaid võimalikke tööresultaate.

B. Valitsuseasutuste ümberkorraldamise abinõud.

1. Vähendada ministeeriumide arvu.

See hõlbustaks a) valitsuse kokkuseadmist, b) lihtsustaks asjade käiku ministeeriumide vahel ja c) võimaldaks asutuste kokkutömbamisega vähendada ametnikkude arvu.

Sellejuures tuleb silmas pidada, et ühte ministeeriumi ei koonduks väga lahkuminevad ülesanded, mis rikuksid parema tööjaotuse, üldse spetsialisatsiooni põhimõtet — kõige tähtsamat töökorraldamise põhimõtet.

2. Vähendada iseäranis tunduvalt ministeeriumide alluvaid administratiiv-majanduslikke üksusi.

Sellejuures tulevad kokku sulatada ühelaadiliste ülesannetega väikesed asutused, koonda-

des eriti enam-vähem mehaaniline töö, nagu arvepidamine ning registratuur ja masinakirjutamine (kantseleitöö) suurematesse üksustesse, mis suurel määral võimaldab kokkuhoidu. Niisugune koondamine annaks häid tagajärgi ainult siis, kui võimalik on koondatud üksusi ühte ruumi paigutada. Kus ruumid seda võimaldavad, peaks ministeeriumi peale olema üks kantselei, kuna arvepidamine veel rohkem tsentraliseeritud võiks olla, näiteks kõik rahaministeeriumi alla koondatud.

3. Kokku võttes tuleb meie valitsemisaparaadi ümberkujundamisel teosteda otsustamise ülesannete desentraliseerimise ning kantselei ja arvepidamise ülesannete tsentraliseerimise ning väikeste asutuste kokkusulatamise suunas.

C. Valitsuseasutuste korralduseaduse raamid.

Maksivad valitsuseasutuste korralduseadused on enamalt jaolt pärit Venest.

Vene riik oli suur, seepärast vajäs ta ka keerulist riigiaparaati. Vastavalt olid väga laialised ja rohkearvulised need seadused, milles oli ette nähtud riigiasutuste korraldus. Nii olid eraldi korralduseadused ministrite kabinetil, ministeeriumidel ja kohalikkudel asutustel. Eesti kui väikeriik ei tarvita laialist administratiiv-aparaati, niisama tuleb arvata, et valitsuseasutuste põhikorraldus võib olla ette nähtud ühes seaduses, mis peab asendama kõik Vene ja muud korralduseadused, mille alusel praegusel ajal teotsevad asutused.

Sellele vaatamata, et Vene valitsuseasutuste võrk väga keeruline oli, sündis nende korraldamine peaasjalikult seaduseandlikul teel. Administratiivteel võis välja anda ainult sisemise asjaajamise väikese tähendusega instruksioone. See kord ei sünnitanud Venes esialgu suuremaid raskusi, kuna seaduseandlu se ja administratiivse korralduse vahel tehniliselt suuri lahku minekuid ei olnud. Konstitutsioonilise korra juurde ta keerulise seaduseandliku aparadiga üle minnes hakkasid need raskused juba teravasti ilmsiks tulema. Kuid ka varem oli Vene asutuste kivinenud ja paberliku asjaajamise üheks põhjuseks see asjaolu, et väga raske oli asjaajamist kiiresti arenevale elule kohandada. Välisriikides on välja kujunenud niisugune moodus, et asutuste üldiseks korraldamiseks antakse raamisedadused, nagu Shveitsis ja Soomes, mille piirides teotseb juba laialise võimupiiriga administratiivne võim. See kord ei ole küll üldine ja leiab ka vastuvaidlusi peaasjalikult sellest seisukohast, et võimaldab administratsioonile omavoli. Siiski näib see kord domineeruv, ja niisugustes riikides, kus riigiaparaat veel väljakujunemisel, nagu ka Eesti, koguni hädatarvilik olema.

Neil motiividel seadis Vabariigi Valitsus üles järgmised eelnõu-raamid:

1. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korralduseadus peab vormilisest küljest asendama järgmised Vene seadused ühes vastavate eestiaegete täiendustega ja muudatustega:

- a) Utshreshdenie sovjeta ministrov;
- b) Utshreshdenija ministerstv;
- c) Obshtsheje utshreshdenie gubernskoje.

2. Valitsuseasutuste korralduseaduses peab sisulisest küljest olema kindlaks määratud:

- a) Vabariigi Valitsuse, eriti Riigivanema üldised ülesanded ja asjaajamise kord;
- b) üksikute ministeeriumide üldised ülesanded.

3. Vabariigi Valitsuse määrusega peab kindlaks määratama: Vabariigi Valitsuse, ministeeriumide ja nende alajaotuste lähem sise-mise töö jaotus ja asjaajamise kord.

III. Ministeeriumide kujundamise kava.

Ministeeriumide kujundamise kava es- kujuks on võetud üldjoontes Shveitsi ministeeriumide (departemangude) korraldus järgmistel juhtmõtetel:

1. Uus ministeeriumide korraldus ei tohi põhjalikult lõhkuda ajalooliselt väljakujunenud korda ja seda asendada uuega, mis kavatsatud puhtteoreetilistel kaalutlustel, seda enam, et eriti ministeeriumide arvu suhtes puuduvad üldtunnustatud teoreetilised alused.
2. Kui uuendusi või muudatusi ette võtta, siis tuleb enne vaadata, kas mujal midagi sarnast juba olemas. Uuendused peaksid võimalikult mujal läbi proovitud olema. Tuleks eeskujuga võtta vanadelt kultuurriikidelt, kes kõige lähemal seisavad Eestile rahvaarvu ja elanikkude tegevusealade poolest, näiteks Shveits ja Taani. Üldiselt kõigub välisriikides ministeeriumide arv 7—18. Vähem on ministeeriume ainult liliputt-riikides ja osariikides, viimastes aga seepärast, et muist tegevusealad liidu võimkonda on antud.
3. Ministrid peavad võima süveneda ministeeriumi asjadesse, et neid otstarbekohasuse seisukohast — poliitiliselt võiks käsitada. See on parlamentlikkudes riikides, kus kabinetid tihti vahelduvad, võimalik siis, kui ministeeriumil tegevusealad liiga palju ei ole. See on ka spetsialiseerimise põhimõtte kõrval üheks kaaluvaks põhjuseks sellele nähtusele, et parlamentlikkudes riikides ministeeriumide arv tõusu tendentsi avaldab. Ainult absoluutsetes või alalise

komisjoni laadilistes valitsustes, kelle iga pikk, võib üsna laialisi alasid ühe ministeeriumi alla anda.

Ka Eestis saab valitsus ministri kaudu Riigikogu politilist tahet teostada ministeeriumis ainult siis, kui minister ei ole abitu marionett alaliste ametnikkude käes oma asjatundmatuse tõttu. Kiiresti orienteeruda võib uus minister ainult võrdlemisi kitsal alal.

Seepärast eitohiks ministeeriumi tegevuseala liiga lai ja järelikult valitsuse kolleegium väga väike olla.

4. Pearõhk tuleb meil panna ministeeriumide alluvate asutuste kokkutõmbamisele.

Vabariigi Valitsus kaalus ka portfelli ministri ameti seaduseandlikult tunnustamise küsimust. See instituut on välja kujunenud Lääne-Euroopa praktikas osalt nende ülesannete täitmiseks, mis ajutiselt erilise tähtsuse omandavad, osalt parteide kombinatsioonide hõlbustamiseks valitsuse moodustamisel. Valitsus leidis, et kavatsatud ministeeriumide arvu juures portfelli ministri ameti järele tegelikku tarvidust ei võiks tulla. Niisama tuleks võimalikult hoiduda selle ameti sisseadmisest kulude kokkuhoidmise mõttes. Seepärast otsustas Vabariigi Valitsus portfelli ministri ametit eelnõusse mitte võtta.

Võrreldes eelnõus toodud ministeeriumide kava praegusega, näeme järgmisi ümberkorraldusi:

1. Haridus- ja sotsiaalministeerium — praegused

haridusministeerium, töö-hoolekandeministeerium ja osa siseministeeriumi administratiiv-osakonna funktsioone.

2. Kaitseministeerium — endine sõjaministeerium.

3. Kohtu- ja politseiministeerium — praegused

kohtuministeerium, siseministeeriumi politsei peavalitsus ja osa administratiiv-osakonna funktsioone.

4. Majandusministeerium — praegused põllutöoministeerium, kaubandus-tööstusministeerium ja mitmest ministeeriumist maa-mõõdu ja kultuuritehnika ala.

5. Rahaministeerium — endine ala vähemate muudatustega.

6. Teedeministeerium — endine ala vähemate muudatustega.

7. Välisministeerium — endine ala.

Lähemad seletused on antud üksikute ministeeriumide järgi. Ülevaate hõlbustuseks on iga ministeeriumi juures ära tähendatud need praegused keskasutused, kes uue ministeeriumi

riumi võimkonna moodustavad, ja neis teenivate isikute arv 1926./1927. aasta eelarve lisa järgi. See ei tähenda muidugi, et nad uutes ministeeriumides praegusel kujul alles peaksid jääma, vaid nad kuuluvad ümberkorraldusele valitsuse määrustega. Mõned ülesannete kompleksidest on seotud mitme ministeeriumi tegevusealaga, mis pärast nende kuuluvust ühe või teise ministeeriumi alla võib lõplikult kindlaks määrata ainult ministeeriumide alajaotuste ümberkorraldamise juures. Niisugused on näiteks: piirivalve — seotud raha-, kohtu- ja politsei- ning sõjaministeeriumi tegevusealaga ja loomatervishoid — üldise tervishoiuga ja põllumajandusega.

1. Haridus- ja sotsiaalministeerium.

Haridusministeeriumist:

1) keskasutus — (7);

2) majanduseosakond — (11);

3) kooliosakond — (12);

4) teaduse ja kunsti osakond — (4).

Töö-hoolekandeministeeriumist:

5) keskasutus — (15);

6) hoolekandeosakond — (16);

7) töökaitseosakond — (8);

8) tervishoiu peavalitsus — (8).

Põllutöoministeeriumist:

9) loomatervishoiu peavalitsus (5).

Siseministeeriumist:

10) juhatuse ja administratiiv-osakonna omavalitsuse järelevalve ala.

Teedeministeeriumist:

11) ehitustehnika osakonna omavalitsuste järelevalve ala.

Haridus- ja sotsiaalministeerium on moodustatud haridusministeeriumist ja töö-hoolekandeministeeriumist ning peale selle teiste ministeeriumide omavalitsuste järelevalve asutustest. Juhtmõte oli — koondada ministeeriumi alla kõik riigi heaolukorra ala, mille ülesanded kohtadel kuuluvad või peaksid kuuluma omavalitsustele. Seega oleks see ministeerium peajasjalikult omavalitsuste järelevalve ministeerium. Selles mõttes on ka teedeministeeriumi alt üle toodud ehitustehnika osakonda muist ülesandeid, mis seisavad peajasjalikult ehituste tervishoidlikkude olukordade järelevalvamises. Selle osakonna mõned praegused ülesanded, eriti raudteevalitsuse projektide läbivaatamise alal, on liigsed, kuna raudteevalitsusel endal vastav eriorgan — ehitustehnika jaoskond — olemas. Loomatervishoiu peavalitsuse võib ühendada tervishoiu peavalitsusega sel kaalutlusel, et loomatervishoid tähtsal määral seotud on üldise tervishoiuga. Sama hästi võiks aga selle peavalitsuse ühendada ka põllumajanduse peavalitsusega.

Kokku võttes moodustaks heaolukorra järelvalve ala ühtlase ministeeriumi kompetentsi ja vastaks seega täiesti parema tööjaotuse põhimõttele. Ühtlasi võimaldab see koondamine asjaajamise lihtsustamist ja hoiab ära lahkumineku järelvalvealal, mis seni mõnikord tekkinud siseministeeriumi ja töö-hoolekandeministeeriumi vahel, ning lubab tunduvalt kokkuhoidu. Sealjuures on see ala küllalt laialine ja tähtis poliitilise juhi etteotsa seadmiseks.

2. Kaitseministeerium.

Praeguse sõjaministeeriumi kompetentsi ei ole vaja muuta, kuid ta tuleks ümber nimetada kaitseministeeriumiks, vastavalt põhiseaduse ja muude seaduste terminoloogiale. Võiks veel tekkida küsimus, kas ei tuleks kindralstaabi vastuluure ja kaitsepolitsei tegevust ühtlustada, kuna nende kompetentsid ja teotsemisalad tähtsal määral kokku puutuvad.

3. Kohtu- ja politseiministeerium.

Kohtuministeeriumist:

- 1) keskasutus — (29);
- 2) kodifikatsioon ja valitsuse keskasutuste juriskonsultuur.

Siseministeeriumist:

- 3) politsei peavalitsus — (47);
- 4) piirivalve peavalitsus — (26);
- 5) administratiiv-osakond (osa).

Kohtuministeeriumi suhtes on juba kaemat aega kaalutud, kas ei tuleks ta kaotada, andes prokuratuur ja vangimajad siseministeeriumi alla, kohtute majandus siseministeeriumi või Riigikohtu alla ja kodifikatsiooni osakond Vabariigi Valitsuse juurde, sel motiivil, et kohus põhiseaduse järgi täiesti iseseisev on. Teisest küljest on selle kavatsuse vastu vaieldud peaaugult sellest seisukohast välja minnes, et kohtuministeeriumi alla on koondatud õigusemõistmise alal teotsevad asutused, mis pärast otstarbekohane ei oleks neid ühendada lahkuminevate funktsioonidega täidesaatva võimu asutustega. Vabariigi Valitsus leidis, et kohtu- ja siseministeeriumi suuremad üksused — kohtud, prokuratuur, vangistuse-asutused, politsei ja piirivalve — on üksteisega seotud ühe ideega — julgeoleku-õigusliku korra kaitsega, mis nende tähtsana ülesande moodustab, olgugi et neil ka teistlaadi ülesandeid on. Sellejuures on politsei ja piirivalve koguni alluvuse vahekorras prokuratuuriga süütegude jälgimisel. Niisama on kõik kuritegevuse jälgimise ja ärastoidmise organid seotud kohtuga. Kohtud on õigusemõistmise alal iseseisvad, kuid nende majandus kuulub valitsemisalasse. Niisama iseseisvad on kohtud ka teistes kultuurriikides, kuid kohtuministeerium ei puudu üheski enam-vähem välja-

kujunenud riigis selles mõttes, et õigusliku korra aktiivne kaitse on eraldatud iseseisvaks valitsemisalaks. Peaprokurör on igalpool valitsuse liige, olgu mis tahes nime all. Nii on ka Inglismaal, olgugi et seal vastaval alal mitu poliitilise tähendusega kõrgemat organi teotseb. Teisiti oleks ka valitsusel raske üht vastutuserikkamat ülesannet — õigusliku korra kaitset — teostada. Kohtu ja politsei lähedasse ühendusse seadmise mõte on teostamist leidnud Inglismaal, Shveitsis ja Taanis kõige paremate tagajärgedega.

Kõigil neil motiividel tuleb töö parema jaotuse põhimõtte seisukohast kohtuministeerium ühendada politseiga. Vastavalt on projekteeritud ministeeriumi nimeks võetud kohtu- ja politseiministeerium, nagu Shveitsis ja Taanis, kuid nime lüheduse saavutamiseks võiks jääda ka senine kohtuministeeriumi nimetus.

Kohtu- ja politseiministeeriumi juurde tuleks koondata ka kõigi keskasutuste juriskonsultuur. Praegu on igal väikesel üksusel oma juriskonsult. Juriskonsultid käivad peaaugult kohut, kuna seaduste ettevalmistamiseks eriametnikud — juriidilised nõunikud võetakse. Niisugune korraldus on kulukas ja otstarbekohatu, kuna lõppude-lõpuks ikkagi kõik vähegi tähtsamad küsimused kohtuministeeriumi saadetakse juriidilise seisukoha võtmiseks. Keskasutused on nii väikesed ja lähikäimine niivõrt hõlpus, et mingisugust raskust ei sünnitaks terve keskasutuste konsulteerimise ja kohtus esindamisala koondamine kohtuministeeriumi juurde. Niisugune ülesanne on kohtuministeeriumil ka Shveitsis. See võimaldaks ühtlasi kindlat kontrolli, et asjata protsesse ei alustataks, mis pärast kohtus valitsuseasutuste kahjuks otsustatakse, nagu see meil liiga tihti sünnib. Erandi võiks vahest teha sõjaministeeriumi jaoks, kuna sõjaväe seaduseandlus meil seni laialise eriõiguse ala moodustab.

Kavatsetud kohtu- ja politseiministeeriumi korraldus võimaldaks kokku võttes paremat tööjaotust, asjaajamise lihtsustamist ja kokkuhoidu, seega vastaks kõigile ülesseatud põhimõtetele.

4. Majandusministeerium.

Kaubandus-tööstusministeeriumist:

- 1) keskasutus — (18);
- 2) kaubanduseosakond — (20);
- 3) tööstuseosakond — (14).

Teedeministeeriumist:

- 4) mereasjanduse peavalitsuse merekaubanduse osa;
- 5) sisevete uurimise büroo — (3).

Põllutöö minist eeriumist:

- 6) põllumajanduse peavalitsus — (19);
- 7) keskasutus — (21);
- 8) maakorralduse peavalitsus — (109);
- 9) metsade peavalitsus — (85);
- 10) maamõõdu amet — (102);
- 11) kultuurtehnika büroo — (5).

Rahaministeeriumist:

12) kinnisvarade hindamise ameti maamõõduala.

Põllutöö- ja kaubandus-tööstusministeerium on ühendatud majandusministeeriumiks Shveitsi eeskujul. Selleks on ka kaaluvad põhjused. Põllumajandus, kaubandus ja tööstus on üksteisega kõige lähemalt seotud, eriti on mõlemad produtseerivad alad — põllumajandus ja tööstus lahutamata seotud kaubandusega. Tegelikult on ka meie põllumajanduse osakond vähemalt samal määral kaubanduslikult teotsenud kui kaubanduse osakond. Tihti on välisriikides kaubanduse-tööstuse ala ka rahaministeeriumiga seotud, kuid selleks ei ole küllalist alust, kuna nende ülesanded täiesti lahkuminevad. Need alad on seotud vast seega, et kaubandus ja tööstus krediiti vajavad, kuid krediiti vajab ka põllumajandus. Et kokku kõlastada kõigi majandusealade arendamisepüüdeid, on majandusepolitika ühtlane juhtimine majandusministeeriumi kaudu soovitav.

Selle ministeeriumi alla tuleks tuua ja liita kaubanduse osakonnaga ka teedeministeeriumi alla kuuluv merekaubanduse ala, nii nagu see korraldatud modernsemates seaduseandlustes, eriti ka Saksamaal ja mitmel pool mujal. Seadus tehniliselt on see kerge läbi viia, kuna ka Vene seaduseandluses merekaubanduse ala oli eraldatud sadamate valitsemisalast — kuigi ühe ministeeriumi piirides.

Niisama tuleb selle ministeeriumi alla koondata kõik maamõõdu ja kultuurtehnika asutused, mis seni kolme ministeeriumi juurde kuuluvad tarviliku põhjendusega, ja neist moodustada maamõõdu ja kultuurtehnika osakond. Niipalju kui hindamise ametiga on seotud maksustamisala, tuleks viimane otsekoheste maksude peavalitsuse alla üle viia. Niisugune tehnikaalade ühendamine ja puhastamine võõrast elemendist võimaldab paremat tööjaotust ja juhatuse lihtsustamist ning ka koosseisude kokkutõmbamist.

Kokku võttes ei rikuks põllutööministeeriumi ja kaubandus-tööstusministeeriumi ühendamine parema tööjaotuse põhimõtet ning ühtlasi võimaldaks asjaajamise lihtsustamist ja kokkuvõtet, mispärast tuleks soovitavaks lugeda. Ühtlasi on see ala küllalt laialine ja tähtis, et talle anda poliitiline juht.

5. Rahaministeerium.

- 1) Keskasutus — (16);
- 2) riigikassa — (66);
- 3) otsekoheste maksude peavalitsus — (66);
- 4) aktsiisi peavalitsus — (42);
- 5) tolli peavalitsus — (5).

Rahaministeerium tuleb iseseisvana alles jätta umbes senise kompetentsiga, kuna ta ala tunduvalt lahku läheb teistest majandusealadest ja niivõrt tähtis on riigi politikas, et väärib iseseisvat poliitilist juhti. Ka on kõigis välisriikides rahaministeeriumi ligikaudu niisuguse kompetentsiga, nagu kavas tähendatud, olemas. Kokku võttes rikuks rahaministeeriumi ühendamine mõne teise ministeeriumiga parema tööjaotuse põhimõtet, ilma et kokkuvõtte või asjaajamise lihtsustamises vastavat paremust saavutataks.

6. Teedeministeerium.

- 1) Raudtee peavalitsus — (326);
- 2) mereasjanduse peavalitsus — (33);
- 3) posti-telegraafi-telefoni peavalitsus — (83);
- 4) keskasutus — (25);
- 5) ehituse-tehnika osakond (osa).

Teedeministeeriumi ala moodustab küll ühe majandusliku ala haru, mispärast teatud alus oleks ta ühendada majandusministeeriumiga. Küsitav on siiski, kas iseseisva teedeministeeriumi kaotamisega mingit reaalselt paremust kätte saadakse. Teede- ja sideala on sedavõrt eralduv muust majandusealast, et asjaajamise lihtsustamist ühenduse läbi ei saavutataks, seda enam, et kõik teedeministeeriumi suuremad üksused iseseisvaina alles peaksid jääma. Kaoks ainult iseseisv kantselei, kuid selle võib niikuinii näiteks sideosakonna (posti-telegraafi-telefoni peavalitsuse) alla viia. Iseseisva arvepidamise võib samuti likvideerida ilma ministeeriumi kaotamata. Niisama tuleb muu kokkutõmbamine, mis iseenesest võimalik näib olema, ikkagi toime panna praeguste üksuste piirides, neid sulatamata. Seega ei ripu kokkutõmbamine ministeeriumi kaotamisest. Ainuke reaalne tagajärg, mis just seotud ministeeriumi likvideerimisega, oleks teedeministri koha kaotamine. Küsitav on, kas see saavutus kaalub üles selle pahe, et sideasjandus, mis modernses riigis ühe tähtsama ala moodustab, poliitilise juhita jääb. Juba praegu töötab sidealal ligi kolmandik riigiteenijatest — 7.000 inimese ümber. Uute sideabinõude ülesleidmisega ja tarvitusele võtmisega tuleb uusi ülesandeid ikka juurde, mis sidepoliitilist käsitamist vajavad. Ennem võiks teedeministeeriumi sel

teel likvideerida, et kõik ta alla koondatud üksused iseseisvaks teha ja netto-eelarve peale üle viia. Sel teel võiks kaotada teedeministeeriumi keskvalitsuse, ilma et mujal kantseleisid juurde tuleks — seega võiks tõesti kokkukohid saavutada. Niisama vastaks see parema tööjaotuse põhimõttele ja tooks ka asjaajamise lihtsustamise kaasa. Tuleb siiski silmas pida, et näiteks Shveitsis, kus teedeministeeriumile kuuluvad üksused — raudteed, post ja telegraaf-telefon — netto-eelarve alusel töötavad, sideasjanduse üldine poliitiline juhtimine siiski ei ole kaotatud, nähtavasti sidealade koordineerimise tarve pärast.

Teedeministeeriumi alale täpsemalt vastav nimetus oleks teede- ja sideministeerium.

7. Välisministeerium.

Keskasutus — (37).

Välisministeerium on meie oludes nii väike, et küsimus võiks tekkida, kas ei oleks otstarbekohane ta mõne teise asutusega ühendada.

Vabariigi Valitsuse arvates on siiski ta ülesanded niivõrt eralduvad, et neid raske on loomulikult teiste aladega ühendada, olgugi et see ühes riigis — Shveitsis — läbi viidud. Nimelt on seal moodustatud poliitiline ministeerium (departemang), kelle alla kuuluvad ühes osakonnas välispoliitika asjad, teise sisepoliitika ala, milleks on arvatud peale muu umbes need asjad, mis meie endisele administratiiv-asjade peavalitsusele kuulusid.

Meie oludes ei oleks vahest siiski soovitatav välisministeeriumi mõne teise ministeeriumiga ühendada ja ta nime kaotada, kuna välisriikidega läbikäimises välisministri nimetus üldiselt tarvitusel on, ja vastavat poliitilist ametit ei saa kaotada.

Nimetatud seitse ministeeriumi senise kümne asemel moodustaksid Vabariigi Valitsuse arvamise järgi meie oludele vastava kõrgema valitsemisaparaadi.

IV. Eelnõu üksikute paragrahvide allikad.

Eelnõu kokkuseadmisel on eeskujuna ja materjalina kasutatud peajasjalikult:

1) Shveitsi seadust liiduvalitsuse korralduse kohta (Bundesgesetz über die Organisation der Bundesverwaltung, 26. märtsist 1914),

2) Soome: a) Seadust riiginõukogu ministeeriumide arvu ja üldise tegevusala kohta (nr. 78 — 30. märtsist 1922) ja b) seadust asjade otsustamise kohta riiginõukogus ja selle ministeeriumides (nr. 79 — 30. märtsist 1922), millised tõlkes eelnõule juurde lisatud,

3) Läti seadust ministrite kabineti korralduse kohta (Seadusteleht nr. 60 — 1. apr. 1925).

Üksikute paragrahvide kokkuseadmisel on nimetatud vööraid allikaid materjalina kasutatud järgmiselt:

- § 2 — Soome nr. 79/1922 § 2;
- § 4 — Shveitsi 1914 § 3, Läti 1925 § 29;
- § 5 — Shveitsi 1914 § 7;
- § 8 — Shveitsi 1914 § 16;
- § 12 — Shveitsi 1914 § 20;
- § 14 — Shveitsi 1914 § 28, Soome nr. 78/1922 § 1;
- § 15 — Soome nr. 78/1922 § 3;
- § 16 — Soome nr. 78/1922 § 4;
- § 17 — Soome nr. 78/1922 § 5.

LISA.

Ülevaade valitsemisalade jaotusest ministeeriumideks välisriikides (1922. aasta andmed).

1. Prantsuse.

1. Rahanduse; 2. Eelarve; 3. Välis; 4. Kohtu; 5. Sõja; 6. Mere; 7. Sise; 8. Hariduse; 9. Asumaade; 10. Pensionide; 11. Avalikkude tööde; 12. Töö; 13. Põllutöö; 14. Kaubanduse.

2. Briti.

1. Lordkantsler (kõrgem kohtuametnik); 2. Sisekantsler (ühtlasi kriminaalasjus kõrgem kohtuametnik); 3. Välis; 4. Sõja; 5. Mere; 6. Asumaade; 7. India; 8. Varaamet (rahanduse); 9. Kaubanduse; 10. Põllutöö ja kalanduse; 11. Omavalitsuste; 12. Hariduse; 13. Peapostmeister.

3. Saksa.

1. Riigikantsler; 2. Välis; 3. Sise; 4. Majanduse; 5. Töö; 6. Kaitse; 7. Kohtu; 8. Liikumise (side); 9. Põllutöö ja toitluse; 10. Vara; 11. Rahanduse; 12. Üleschitamise; 13. Posti; 14. Arvekoda.

4. Põhja-Ameerika Ühendriigid.

1. Riigisekretariaat (välis); 2. Varaamet; 3. Sõja; 4. Mere; 5. Kohtu (peaprokurör); 6. Posti (peapostmeister); 7. Sise; 8. Põllutöö; 9. Kaubanduse-tööstuse; 10. Töö.

5. Brasiilia.

1. Rahanduse; 2. Kohtu, sise ja hariduse; 3. Sõja; 4. Mere; 5. Välis; 6. Ühenduste ja avalikkude tööde; 7. Põllutöö, tööstuse-kaubanduse.

6. Argentiina.

1. Sise; 2. Välis; 3. Rahanduse; 4. Sõja; 5. Kohtu ja hariduse; 6. Põllutöö; 7. Mere; 8. Avalikkude tööde.

7. Tshhehoslovakkia.

1. Välis; 2. Sise; 3. Rahanduse; 4. Kaubanduse; 5. Avalikkude tööde; 6. Toitluse;

7. Raudteede; 8. Tervishoiu; 9. Sotsiaalheakorra; 10. Kohtu; 11. Põllutöö; 12. Hariduse; 13. Kaitse; 14. Posti-telegraafi; 15. Seaduste ühtlustamise; 16. Slovakkia

8. Austria.

1. Kantsler; 2. Sise; 3. Sotsiaal; 4. Põllutöö; 5. Välis; 6. Rahanduse; 7. Kohtu; 8. Kaubanduse, tööstuse ja toitluse; 9. Kasvatuse; 10. Raudteede; 11. Kaitse.

9. Lõuna-Aafrika.

1. Sise, tervishoiu, hariduse; 2. Kaevanduste ja tööstuse; 3. Raudteede ja sadamate; 4. Rahanduse; 5. Kohtu; 6. Kaitse; 7. Posti-telegraafi ja avalikkude tööde; 8. Põllutöö; 9. Osariikide.

10. Ungari.

1. Sise; 2. Rahanduse; 3. Kaubanduse; 4. Põllutöö; 5. Hariduse; 6. Kohtu; 7. Kaitse; 8. Välis; 9. Sotsiaalheakorra.

11. Kaanada.

1. Välis; 2. Rahanduse; 3. Politsei, sõja ja mereväe; 4. Posti; 5. Tervishoiu ja hoolekande; 6. Kohtu; 7. Tolli ja aktsiisi; 8. Mere ja kalanduse; 9. Peaadvokaat; 10. Kaubanduse ja tööstuse; 11. Riigisekretär; 12. Raudteede ja kanalite; 13. Sise; 14. Põllutöö; 15. Töö; 16. Avalikkude tööde; 17. Portfellita.

12. Taani.

1. Välis; 2. Sõja; 3. Rahanduse; 4. Kohtu; 5. Sise; 6. Põllutöö; 7. Kaubanduse ja meresõidu; 8. Kirikute ja koolide; 9. Transpordi.

13. Austraalia.

1. Välis; 2. Peaprokurör; 3. Varaamet; 4. Kaitse; 5. Avalikkude tööde ja raudtee; 6. Tolli ja tööstuse; 7. Sise; 8. Post.

14. Belgia.

1. Välis; 2. Sise ja põllutöö; 3. Teaduse ja kunsti; 4. Asumaade; 5. Tööstuse ja töö; 6. Kohtu; 7. Rahanduse; 8. Avalikkude tööde; 9. Sõja; 10. Raudtee, posti ja telegraafi.

15. Soome.

1. Välis; 2. Kohtu; 3. Sise; 4. Sõja; 5. Rahanduse; 6. Hariduse; 7. Põllutöö; 8. Avalikkude tööde (liikumise); 9. Kaubanduse, tööstuse ja sotsiaal; 10. Hoolekande.

16. Shveitsi.

1. Politiline (välis); 2. Sise; 3. Kohtu ja politsei; 4. Sõja; 5. Rahanduse ja tolli; 6. Majanduse; 7. Posti ja raudtee.

17. Preisi.

1. Rahanduse; 2. Kaubanduse-tööstuse;

3. Kohtu; 4. Sise; 5. Põllutöö; 6. Teaduste, kunsti, rahvahariduse.

18. Baieri.

1. Välis; 2. Sise; 3. Hariduse; 4. Kohtu; 5. Rahanduse; 6. Kaubanduse-tööstuse-käsitöö; 7. Hoolekande; 8. Põllutöö ja metsamajandus.

19. Baadeni.

1. Hariduse; 2. Rahanduse; 3. Sise; 4. Töö; 5. Kohtu.

20. Hesseni.

1. Sise; 2. Rahanduse; 3. Kohtu; 4. Üld.

21. Saksi.

1. Välis; 2. Sise; 3. Töö; 4. Majanduse; 5. Hariduse; 6. Rahanduse; 7. Kohtu.

22. Vürtembergi.

1. Kohtu; 2. Sise; 3. Hariduse; 4. Rahanduse; 5. Töö ja toitluse.

23. Hollandi.

1. Sise; 2. Põllutöö; 3. Välis; 4. Rahanduse; 5. Kohtu; 6. Asumaade; 7. Sõja; 8. Avalikkude tööde; 9. Mere; 10. Töö, kaubanduse ja tööstuse; 11. Hariduse, teaduse ja kunstide.

24. Rootsi.

1. Välis; 2. Kohtu; 3. Kaitse; 4. Sotsiaal; 5. Ühenduste; 6. Rahanduse; 7. Hariduse ja kiriku; 8. Põllutöö; 9. Kaubanduse.

25. Norra.

1. Kohtu; 2. Välis; 3. Rahanduse; 4. Sotsiaal; 5. Põllutöö; 6. Kaubanduse, laevanduse, tööstuse ja kalanduse; 7. Kaitse; 8. Hariduse ja kultuste; 9. Avalikkude tööde.

26. Vene.

1. Välis; 2. Sõja ja mere; 3. Rahanduse; 4. Tervishoiu; 5. Posti-telegraafi; 6. Transpordi; 7. Majanduse; 8. Põllutöö; 9. Toitluse; 10. Kohtu; 11. Sotsiaal heakorra; 12. Töö; 13. Hariduse; 14. Rahvuste; 15. Tööinspeksioon; 16. Sise; 17. Väliskaubanduse.

Lisa nr. 79.

Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse komisjoni ettepanek.

VABARIIGI VALITSUSE JA MINISTEERIUMIDE KORRALDAMISE SEADUS.

1. Vabariigi Valitsus.

§ 1. Vabariigi Valitsuse koosseisu kuuluvad Riigivanem ja haridus- ja sotsiaal-, kaitse-

kohtu- ja sise-, majandus-, põllutöö-, teede- ja välisministrid.

§ 2. Vabariigi Valitsus otsustab kõik valitsemise alasse kuuluvad asjad, mis seadustes ettenähtud korras ei ole antud otsustada Riigivanemale, üksikutele ministritele, teistele asutustele või riigi- ja omavalitsuse teenijatele.

§ 3. Vabariigi Valitsusel on õigus anda üldkohuslikke määrusi üksikute seaduste elluviimiseks ja täitmiseks, kui nendes seadustes ei ole selleks muud korda ette nähtud.

§ 4. Vabariigi Valitsuse liikmed ei või üheski muus teenistuses olla või isiklikult oma äri juhtida. Samuti ei või nemad olla ainelist kasu taotlevate seltside, ühingute või nende liitude juhataste või nõukogu (variant „nõukogu“ välja jätta) liikmeks.

§ 5. Vabariigi Valitsuse koosolek on otsusevõimeline, kui temast osa võtavad peale Riigivanema või tema asetäitja vähemalt kolm ministrit.

Otsused tehakse lahtisel hääletamisel hääleteenamusega. Hääle poolnemisel otsustab Riigivanema või tema asetäitja hääle.

§ 6. Vabariigi Valitsuse lähema sisemise asjaajamise korra üle otsustab Vabariigi Valitsus.

II. Riigivanem.

§ 7. Riigivanem esitab Vabariiki ja esineb rahvusvahelises läbikäimises riigipeana.

Riigivanem saadab välisriikidesse diplomaatilisi esindajaid ning kutsub neid ära Vabariigi Valitsuse nõusolekul.

Välissaadikud akkrediteeritakse Riigivanema juurde.

Riigivanem sõlmib Eesti Vabariigi nimel lepingud välisriikidega Vabariigi Valitsuse selkohase otsuse põhjal.

Rahvusvahelises läbikäimises tõlgitakse Riigivanema nimi prantsusekeeles „le Président de la République d'Estonie“; teistes keeltes vastavalt sellele.

§ 8. Riigivanem juhib ja ühtlustab Vabariigi Valitsuse tegevust.

Tema võib aru pärida üksikutelt ministritelt nende tegevuse kohta, anda neile juhatusi ja kõrvaldada nende ettepanekuid Vabariigi Valitsuse koosolekul arutamiseks.

Temal on õigus Vabariigi Valitsuse otsust, mille vastu hääletanud, jätta täitmisele pöramata. Niisugusel juhtumisel kaotab tehtud otsus jõu.

Temal on õigus tutvuneda iga valitsuseasutuse tegevusega või iga asjatoimetusega kas isiklikult või tema poolt selleks volitatud ametniku kaudu.

Tema võib Riigikogule ette panna ministreid ametist vabastada kas omal algatusel või nende omal soovil.

III. Riigivanema asetäitja.

§ 9. Riigivanema asetäitja määratakse valitsuse liikmete hulgast Vabariigi Valitsuse otsusel Riigivanema ettepanekul ja vabastatakse samal viisil.

§ 10. Riigivanema asetäitja täidab Riigivanema ülesandeid: täiel määral, kui Riigivanem viibib välismaal või temal teistel põhjustel täiesti võimata omi kohuseid täita; muudel juhtumistel neid Riigivanema ülesandeid, mis viimane tema peale paneb.

IV. Riigisekretär.

§ 11. Riigisekretär toimetab Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse asjaajamist ja juhib riigikantseleid.

Riigikantselei ülesanded ja asjaajamise korra määrab kindlaks Vabariigi Valitsus.

Riigikantselei juurde kuuluvad ja riigisekretärile alluvad: riigi statistika keskbüroo, riigi arhiiv ja riigi raamatukogu.

§ 12. Riigisekretäril on temale alluvate asutuste suhtes majanduslikkude küsimuste otsustamisel samad õigused, mis vastavate seadustega üldiselt ministrite kohta ette nähtud.

§ 13. Vabariigi Valitsuse läbivaatamisele kuuluvad riigisekretäri ettepanekud tehakse Riigivanema kaudu.

V. Ministeeriumid.

§ 14. Valitsemise võimu teostamiseks vastavate erialade järgi asutatakse järgmised ministeeriumid:

- 1) haridus- ja sotsiaalministeerium;
- 2) kaitseministeerium;
- 3) kohtu- ja siseministeerium;
- 4) majandusministeerium;
- 5) põllutöoministeerium;
- 6) teedeministeerium;
- 7) välisministeerium.

Ministeeriumi juhib vastav minister.

§ 15. Ministeeriumid jagunevad käesolevas seaduses kindlaksmääratud valitsusteks ja osakondadeks.

Valitsuste ja osakondade alajaotused kujundatakse tarviduse järgi Vabariigi Valitsuse määrusega, millega neile ka ülesanded määratakse.

§ 16. Kahtluse korral, missuguse ministeeriumi alla asi kuulub, otsustab küsimuse Vabariigi Valitsus.

Tekib aga sarnane kahtlus ministeeriumi allüksuste suhtes, siis lahendab selle küsimuse see ülemus, kellele mõlemad allüksused või ülemused vahetult alluvad.

§ 17. Ministeeriumi asjaajamist, eriti kirjavahetust ja arvepidamist ning eelarve kokku-

seadmist toimetab ministeeriumi kantselei Vabariigi Valitsuse poolt määratud korra järgi.

§ 18. Peale valitsuste, osakondade ja kantseleide asuvad ministeeriumide juures veel teised asutused ja ametkohad, mis vastavates seadustes ette nähtud.

§ 19. Ministeeriumidel, valitsustel ja osakondadel on tegevusealad, mis ette nähtud käesolevas seaduses, samuti ka maksvates eriseadustes ja määrustes.

Haridus- ja sotsiaalministeerium.

§ 20. Haridus- ja sotsiaalministeeriumi ülesandeks on: rahva hariduseala korraldamine; õppe- ja kasvatusetöö juhtimine; rahva vaimlise ja füüsilise arendamise eest hoolitsemine; tervishoiu, hoolekande, töökaitse ja sotsiaalkinnituse alade korraldamine ja juhtimine.

§ 21. Haridus- ja sotsiaalministeerium koosneb järgmistest valitsustest ja osakondadest:

- 1) teaduse ja kunsti osakond;
- 2) koolivalitsus;
- 3) tervishoiu- ja hoolekandevalitsus;
- 4) töökaitse ja sotsiaalkinnituse osakond.

§ 22. Teaduse ja kunsti osakonna ülesandeks on: kõrgema hariduse, teaduse, kunsti ja kirjanduse edendamine; kunstiasutuste, kunstikoolide, muuseumide, arhiivide ja muinsusasjanduse üldine korraldamine, ja kultuurkapitali valitsemine.

§ 23. Koolivalitsuse ülesandeks on: alg-, kesk- ja kutsehariduse edendamine; avalikkude alg-, täienduse-, kesk- ja kutsekoolide ning raamatukogude võrgu üldine korraldamine ja valve avalikkude raamatukogude üle; riiklikkude alg-, kesk-, kutse- ja erikoolide valitsemine, välja arvatud kunstialalised ja teiste ministeeriumidele alluvad koolid; õpetuslikkude ja kasvatuslikkude küsimuste selgitamine; seltskondlikkude organisatsioonide instrueerimine hariduse ja kasvatusel; valve õppe- ja kasvatusasutuste ning kohalikude koolivalitsuste tegevuse üle.

§ 24. Tervishoiu ja hoolekande valitsuse ülesandeks on: rahva tervishoiu ja arstliku ning hoolekande ala juhtimine ning üldvalve sellel alal, välja arvatud kaitseväge tervishoid.

§ 25. Töökaitse ja sotsiaalkinnituse osakonna ülesandeks on: töökaitse korraldamine; töö ja kapitali vahekorraldamine; töötasu korraldamine; tööpuuduse vastu võitlemine; tööliskinnituse küsimuste lahendamine ja pensionide korraldamine; rahvusvahelise töö organisatsiooniga läbikäimine, ja rahvusvaheliste töökaitseküsimuste lahendamine.

Kaitseministeerium.

§ 26. Kaitseministeeriumi ülesandeks on: riigikaitse ja kaitseväge korraldamine ja juhtimine.

§ 27. Kaitseministeeriumi organisatsioon, tema alajaotused ja nende ülesanded on ette nähtud vastavates seadustes ja seadlustes.

Kohtu- ja siseministeerium.

§ 28. Kohtu- ja siseministeeriumi ülesandeks on: avaliku julgeoleku ja õigusliku korra hoidmine; kohtuasutuste korraldamine; prokuratuuri tegevuse juhtimine ja järelevalve; omavalitsuste korraldamine; valitsuseasutustes tekkivate juriidiliste küsimuste selgitamine, ja seaduste kodifitseerimine.

§ 29. Kohtu- ja siseministeerium koosneb järgmistest valitsustest ja osakondadest:

- 1) administratiiv osakond;
- 2) kodifikatsiooni osakond;
- 3) piirivalve valitsus;
- 4) politsei valitsus;
- 5) vangimajade valitsus.

§ 30. Administratiiv osakonna ülesandeks on: omavalitsuste ja vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuste korraldamine ja järelevalve; perekonnaseisu registreerimise korraldamine; ühingute, seltside ja nende liitude registreerimine; rekvireerimise ja sõjakahjude ning kodakondsuseasjade lahendamine.

§ 31. Kodifikatsiooni osakonna ülesandeks on: Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatavate eelnõude läbivaatamine ja seadusetechnilise ning juriidilise külje suhtes seisukohavõtmine; Riigi Teatajase avaldamiseks määratud valitsuseasutuste aktide läbivaatamine nende seadusepärasuse kontrolli otstarbel; juriidiliste küsimuste selgitamine, mis Vabariigi Valitsuse või üksikute ministrite poolt kohtu- ja siseministrile seisukohavõtmiseks saadetakse; kodifitseerimistööd.

§ 32. Piirivalve valitsuse ülesandeks on: üle riigi piiri liikumise ja veo järelevalve, ja riigi piirimärkide korrashoiu eest hoolitsemine.

§ 33. Politseivalitsuse ülesandeks on: avaliku korra ja julgeoleku kaitse ning heakorra eest hoolitsemine; isikliku ja varandusliku julgeoleku vastu sihitud tegevuse ärahoidmine, ilmsikstegemine ja kõrvaldamine, ja üle riigi piiride liikumise korraldamine.

§ 34. Vangimajade valitsuse ülesandeks on: vangistuseasutuste korraldamine ja valitsemine ning kinnipidamiskaristuste täideviimine.

Majandusministeerium.

§ 35. Majandusministeeriumi ülesandeks on: üldine riigimajapidamise juhtimine, maksumine, krediidi ja raha liikumise, kindlustuse- ja krediitasutuste, kaubanduse, tööstuse ja mäeasjanduse korraldamine.

§ 36. Majandusministeerium koosneb järgmistest valitsustest ja osakondadest:

- 1) otsekoheste maksude valitsus;
- 2) aktsiisivalitsus;
- 3) tollivalitsus;
- 4) riigikassa;
- 5) kaubanduse osakond;
- 6) tööstuse osakond;
- 7) mäeosakond.

§ 37. Otsekoheste maksude valitsuse ülesandeks on otsekoheste maksustamise teostamine ja lõivude võtmine.

§ 38. Aktsiisi valitsuse ülesandeks on riigi monopolide valitsemine ja aktsiisimaksustamise teostamine.

§ 39. Tollivalitsuse ülesandeks on tollimaksustamise teostamine ja muude maksude sissenõudmine, mis tollivalitsuse peale pandud.

§ 40. Riigikassa ülesandeks on: riigi eelarve-eelnõu kokkuseadmine; riigi eelarve täitmise korraldamine; riigilaenude asjaajamine; riigivaranduste arvestamine; riigi kulude ja tulude arvepidamine.

§ 41. Kaubanduseosakonna ülesandeks on: kaubanduse korraldamine; kaalude, mõõtude, vihtide ning kallismetallide proovimine ja tembeldamine.

§ 42. Tööstuse osakonna ülesandeks on: tööstuse korraldamine ja järelevalve, ning leiduste ja kaubamärkide kaitse.

§ 43. Mäeosakonna ülesandeks on: mineraalvarade uurimise ja kasutamise korraldamine ning järelevalve.

Põllutöoministerium.

§ 44. Põllutöoministeriumi ülesandeks on: põllu- ja metsamajanduse ning loomatervishoiu korraldamine; põllumajandusliku kutsehariduse edendamine; riigi maade ja metsade valitsemine.

§ 45. Põllutöoministerium koosneb järgmistest valitsustest ja osakondadest:

- 1) kadastri ja maakorralduse osakond;
- 2) põllumajanduse osakond;
- 3) loomatervishoiu osakond;
- 4) riigimaade ja metsade valitsus.

§ 46. Kadastri ja maakorralduse osakonna ülesandeks on: maakadastri kokkuseadmine ja korraldamine; veekorralduse juhtimine; asundamiseks määratud riigimaade planeerimine; eramaade korraldamine.

§ 47. Põllumajanduse osakonna ülesandeks on: maa tulunduse ja kalaasjanduse korraldamine; maatulundusesaaduste ekspordi arendamine; põllumajanduse tarvete ja maatulundusesaaduste kontroll, välja arvatud kontroll, mida teostab loomatervishoiu osakond; põllumajandusliku kutsehariduse edendamine ja kutsekoolide korraldamine; riigimõisade majandamine.

§ 48. Loomatervishoiu osakonna ülesandeks on: loomatervishoiu ja loomaarstliku abiandmise korraldamine ja edendamine; loomataudide vastu võitlemine; tapamajaasjanduse korraldamine; elusloomade, liha ja lihasaaduste sisse- ja väljaveo kontrolli teostamine, ja järelevalve loomatooressaaduste ümbertöötavates asutustes.

§ 49. Riigimaade ja metsade valitsuse ülesandeks on: riiklikku maatagavarasse kuuluvate maade ja metsade valitsemine; järelevalve teostamine kogukonna- ja erametsade kohta; metsa- ja jahimajapidamise edendamine.

Teedeministerium.

§ 50. Teedeministeriumi ülesandeks on: teede-, sidesajanduse ja avalikkude tööde korraldamine ning ehitustegevuse järelevalve.

§ 51. Teedeministerium koosneb järgmistest valitsustest ja osakondadest:

- 1) raudteevalitsus;
- 2) veeteede valitsus;
- 3) posti, telegraafi ja telefoni valitsus;
- 4) maanteede ja ehituse osakond.

§ 52. Raudteevalitsuse ülesandeks on: riigi raudteede eksploateerimine ja valitsemine; eraraudteede revideerimine ja nende tegevuse järelevalve; uute riigi raudteede projekteerimine ja nende ehitamise korraldamine.

§ 53. Veeteede valitsuse ülesandeks on: laevade liikumise korraldamine Eesti mere- ja sisevetes; uute sadamate projektide ja veeteede korraldusekavade kokkuseadmine ning teostamine; Eesti kaubalaevanduse arendamine ja riikliku kaubalaevastiku tegevuse juhtimine.

§ 54. Posti, telegraafi ja telefoni valitsuse ülesandeks on: posti, telegraafi, telefoni ja radioasjanduse korraldamine ja juhtimine.

§ 55. Maanteede ja ehituseosakonna ülesandeks on: maanteede ja sildade ehitamine ja korrashoiu ning avalikkude tööde korraldamine; lennu- ja jõuvankrite asjanduse ning ehitustegevuse edendamine ja järelevalve, välja arvatud kaitseväge lennuasjandus ja kaitseministeriumile alluvad tööd.

Välisministerium.

§ 56. Välisministeriumi ülesandeks on: vabariigi suhete korraldamine välisriikidega.

§ 57. Välisministerium koosneb järgmistest osakondadest:

- 1) poliitiline osakond;
- 2) administratiiv osakond.

Peale selle kuuluvad välisministeriumi koosseisu välisesindused.

§ 58. Poliitilise osakonna ülesandeks on: poliitiliste ja majanduslike suhete korraldamine välisriikidega; läbikäimine rahvus-

vaheliste organisatsioonidega; informatsioon välisriikidest ja välisriikidele.

§ 59. Administratiiv osakonna ülesandeks on: rahvusvahelise eraõiguse alal tekkivate küsimuste lahendamine; konsulaaresinduste korraldamine; ministeeriumi valdamisel olevate riigi varanduste valitsemine.

VI. Lõppmäärused.

§ 60. Käesoleva seaduse peatükid I—IV ja VI ning § 15 teine lõige hakkavad maksmas, kui Riigikogu Vabariigi Valitsuse sarnases koosseisus ametisse kutsub, kui käesolevas seaduses ette nähtud.

Käesoleva seaduse muu osa hakkab maksmata tervelt või osaliselt siis, kui Vabariigi Valitsus vastava teadaande „Riigi Teatajas“ välja kuulutab.

§ 61. Valitsuseasutuste ülesannete, võimupiiride ja asjaajamise korra suhtes, kuiõrt need ei ole kindlaks määratud käesoleva seadusega, jäävad maksvaks kuni uute seaduslike määruste maksmapanemiseni senised seadused ja määrused.

Seniste haridusministeeriumi ja töö- ja hoolekandeministeeriumi õigused ja kohused lähevad üle hariduse- ja sotsiaalministeeriumi peale. Seniste kohtuministeeriumi ja sise-ministeeriumi õigused ja kohused lähevad üle kohtu- ja siseministeeriumi peale. Seniste kaubandus-tööstusministeeriumi ja rahaministeeriumi õigused ja kohused lähevad üle majandusministeeriumi peale.

Sõjaministeeriumi asemel tuleb seadustes lugeda igalpool „kaitseministeerium“.

§ 62. Vabariigi Valitsusele alluvate asutuste koosseisud kujundatakse Vabariigi Valitsuse määrusega riigi eelarves lubatud vastavate krediitide ja riigiteenijate palgaseaduse piirides. Need koosseisud esitab Vabariigi Valitsus Riigikogule seadusena vastuvõtmiseks hiljemalt kahe aasta ajooksul käesoleva seaduse maksmahakkamise päevast arvates.

§ 63. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse haridusministeeriumi korraldusseadus (RT 19 — 1921).

SELETUSKIRI.

Käesolev seaduseelnõu esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule oktoobrikuul 1926. Ta sisaldas 5 peatükki, kokku 19 artiklit. Riigikogu andis eelnõu 22. novembril 1926 üldkomisjoni, kes eelnõu arutamiseks moodustas 7-liikmelise alamkomisjoni. Alamkomisjon ei jõudnud eelnõu üksikasjade juurde, kuna vahepeal Vabariigi Valitsus ja Riigikogu vanematekogu eelnõu kiireks tunnustasid, ja Riigikogu 13. oktoobril 1927 otsustas anda eelnõu 7-liikmelisse erikomisjoni.

Erikomisjon tunnustas üksmeelselt seaduse tarvilikuks ja hääleteenamusega ka käesoleva eelnõu kohaseks arutamisele võtmiseks, kuid arvas ka kohe, et seda tuleb täiendada uue peatükiga, kus ka ministeeriumide otsekohesed alajaotused ja nende funktsioonid oleksid määratud, nagu seda nõuab põhiseaduse § 58, ja mida valitsus II lugemise juures võiks teha. Teise lugemise juures täiendas Vabariigi Valitsus eelnõu ühe peatükiga, mis käsitas ministeeriumide otsekohesed alajaotusi ja nende funktsioone, nii et eelnõu suurenes 28 paragrahvini. Selle peatüki üksikasjalikul arutamisel arvati tarvilikuks peatüki konstruktsioon nii muuta, et iga ministeeriumil oleks oma eri alajaotus, missuguse ülesande aruandja täitis, ja mille järgi eelnõu paragrahvide arv kasvas 63-ni.

Ühtlasi arvati soovitavaks, et käesolevas seaduses leiaks käsitlemist ka ministrite ja ametnikkude võimupiirid, kuid valitsus ei suutnud seda täiendust esitada, vaid arvas paremaks neid küsimusi käsitleda eriseaduses, millega erikomisjon leppis.

Seaduse üksikasjade juures on seletada järgmist.

I. Vabariigi Valitsus.

Käesolevas peatükis on paragrahvide arv, võrreldes Vabariigi Valitsuse ettepanekuga, jäänud muutmata. Komisjoni parandused kannavad selgitavat iseloomu.

§ 1. Käesolev paragrahv on põhiseaduse § 58. esimese lause täitmiseks, ja seepärast peeti tarvilikuks siin kindlaks määrata Vabariigi Valitsuse koosseis ja loetleda ministrid, et tulevikus ilma käesoleva paragrahvi muutmata ei seata ametisse teisi siin nimetatama ministreid. Ministrite nimetused on paigutatud tähestiku järjekorda.

Komisjonis tõsteti üles ka Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumise ja ametist vabastamise korra küsimus. Komisjon asus seisukohale, et Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumise ja vabastamise kord peab aset leidma Riigikogu kodukorras.

§ 2. Vabariigi Valitsuse otsustada on antud kõik valitsemisalasse kuuluvad asjad, mis seadustes ettenähtud korras ei ole antud otsustada Riigivanemale, üksikutele ministritele, kohtu-, riigi-, omavalitsuse- ja teistele avalik-õiguslikele asutustele, samuti mis ei ole antud otsustada neile kohtu-, riigi- või omavalitsuseteenijatele, kes täidavad ametlike funktsioone.

§ 3. Vabariigi Valitsusel on põhiseaduse § 60. p. 7. järgi õigus anda seadustega kokkõlas määrusi ja korraldusi. Seda põhiseaduse normi on tõlgitsetud kahesuguselt: 1) Vaba-

riigi Valitsusel on õigus anda seadustega kokkõlas määrusi ja korraldusi, ilma et seda õigust tarvitseks üksikutes seadustes korrata; muudel asutustel ja isikutel on see õigus ainult siis, kui vastav seadus selleks õiguse annab; 2) määruseandlik võim kuulub ainuüksi Vabariigi Valitsusele.

Kahesuguse tõlgitsemise ärahoidmiseks on käesolev paragrahv tarvilik.

„Muud asutused ja ametnikud“ asemele on võetud „muud korda ette nähtud“, sest seda õigust võidakse anda ka teistele asutustele ja ametnikkudele.

§ 4. Käesoleva paragrahvi juures kaaluti lähemalt: missugusel määral võib Vabariigi Valitsuse liige olla tegev omas äriettevõttes. Et valitsusest ei kõrvaldataks teovõimsamaid inimesi arvati, et Vabariigi Valitsuse liikmel võib oma äriettevõtte olla, et ta aga oma isikliku äri kasuks ei saaks kasutada oma ametivõimu, ja et ta kõik oma aja riigile pühendaks, — ei tohi ta isiklikult äris tegev olla ega seda juhtida ning peab Vabariigi Valitsuse liikmeks oleku ajaks oma äriettevõtte juhtivaks jõuks voliniku määrama. Samuti kaaluti, kas lubada valitsuse liikmel olla ainelist kasu taotleva ühistingelise ühingu või liidu juhatuse liikmeks. Komisjon asus seisukohale, et selles suhtes ei saa vahet teha ainelist kasu taotleva era- ja ühistingelise ettevõtte vahel.

Ainelist kasu taotlevate ühingute nõukogust osavõtmise asjus läksid hääled pooleks ja komisjon esitab selle variantides.

Ainelist kasu taotlevate ühingute revisjonikomisjonist osavõtmise asjus asus komisjon seisukohale, et neist osavõtmiseks ei ole põhjust takistusi teha, sest revisjonikomisjon ei juhi ettevõtte tegevust. Samuti ei ole põhjust takistusi teha osavõtmises mitteainelist kasu taotlevate ühingute organisatsioonide tegevusest.

§ 5. Käesoleva paragrahvi juures kaaluti Vabariigi Valitsuse numeraalse kvoorumid arajätmise küsimust. Toodi ette, et numeraalne kvoorum ei võimalda valitsuse tegevuses tarvilikku painduvust, eriti hädakorral. Küsimust kaalus ka Vabariigi Valitsus ja tuli otsusele, et numeraalsest kvoorumist ei saa loobuda, kuid võiks seda vähendada kolme peale, see on miinimumini, mis kollegiaalsete asutuste juures nõutav. Komisjon jäi 4-arvulise kvoorumid juurde, silmas pidades, et Vabariigi Valitsuse otsus on lõplik, et Riigikogu tegevuses maksab absoluutsuse põhimõte, ja et meie mitmerühmaliste koalitsioonide juures võib väike kvoorum valitsuses tekitada arusaamatusi, millise seisukohaga ka Vabariigi Valitsus leppis.

II. Riigivanem.

Käesoleva peatüki juures selgitati lähemalt, mis on meie Riigivanem.

Põhiseadusest tuleb järeldada, et meie Riigivanemas on kaks isikut: riigipea ja peaminister. Rahvusvahelises mõttes on meie Riigivanem riigipea. Seda tõestavad: ühelt poolt põhiseaduse § 61. tekst — Riigivanem esindab vabariiki — ja teiselt poolt — rahvusvaheline komme.

Ka siseriiklikult ei ole meie Riigivanem üksinda ainult valitsuse juhataja, „primus inter pares“, vaid ta on rohkem, mida arvati tarvilikuks väljendada.

§ 7. Välja minnes seisukohast, et rahvusvahelises läbikäimises Riigivanem on riigipea, on talle seaduses fikseeritud riigipea õigused, eesõigused ja peale pandud kohused sel määral, kui põhiseadus seda võimaldab.

§ 8. Põhiseaduse järgi on Riigivanema ülesanne juhtida ja ühtlustada Vabariigi Valitsuse tegevust. Kui põhiseadus on määranud Riigivanema juhiks, siis peavad tal olema juhi ülesannete teostamiseks ka juhi õigused. Põhiseadus annab Riigivanemale ministritelt arupärimise õiguse. Kui Riigivanemal on õigus ministritelt aru pärida, siis peab tal kui juhil õigus olema neile ka juhatusi anda. Kui juhil peab Riigivanemal õigus olema tutvuneda valitsuseasutuste tegevusega ja asjatoimetustega, kõrvaldada ministrite ettepanekuid valitsuse koosolekul (tarvitada eelvetod) ja jätta Vabariigi Valitsuse otsus täitmisele pööramata, mille vastu ta hääletanud (tarvitada järelevetod), seega tühistades tehtud Vabariigi Valitsuse otsuse.

Komisjonis leidis Riigivanemale järeleveto õiguse andmine arvustust. Põllumeeste kogude esindaja poolt avaldati kahtlust: 1) selle õiguse Riigivanemale andmine ei ole kokkõlas põhiseadusega, 2) kui Riigivanemal eelveto õigus olemas, siis järeleveto ülearune. Komisjoni enamus aga arvas: Riigivanemale kui juhile tulevad anda mõjuvad abinõud juhi õiguste teostamiseks, ja et põhiseadus järeleveto andmiseks takistusi ei tee.

Viimses lõikes on mõeldud, et kui Riigivanemal on õigus ministreid Riigikogule vabastamiseks ette panna, siis on tal õigus ka tervet Vabariigi Valitsust, kaasa arvates ka ennast, Riigikogule vabastamiseks ette panna.

Kuna põhiseaduse järgi ei ole Riigivanemale õigust antud üksi Vabariigi Valitsuse nimel asju otsustada, siis ei saa seda õigust ka käesoleva seadusega anda, mispärast vastav lõige (§ 8) valitsuse ettepanekust välja jäeti.

Vabariigi Valitsuse asjaajamise hõlbustamiseks võib valitsus oma kodukorraga anda

Riigivanemale asjaajamise, informatsiooni kogumise j.n.e. aladel suuremaid õigusi.

Konstateeriti fakti, et Vabariigi Valitsus on koormatud väikeste asjadega, kuid selle pahe vastu tuleb võidelda suurema võimu andmisega ministritele ja ametnikkudele.

III. Riigivanema asetäitja.

Käesoleva peatüki võttis komisjon sisse oma algatusel.

Põhiseaduse § 62. näeb ette, et Riigivanemale määrab Vabariigi Valitsus oma liikmete hulgast asetäitja. Kuidas Riigivanema asetäitja määratakse ja missugused on ta ülesanded, seda seni ükski seadus ei fikseeri ja selleks on §§ 9 ja 10 vajalikud.

§ 10. Riigivanema asetäitjal on kahesugused ülesanded: 1) ta täidab Riigivanema ülesandeid täiel määral: a) kui Riigivanem vabariigi piiridest lahkunud ja b) kui Riigivanemal täiesti võimata on oma kohuseid täita, kas raske haiguse pärast või teistel põhjustel; 2) ta täidab neid Riigivanema ülesandeid, mida Riigivanem temale paneb. Viimasel juhtumisel peaks asetäitja võim piiratud (kitsas) olema.

Riigivanema asetäitjat on tihti peetud Riigivanema kõrval nagu ainsaks Vabariigi Valitsuse esindajaks. Vabariigi Valitsust võib esindada iga minister, kui valitsus tema selleks volitab. Riigivanema aset saab täita aga ükski ta juriidiline asetäitja.

Komisjonis tõsteti üles küsimus — kas ei oleks tarvis Riigivanema asetäitjast luua valitsuse parlamendi liider. Arvati aga siiski, et see oleks raske läbi viia. Igatahes ei ole seda tarvis seadusse viia.

IV. Riigisekretär.

§ 11. Riigisekretäril on kahesugused ülesanded: 1) on Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse asjade ajaja; 2) on riigikantselei juht.

Riigikantselei juurde on jäetud senised asutused: riigi statistika keskbüroo, riigi arhiiv ja riigi raamatukogu.

Lähemad riigikantselei ülesanded on jäetud Vabariigi Valitsuse määrata, kuna neid täielikult ette kindlaks määrata ei saa, sest tihti on Vabariigi Valitsusel tarvidus panna ad hoc riigikantseleile erakorralisi ülesandeid.

§ 12. Riigisekretärile on antud riigikantseleile alluvate asutuste suhtes majanduslike küsimuste otsustamisel samad õigused, mis vastavate seadustega üldiselt ette nähtud ministrite kohta. Seega on tahtetud öelda, et riigisekretäril ei ole ministri poliitilisi õigusi.

§ 13. Poliitiliselt vastutab riigikantselei ja riigikantseleile alluvate asutuste suhtes Riigivanem. Kuna poliitiliselt vastutab riigikantse-

lei eest Riigivanem, ja kuna põhiseaduse järgi seisab riigikantselei Riigivanema valve all, siis peeti otstarbekohaseks, et riigisekretäri ettepanekud Vabariigi Valitsusele tehakse Riigivanema kaudu.

V. Ministeeriumid.

Käesolev peatükk on komisjonis täiesti ümber töötatud: osalt Vabariigi Valitsuse täiendaval ettepanekul, osalt komisjoni enda algatusel. Olulisemaks komisjoni täienduseks on ministeeriumide peallüksuste sissevõtmine ja viimaste kompetentsi äramääramine.

§ 14. Vabariigi Valitsuse algettepanekus oli ühendatud põllutöö- ja kaubandus-tööstusministeerium üheks majandusministeeriumiks. Komisjon ei pooldanud põllutöö- ja kaubandus-tööstusministeeriumi ühendamist järgmistel põhjustel: ei ole hea kaht teineteisega võistlevat haru ühendada; põllumajandus on meie rahva tegevuse peala, seal on isegi palju tööd, ja seepärast väärib ta iseseisvat ministeeriumi.

Komisjonis kerkis üles teede- ja kaubandus-tööstusministeeriumi ühendamise küsimus üheks majandusministeeriumiks. See seisukoht ei leidnud Vabariigi Valitsuse poolehoidu. Vabariigi Valitsus pani oma poolt ette ühendada raha- ja kaubandus-tööstusministeeriumi üheks majandusministeeriumiks järgmistel põhjustel: teedeministeerium on üksinda suur ministeerium, ligi pool riigiteenijaist kuulub teedeministeeriumi koosseisu; kuigi teedeministeeriumile alluvad asutused on võrdlemisi iseseisvad, tuleb ministril siiski palju asju otsustada. Maanteede seadus tõi uusi ülesandeid teedeministeeriumile juurde. Tegelik elu aga näitab, et majandusettevõttekondadele tuleb küsimuste lahendamisel tegemist teha pea alati raha- ja kaubandus-tööstusministeeriumiga. Komisjon oma enamuses ühines viimase Vabariigi Valitsuse ettepanekuga.

§ 15. Ministeeriumide peallüksused on valitsused ja osakonnad. Valitsused ja osakonnad on võimupiirides võrdsed. Valitsusteks nimetatakse neid peallüksusi, kellel alajaotused üle maa; osakondadeks neid, kellel alajaotust mujal kas sugugi ei ole, või on see esitatud mõne teise asutuse läbi.

Valitsuste ja osakondade võimkonna piirides kujundab Vabariigi Valitsus valitsuste ja osakondade alajaotused, määrab kindlaks ka nende kompetentsi, asjadejaotuse ja asjade liikumise korra.

§ 10. Käesolev paragrahv on sisse võetud selleks, et vaidluse korral asjade alluvust või kuuluvust täpselt lahendada, et igal ajal oma vastutav täitja oleks.

§ 17. Käesolevas paragrahvis taheti kind-

laks määrata, et igal ministeeriumil peab olema kantselei ülesloetud ülesannete täitmiseks. Sellega ei ole aga sugugi keelatud seda kantseleid mõne teise asutuse (valitsuse või osakonna) külge liita, missugusel korral ka kantseleijuhhi kohused selle asutuse juhile pannakse.

Ministeeriumi kantseleile võib panna ka teatud varanduste valitsemist. Näiteks: kohtu- ja siseministeeriumis võib Kadrioru pargi valitsemine kuuluda ministeeriumi kantseleile.

Ministeeriumide kantselei sisemise asjaajamise korra lähem korraldamine on jäetud Vabariigi Valitsuse võimkonda.

§ 18. Peale käesolevas seaduses kindlaks-määratud ministeeriumide valitsuste, osakondade ja kantseleide jäävad alale senised asutused ja ametikohad, mis maksvates seadustes ette nähtud, kui käesolev seadus neid ei muuda. Nii näiteks jääb tariifinõukogu teedeministeeriumi juurde, otsekoheste maksude peakomitee — rahaministeeriumi juurde j.n.e.

§ 19. Käesolev seadus määrab ministeeriumide ja nende valitsuste ja osakondade ülesanded kindlaks üldistes lausetes. Üksikasjad määravad kindlaks vastavad eriseadused ja määrused.

Haridus- ja sotsiaalministeerium.

§ 20. Haridus- ja sotsiaalministeeriumiks on ühendatud senised haridusministeerium ja töö-hoolekandeministeerium ühes alluvate asutustega.

Käesoleva paragrahvi juures kaaluti lähemalt ministeeriumi õigust õppejõudude valdamise asjus. Asuti seisukohale, et see õigus on ette nähtud Eestimaa koolivalitsuse ajutises korralduses, mis selles osas maksva jääb.

Põhiseaduse § 12. ettenähtud õpetuseandmise ülevälvet teostab haridusministeerium.

§ 23. Koolivalitsuse ülesannetena on üldiselt loetletud kõik need ülesanded, mis praegu riigi koolivalitsuse täita maksvate seaduste järgi.

Õppe- ja kasvatusasutuste ning kohalikkude koolivalitsuste tegevuse valve all on mõeldud ka järelevalvet.

§ 24. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse ülesannete määramisel on peetud silmas Rahva tervishoiu korraldamise seaduse § 1., kus lähemalt määratud selle valitsuse ülesanded ja koosseis.

§ 25. Töökaitse korraldamise all on mõeldud tööliste, tervise ja kõlblusekaitset (VSK XI köide).

Kaitseministeerium.

§§ 26—27. Kuna Riigikogu poolt 6. detsembril 1921. a. seadusega (RT 1 — 1922) kaitsevõimkondade koosseisude kinnitamine, samuti ka tarvilikkude seadluste väljaandmine on antud Vabariigi Valitsuse võimkonda, siis arvas komisjon võimalikuks leppida ministeeriumi ülesande defineerimisega ja näitamisega, et laiemat käsitlemist leiab ministeerium eriseadustes ja seadlustes.

Kohtu- ja siseministeerium.

§ 28. Kohtu- ja siseministeeriumiks on ühendatud senised kohtuministeerium ja siseministeerium.

Kohtuasutuste korraldamine on ministri ülesanne: Kuidas minister korraldab, selle määravad eriseadused. Kohtuasutuste korraldamisel ei või minister segada kohtumõistmisse. Prokuratuuri tegevuse juhtimine ja järelevalve allub täielikult ministrile; prokuratuuriala juhhib minister sisuliselt.

Omaavalitsuste korraldamise all on mõeldud nii kogukonna omaavalitsuste kui ka vähemusrühvaste omaavalitsuste korraldamist laiemas mõttes.

Kohtu- ja siseministeeriumi ühendamisel üheks ministeeriumiks kerkis komisjonis küsimus, kas on otstarbekohane panna ühele ministrile kindralprokuröri (praeguse kohtuministri ülesanne) ja kindralkuberneri ülesanded, sest praegu maksva korra järgi on sõja-seaduse piirkonnas kubermangu asutuste seaduse (VSK II k.) ettenähtud kindralkuberneri ülesanded pandud siseministrile. Komisjon leidis, et kindralkuberneri ülesanded ei ole seadusega pandud ühelegi ministrile, vaid oleneb Vabariigi Valitsusest, missugusele ministrile või ametnikule ta need ülesanded paneb. Neil põhjustel leidis komisjon, et selle küsimuse juures pikemalt peatuda ei tarvitse ega ole seda vaja seaduses fikseerida.

§ 31. Kodifitseerimistöde all on mõeldud: seadustikkude ettevalmistamine, maksvate seaduste, seadluste ja määruste kohta süsteemiliste nimestikkude ja üldiste sisujuhendite kokkuseadmine ja tarvilikkude alade kohta käivate seaduste ja määruste eriväljaannete kokkuseadmine.

Majandusministeerium.

§ 35. Majandusministeeriumiks on ühendatud senised raha- ja kaubandus-tööstusministeeriumid. Rahaministeeriumist on eraldatud ja põllutööstusministeeriumi alla üle viidud: kinnisvarade hindamise amet tervelt ja riigi kinnisvarade maksuametist katastriala. Majandusministeeriumile alluvad ka riiklikud ette-

võtted: riigi trükikoda, riigi põlevkivitööstus, riigi turbatööstus.

Majandusministeeriumi ülesandeks on ka erakrediit ja kindlustuseasutuste korraldamine ja valve nende üle sel määral, nagu see eriseadustes ette nähtud.

§ 36. Majandusministeeriumi alajaotusi on komisjon täiendanud mäeosakonnaga, kuna mäeasjandus on spetsiaalharu, mis juba Mäeseadusega üksikasjalikult korraldatud.

Põllutöoministeerium.

§§ 45 ja 46. Käesolevas seaduses ettenähtud põllutöoministeeriumi alla kuuluva „katastri ja maakorralduse osakonda“ on koondatud rahaministeeriumist kinnisvarade hindamise amet tervelt ja riigi kinnisvarade maksu ametist katastriaal; teedeministeeriumist — sisevete uurimise büroo ja praegune põllutöoministeeriumi maakorralduse peavalitsus.

Teedeministeerium.

§ 50. Teedeministeeriumi tegevuseala on jäetud endiseks. Nimelt arvati tema ülesandeks avalikkude maanteed, raudteede, vee- teede ja õhuteede, samuti posti, telegraafi, telefoni ja raadioasjanduse korraldamine. Niisama ka avalikkude tööde, kaasa arvatud ka töötatöölisele hädaabitööde korraldamine ning riikliku, omavalitsuse ja era ehitusetegevuse järelevalve, välja arvatud kaitseministeeriumile alluvad tööd.

Välisministeerium.

§ 56. Selles paragrahvis ettenähtud suhete all on arvatud vabariigi poliitilised, majanduslikud ja kultuurilised suhted, samuti ka tegelik vabariigi välispoliitika juhtimine.

§ 57. Et selle paragrahvi järgi välisesindajad kuuluvad välisministeeriumi koosseisu, sellest tuleb järeldada, et nad alluvad välisministeeriumile. Alluvuse lähem kord tuleb ette näha välisesinduste teenistuse seaduses.

VI. Lõppmäärused.

Käesolevas peatükis arvati tarvilikuks määrata seaduse elluviimise kord.

§ 60. Et käesoleva seaduse elluviimine kindlal tähtpäeval ja korraga võib tekitada tegelikke raskusi, siis arvati tarvilikuks seaduse elluviimine jagada kahte ossa: nimelt et üks — seaduses ülesloetud osa hakkab maksma siis, kui Riigikogu, kelle võimkonda kuulub

Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumine ja kellele selles asjas keegi teine näpunäiteid ei tohi anda, käesoleva seaduse täitmisega ise algatust teeb Vabariigi Valitsuse ametisse kutsumisega selles koosseisus, nagu see käesolevas seaduses ette nähtud.

Seaduse muu osa maksmapanemine arvati otstarbekohaseks anda valitsuse võimkonda, et ta seda teeks sellel määral, kuidas ta ministeeriumide allüksusi suudab ümber moodustada. Selleks tähtpäeva ette nähtud pole, kuid peeti soovitavaks, et seda katsutaks teha 1. aprilliks 1929. a., et uuel eelarve-aastal tegevus kujuneks ka uute koosseisude järele.

§ 61. Kuna käesolev seadus kui raami-seadus ei lahenda üksikasjalikult valitsuseasutuste ülesandeid, võimupiire ja asjaajamise korda, siis tulevad maksma jätta senised seadused ja määrused niivõrt, kui need ei ole muudetud käesoleva seadusega või ei muudeta edaspidi seadustega või Vabariigi Valitsuse määrustega, mis antud käesolevas seaduses ettenähtud Vabariigi Valitsuse volituste piirides.

Käesoleva paragrahvi juures oli kaalumisel, kas seaduses on tarvis konkreetsetlähendada ministrite õiguste üleminekut nende asutuste suhtes, mis ühe ministeeriumi alluvusest viidud teise ministeeriumi alluvusse, näiteks kinnisvarade hindamise ameti suhtes. Oldi arvamisel, et asutuste alluvuse muutmiseega on iseenesest ka vastava ministri õigused muudetud ja üle läinud sellele ministrile, missuguse ministeeriumi alluvusse asutus viidud.

§ 62. Riigiasutuste koosseisude kinnitamine kuulub Riigikogu võimkonda, kuid et üleminekuajal, mis iseenesest järk-järgult peab sündima, need koosseisud väga sagedasti võivad muutuda, ja nad selles ajajärgus ainult ajutist iseloomu kannavad, siis arvati otstarbekohaseks anda nende ajutiste koosseisude kinnitamise õigus 2 aasta jooksul, seaduse esimese osa maksmahakkamisest arvates, Vabariigi Valitsuse võimkonda, piirates teda selle juures eelarvega ja riigiteenijate palgaredeliga ja sellega, et 2 aasta pärast juba väljakujunenud koosseisud esitatakse Riigikogule seadusena vastuvõtmiseks.

§ 63. Käesoleva seaduse maksmahakkamisega kaotab maksvuse täielikult ainult 1921. a. haridusministeeriumi korralduse seadus. Vene ministeeriumide korraldamise seadus ja teised seadused kaotavad maksvuse niivõrt, kui käesolev seadus ja käesoleva seaduse alusel antud Vabariigi Valitsuse määrused küsimusi teisiti korraldavad.

Lisa nr. 80.

Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse komisjoni.

SELETUSKIRI

paranduse-ettepanekutele Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadusele.

Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduse II lugemisel 11. XII 1928 otsustas Riigikogu anda eelnõu § 1. ühes rkl. A. Tupitsa parandusega, võtta § 1. sõna „sotsiaal-“ asemele „hoolekande“, komisjoni tagasi. 14. XII 1928 otsustas Riigikogu anda eelnõu § 2. ja järgmised komisjoni tagasi.

Kuna Riigikogu eelnõu paragrahvide komisjoni tagasiandmisel peale rkl. A. Tupitsa paranduse-ettepaneku mingisuguseid teisi juhtnõure komisjonile ei andnud, otsustas komisjon ära kuulata rühmade seisukohad. Rühmade seisukohtadest selgus, et rühmade enamus pooldab Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seaduseelnõu ja soovib, et eelnõu saaks seaduseks veel käesoleva Riigikogu ajal.

Komisjon arutas veel kord eelnõu läbi ja tegi järgmised parandused:

Võeti nimetuse „haridus- ja sotsiaalministeeriumi“ asemele „haridus- ja hoolekandeministeerium“ ja ühtlasi otsustati praeguse töö-hoolekandeministeeriumi ülesanded jaotada haridus- ja hoolekandeministeeriumi ning majandusministeeriumi vahel ja nimelt: tervishoiu- ja hoolekandevaldkondade liideti haridusministeeriumiga ning töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alad — majandusministeeriumiga.

Sellest põhimõttelikust otsusest on tingitud parandused §§ 1., 14., 20., 21., 25., 35., 36., 43¹. ja 61. juures.

§ 8. kustutati kolmas lõige, kuna arvati, et Riigivanema järeleveto õigus võib tekitada vaidlusi, kas see kokkukõlas on põhiseadusega.

§ 7. suhtes otsustati, et rahvusvahelises läbikäimises oleks õigem Riigivanema nime tõlkida prantsusekeelde mitte „le Président de la République d'Estonie“, vaid „le Chef de la République d'Estonie“.

Lisa nr. 81.

ETTEPANEK.

Valida „Kriminaalseadustiku“ erikomisjon. Erikomisjoni valida viis liiget.

SELETUSKIRI.

Üldkomisjon oma koosolekul 11. veebruaril 1925, arutades kriminaalseadustiku arutamise korra küsimust, pidas tarvilikuks, et kriminaalseadustiku läbivaatamiseks valitaks Riigikogu poolt erikomisjon.

Üldkomisjoni arvates võiks erikomisjoni koosseis olla viieliikmeline.

Lisa nr. 82.

Vabariigi Valitsuse ettepanek.

KRIMINAALSEADUSTIKU TÄIENDAMISE SEADUS.

Kriminaalseadustikku täiendatakse 9-nda peatükiga järgmises redaktsioonis: *)

SELETUSKIRI.

Kriminaalseadustiku täiendamine 9. peatükiga muutus tarvilikuks selle tõttu, et see peatükk kriminaalseadustiku arutamisel Riigikogus ühenduses abordiküsimusega välja heideti.

Lisa nr. 83.

Kriminaalseadustiku komisjoni esimehe A. Jõeääre

ISEARVAMINE

Riigikogu poolt 23. XI 1928 III lugemisel vastuvõetud kriminaalseadustiku 9. peatükiga „süüteod rahva tervishoiu vastu“ täiendamise seaduse kohta.

Ühinedes komisjoni aruandja rkl. härra Lauri poolt komisjonis avaldatud arvamisega, et Riigikogu kriminaalseadustikust üheksanda peatüki välja jättis mitte seepärast, et sisuliselt oleks peatüki vastu olnud, vaid teistel põhjustel, mida pole võimalik kirjalikult väljendada, kuna seda väljendust, kui Riigikogule haavavat, ei võiks viimasele esitada, — peab konstateerima, et käesolev seaduseelnõu tahab parandada viga, mille Riigikogu tegi kolmandal lugemisel kriminaalseadustikust terve üheksanda peatüki väljajätmisega.

Sisuliselt ei saa seaduseelnõu tarvilikkuse vastu vaielda, esitatud kujul ei saa seda aga praegu vastu võtta järgmistel põhjustel:

1) Käesoleval juhtumisel on tegemist kriminaalseadustiku täiendamisega. Kõigepealt tuleb selgusele jõuda, kas kriminaalseadustik on juba saanud seaduseks, mida võib seaduseandlikus korras täiendada ja muuta.

*) Tekst vaata „III Riigikogu protokollide Lisad“, lisa nr. 56, veerg 550—555 — 9. peatükk.

Minu arvates veel mitte. Kriminaalseadustik on alles lõplikult redigeerimata (Kodukorra § 55) ja Riigikogu poolt vastu võtmata (Kodukorra § 57). Minu arvates ei või seadust täiendada ega muuta seaduseandlikus korras enne, kui see välja kuulutatud Riigikogu juhatuse poolt (Põhiseaduse § 53). Väljakuulutamisest peale alles omab seadus vormilise maksvuse, nii et seda ainult actus contrariuse kaudu võib muuta (Vaata Csekey „Seaduste väljakuulutamine Eestis“). Kuna Eestis põhiseaduse järgi kõrgema võimu teostaja on rahvas ise oma hääleõiguslike kodanikkude näol (Põhiseaduse § 27), ja iga Riigikogu poolt vastuvõetud seaduse rahvahääletamine võib tagasi lükata, (kui seadus välja kuulutamata jäänud põhiseaduse § 30. ja kodukorra § 58. alusel), missugusel korral seadus üldse jääb välja kuulutamata ja loetakse lõplikult tagasilükatuks, siis näib vastuvaidlemata selge olema, et enne seaduse väljakuulutamist sellel vormilist maksvust olla ei saa. Seda vähem võib aga juttu olla seaduse täiendamisest, mis alles Riigikogu poolt vastu võtmata.

Seaduseelnõu kui enneaegne tuleks tagasi lükata. Abortideküsimumusest on see tekkinud, kuid säärasel kujul, et seda võiks nimetada ainult seaduseandlikuks abordiks.

2) Kriminaalseadustik on praegu alles säärasel arutamise staadiumis, kus temas võib teha redaktsioonilisi parandusi. See asjaolu ja soov anda kriminaalseadustikule terviku kuju, mis rikutud kolmandal lugemisel hääletamise tagajärjel, on kodukorra komisjonile ja vanematekogule olnud tõukeks kaaluda küsimust, kas ei oleks võimalik redaktsiooni korras kaht eraldi pealkirjade all vastuvõetud seadust ühte liita.

Säärasel korral peaks loomulikult viimasena vastuvõetud seaduse pealkiri olema täiesti iseseisev, käesoleval korral näiteks: „süüteoed rahva tervishoiu vastu“, mitte milgi juhtumisel aga ei tohiks pealkiri kõnelda mingisuguse vormiliselt maksvusetu seaduse täiendamisest.

Vanematekogu on 14. detsembril, arutades kriminaalseadustiku täiendamise küsimust, otsustanud vastu võtta ja kodukorra §§ 55. ja 57. juurde paigutada järgmise seletuse:

Kui Riigikogu III lugemisel on vastu võtnud mõne seaduse, mis oma sisu ja ehituse poolest otstarbekohasem paigutada Riigikogu poolt kolmandal lugemisel vastuvõetud mõne teise seaduse integraal-osana, siis on Riigikogu poolt viimasena vastuvõetud seaduse aruandjal õigus komisjoni otsusel, kelle aruandjaks ta on, esineda Riigikogule ettepanekuga, see seadus paigutada redaktsiooni

korras (§§ 55 ja 57) eelnimetatud teise seaduse osaks, mille kohta Riigikogu otsuse teeb.

Sama ettepaneku tegemise õigus on ka iga Riigikogu liikmel, kuid sel korral teeb Riigikogu oma otsuse selle ettepaneku kohta alles pärast viimast seaduseelnõu arutanud komisjoni seisukoha ärakuulamist.

See seletus on vastolus kodukorra §§ 55. ja 57. ning seega maksvusetu. Redaktsiooni komisjon vaatab eelnõu läbi ainult keeleliselt, mitte aga otstarbekohasuse seisukohast, ja redaktsiooni komisjoni ettepaneku puhul on Riigikogu liikmetel õigus komisjoni ettepanekute vastu vaielda ja arutamiseloleva seaduse redaktsiooni kohta teisi ettepanekuid teha.

Vanematekogu otsus tahab aga sootu teistsugust korda luua, mis otsekoheses vastolus maksva kodukorraga.

Põhiseaduse § 44. nõuab, et Riigikogu kodukord avaldataks seadusena. Seadusi võib muuta ainult seaduseandlikus korras, mitte aga vanematekogu seletustega.

Vanematekogul pole isegi õigust esitada Riigikogule seaduseelnõusid, vaid ainult esitisi (Kodukorra §§ 38 ja 39); kui tahetakse kodukorda selles mõttes muuta, kujudas vanematekogu seda soovitavaks tunnustanud, tuleb kodukorra komisjonil või mõnel Riigikogu liikmel esineda vastava seaduseelnõuga, ja alles pärast seda, kui see eelnõu Riigikogu poolt vastu võetud ning maksmata hakanud, võiks kõne alla tulla seaduseelnõude kodiitseerimise küsimus redaktsiooni korras enne nende lõplikku vastuvõtmist Riigikogus. Isiklikult ei poolda säärast viisi üldse. Säärasel ettepanekud peaks tehtama juba teisel lugemisel.

Vastasel korral astuks Riigikogu enamus väga libedale teele. Teisel ja kolmandal lugemisel mahahääletatud küsimusi võidaks uuesti algatada iseseisvate seaduseelnõudena, et neid redaktsiooni korras sisse paigutada sinna, kust need kord juba välja jäetud. Tegelikult kujuneks sellest mõne seaduseelnõu osa neljas, viies ja kuues lugemine. Töö edukuse mõttes ei ole säärane viis soovitav.

Kui aga säärasele teele tahetakse asuda isegi ilma kodukorda muutmata, tekib küsimus, kas niisugusel ebaseaduslikul teel vastuvõetud seadused üldse võivad omada seaduse jõu. Riigikogu juhatuse peaks keelduma nende väljakuulutamisest. Parlamendi enamus ei või teha, mida ta aga tahab, vaid peab toimima seaduslikkuse piirides.

Komisjoni liikmena, kes pooldas §§ 193. ja 194. vastuvõtmist sel kujul, kui need Riigikogus kolmandal lugemisel vastu võeti ja komisjoni poolt variandina esitatakse, olen

arvamisel, et esimese kolme kuu jooksul raskejalgsuse katkestamine, kui see sünnib vastavalt arstiteaduse nõuetele, ei tekita erilist hädaohtu ema tervisele, nii kui seda tõendasid komisjoni koosolekule kutsutud eriteadlased — arstid. Otse rahva tervise ja emade elu hoidmise huvides on vaja legaliseerida, karmide karistuste peale vaatamata, igapäevaseks nähtuseks saanud raskejalgsuse katkestamine selleks, et see võiks sündida arstliku kontrolli all, tervishoidlikkudele nõuetelevastavalt. Vastasel korral otsitakse abi kahtlaste teadmistega isikutelt, kes ema tervise lõplikult rikuvad ja isegi surma toovad.

Statistilised andmed näitavad, et abortide arv ei olene karmidest karistustest, vaid põhjustest, mida seaduseandjal võimata mõjutada. Leningradis, kus abort esimese kolme kuu jooksul lubatud, ja Berliinis, kus selle eest karm karistus ähvardab, on abortide arv ühesuurune. Vahe seisab ainult selles, et Berliinis iga 1.000 naise kohta 11 surmajuhtumist sünnituse ja aborti palaviku tagajärjel ette tuleb, Leningradis aga ainult 2 ja needki peasjalikult sünnitamise tagajärjel.

Kuigi rahvaarvu tõstmine tarvilik, ei saa kriminaalseadustikuga survet avaldada selleks, et rohkem lapsi sünniks. Jõukamad kihid, kellele majanduslikud olud võimaldaksid rohkelt arvul lapsi kasvatada, leiavad abinõusid raskejalgsuse ärahoidmiseks, samuti ka võimalust abortide legaliseerimiseks tervishoidlikkude põhjuste ettekäändel; karistada aga neid, kes majandusliku viletsuse tõttu ei suuda lapsi kasvatada ja sünnitid on raskejalgsust katkestama, et mitte anda elu olevusele, kes ebahügieeniliste elamistingimuste tõttu ikkagi surmale määratud, oleks ülekohus. Seda enam, et kohtu alla satuksid ainult üksikud, nii kui seda tegelik elu näitab.

Seadust aga rikuksid pea kõik, väheste eranditega. See hävitaks lugupidamise seaduste vastu.

Lisa nr. 84.

Kriminaalseadustiku komisjoni

SELETUSKIRI

seaduseelnõule „süüteod rahva tervishoiu vastu“.

Kriminaalseadustiku komisjon ühineb sisuliselt Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõuga. Pealkirjaks aga võttis komisjon: „süüteod rahva tervishoiu vastu“, missugune pealkiri täpselt vastab seaduse sisule. Pealegi ei ole kriminaalseadustik lõplikult vastu võetud ja seepärast ei saa ta täiendamisest

veel juttu olla, nii nagu seda võis eeldada valitsuse poolt esitatud eelnõu pealkirjast.

Ühtlasi tegi komisjon aruandjale ülesandeks esineda Riigikogus ettepanekuga, seadus „süüteod rahva tervishoiu vastu“ paigutada reaktiivseks kriminaalseadustikku üheksa aasta peatükina, aluseks võttes vanematekogu otsuse 14. detsembrist 1928. §§ 1 ja 2 esitatakse kahes variandis: 1) Vabariigi Valitsuse poolt esitatud kujul ja 2) Riigikogu poolt III lugemisel vastuvõetud kujul.

Lisa nr. 85.

Rkl. A. Jõeääre

ISEARVAMINE

rkl. E. Joonas'e kohtuvõimudele väljaandmise kohta.

Kodukorra § 29. põhjal esitan käesolevaga isearvamise koosseisu komisjoni esitise kohta rkl. E. Joonas'e kohtuvõimudele väljaandmise kohta ja palun selle esitada Riigikogule ühes komisjoni aruandega.

Rahvaesindaja ülesanded on sedavõrt tähtsad, et ainult äärmistel juhtumistel võiks Riigikogu nõusolekut avaldada oma liikme vangistamiseks, teda seega kõrvaldada vastutuserikkalt kohalt, kuhu rahvas tema kui oma usaldusemehe asetanud. Kõik parlamendid seisavad mitte ainult oma prestiiži, vaid ka rahva huvide valvel, kui nad piinlikult kaaluvad igat üksikut juhtumist ja välja annavad kohtuvõimudele rahvasaadiku ainult siis, kui ta tõepoolest korda saatnud süüteo, mis parlamendi liikme kõrget ülesannet võib alandada.

Sama seisukoha on ka Eesti rahvaesindus, alates Asutavast Kogust seniajani, õigeks pidanud. Kohtuvõimudele välja antud on ainult isikuid, keda süüdistatud või süüdi mõistetud riigikorra kukutamises, või katsetes seda teha, ja ka sedagi mitte igal juhtumisel. Näiteks keeldus Asutav Kogu välja andmast H. Kruusi, A. Kärnerit; I Riigikogu otsustas vabastada vahi alt ja Riigikogu liikme kohustetäitmist võimaldada rasketes kuritegudes süüdistatavatel: M. Haus'il, J. Reinthal'il, E. Käge'l, J. Leeto'l, V. Tiidemann'il, P. Järvel, Sergei Andrejev'il, A. Leevald'il, II Riigikogu lükkas karistusekandmise edasi kuni Riigikogu volituste lõpuni J. Jurna'l ja J. Velt'il. III Riigikogu lükkas tagasi ettepaneku E. Pesuri väljaandmise kohta.

Vähemtähtsatel juhtumistel, kus tegemist ainult vangistuse või arestiga, on erandita edasi lükatud karistuse kandmine kuni volituste lõpuni. Neist võiks nimetada: Asutavast

Kogust J. Ploompuu' ja N. Talts'i, II Riigikogust J. Zimmermann'i juhtumist.

Seal tuli koosseisu komisjon ühel häälel otsusele, et määratud karistus (2-kuuline arest) ei kuulu säärase liiki, mis põhjust annaks rahvaesindaja kõrvaldada oma kohustetäitmisest enne volituste tähtaja lõppu.

Käesoleval juhtumisel on tegemist asjaga, kus E. Joonas, ajalehe vastutava toimetajana, süüdi mõistetud U.N.S. § 540. põhjal ja teda lühiajalise vangistusega karistatud.

Seega oleks esimene juhtumine Eesti parlamendi ajaloos, kus säärases asjas rahvaesindaja kohtuvõimudele välja antakse enne volituste tähtaja lõppu, ja see muudaks ühtlasi kõik senised pretsedendid.

Selleks ei ole põhjust käesoleval korral. Missugune sisuliselt E. Joonas'e süütegu, jäi komisjonis selgitamata, kuna seal asja arutati niivõrt iseäralikul viisil, et see vajab äramärkimist meie parlamendi ajaloos.

A. Anderkopp'i ettepanekul otsustati asja komisjonis arutada ilma aruandjata ja ilma asja kohta käivate andmete ette kandmata. Härra Anderkopp seletas, et temale olevat asi päris selge ka ilma andmete ette kandmata. Kohtuotsus olevat seadusejõusse astunud, ja seda olevat vaja ilmtingimata täita.

Härra kohtuminister oli arvanud tarvilikuks kohtupalati prokuröri läbi koguda andmeid kõigist Eesti vabariigi rahukogudest, kuipalju üheski kohtus on olemas härra E. Joonas'e vastu tõstetud süüdistusi ja missuguses seisukorras need asjad on. Viimase ettekandest selgus, et süüdistused on peaaeglikult U.N.S. § 533. põhjal; 9 asjas on otsused seadusejõusse astunud, 7 asjas — veel mitte. Kohtud ei ole aga esinenud väljaandmise nõudmisega rohkem kui ühes asjas. Teiste Riigikogu liikmete ajalehe toimetajate kohta ei ole sääraseid andmeid kogutud.

Selle kohtuministri poolt ettekantud seletuse põhjal avaldasid ka härrad komisjoni liikmed K. Päts, H. Rebane ja A. Kerem, et neile olevat asi samuti selge, kui härra Anderkopp'ile, ja otsustati väljaandmise küsimus jaatavalt. Härra Rebane protokolleeris asjakäigu järgmiselt:

„E. Joonas'e väljaandmise asjas otsustatakse kohe sisulisele arutamisele asuda, ilma et selle asja ettekandmisele komisjonile aruandja valitaks.

Kohtuminister T. Kalbus kandis ette materjali, millest näha, et E. Joonas on peaaeglikult § 533. põhjal karistatud üheksal juhtumisel.

Otsustatakse 4 häälega 1 vastu E. Joonas kohtuvõimudele välja anda. Aruandjaks Riigikogusse valitakse A. Anderkopp.“

See iseloomustav asjaarutamise kord, mis koosseisu komisjonis seekord esmakordselt ja erakorraliselt tarvitusele võeti, tõendab, kui mitte rohkem, siis seda vähemalt, kui pealiskaudselt komisjon küsimust käsitas, ja annab põhjust ka sisuliselt tehtud otsuse vastu vaielda.

Minu arvates tuleks E. Joonas'ele määratud karistuste ärakandmine põhiseaduse § 49. põhjal edasi lükata kuni III Riigikogu volituste lõpuni.

Lisa nr. 86.

Koosseisu komisjoni

ESITIS.

Riigikogu, ära kuulates kohtuministri esitist 16. jaanuarist 1929. a. sub nr. 2071, otsustab:

lubada vangistada Riigikogu liiget Erich Joonas't seadusejõusse astunud kohtuotsuste täidesaatmiseks.

SELETUSKIRI.

16. jaanuaril s.a. pööras kohtuminister kirjaga sub nr. 2071 Riigikogu poole, kus ta teatas, et rkl. Erich Joonas on mõistetud U.N.S. § 540. jao 2. põhjal kaheks nädalaks üksikvangistusele türmis, ja palus põhiseaduse § 49. põhjal Riigikogu luba karistuse täideviimiseks. See kohtuministri palve on põhjustatud kohtupalati prokuröri kirjaga 15. jaanuarist s.a. sub nr. 115, kus palutakse korraldust rkl. E. Joonas'e kohta kohtuotsuse täideviimiseks. Kohtupalati prokuröri kirjale on juurde lisatud Tallinna-Haapsalu rahukogu prokuröri samasisuline teadaanne, sama rahukogu otsuse ärakiri kohtuistungist 1928. a. märtsikuu 21. päevast, ärakiri kohtupalati otsusest 1928. a. septembrikuu 7. päevast, millega rahukogu otsus kinnitati.

21. märtsil 1929 teatab kohtuminister Riigikogule kirjaga sub nr. 2071, et rkl. E. Joonas veel järgmiste kohtuotsustega süüdi on tunnustatud:

1) Viljandi-Pärnu rahukogu poolt 6. novembril 1928 ja 19. veebr. 1929 U.N.S. § 533. ja § 540. jao 2. põhjal 2 kuuks üksikvangi või 2 kuuks 20 päevaks üldvangistust;

2) Rakvere-Paide rahukogu poolt 19. veebruaril 1929 U.N.S. § 533. ja 20. põhjal 3 kuuks üksikvangi või 4 kuuks üldvangi, peale selle 100 krooni rahatrahvi või maksujouetusel 1 kuuks aresti;

3) Tartu-Võru rahukogu poolt 19. juunist 1928 U.N.S. § 533. põhjal 2 nädalaks aresti;

4) Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt
13. veebruaril 1928 U.N.S. § 533. põhjal
3 kuuks vangi või 4 kuud üldvangistust,
peale selle 500 krooni rahatrahvi või 3 kuud
aresti;

5) Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt
15. veebruaril 1928 U.N.S. § 533. põhjal
18 päeva üldvangistust;

6) Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt
2. novembril 1928 U.N.S. § 533. põhjal 3 päeva
aresti;

7) Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt
2. novembril 1928 U.N.S. § 533. põhjal 18 päe-
va üldvangistust;

8) Tallinna-Haapsalu rahukogu poolt

12. jaanuaril 1929 N.S. § 1034⁴ p. 3. ja § 1034⁵
põhjal 2 kuuks türmi.

Edasi teatab kohtuminister kohtupalati
prokuröri andmetel, et üksi Tallinna-Haapsalu
rahukogus on E. Joonas'e vastu süüdistusi
otsustamata 7 asja, osalt N.S. § 1034⁴, osalt
U.N.S. § 533. põhjal. Peale selle on rida
süüdistusi kohtu-uurijate käes.

Koosseisu komisjon neid andmeid läbi
kaaludes leidis, et käesoleval korral ei ole
tegemist üksiku süüteoga, vaid süütegude
süsteemiga, mille pärast ka E. Joonas't Riigikogu liikme immunitetet katma ei peaks,
vaid kohtuvõimudele õigus tuleb anda sea-
dusejõusse astunud otsuseid täita.

